

Joppaye

nan giri

Tawureeta

Genèse en langue soninké-ouest

Joppaye

nan giri

Tawureeta

Genèse en langue soninké-ouest

© MES
B.P. 218, Kayes, Mali

JOPPAYE

Ramuuriye.....	5
Roraqe.....	6
Joppayen taxandi fana 1:1-11:26: Haadama katti Teera ..	8
Duna tagaye.....	8
Haadamarenmen tagaye	10
Haadama bonconju	16
Nuuha taarexu	18
Nuuha renmun taarexu	24
Saami taarexu	27
Joppayen taxandi fillandi: 11:27-50:26: Ibiraama katti	
Yuusufu	28
Ibiraama d'i faaba Teera taarexu	28
Sumayila taarexu	54
Isiyaaxa taarexu.....	55
Yaaxuba d'i kaadunkon taarexu	58
Esaawu taarexu.....	79
Yuusufu taarexu.....	81
Fatanpanciye.....	115

Ramuuriye

Joppaye yille maanan ni Sooninkanxannen ɳa ya, sooninkon na Alla sefexanne be gaa lasilinkitaabun ɳa faamu, kun safanton gaa Abaraaninxannen ɳa. Ken saabuda, o d'o duruxoto yillanden noxon ɳa, m'o fo yillanten na siro, a na faami moxo siri.

Safande ke xaranjen noxon ɳa, axa nda sigiri tugunnen wari⁽¹⁾ renqotte be kanma, ken wure ni t'a fatanpanciyen wa deren wureedun ɳa. Axa ga na sefeta be wori, a *sigirun negenton binnun* ga ni, ken wure ni t'a fatanpanciyen wa kitaaben nemeran ɳa, (digaamun wure noqu).

Axa nda fo be wori gorobi gillu filli naxa [], axa n'a tu ti kun nta Lasilinkitaaben ɳa.

O w'a mundunu xaraŋaanon su maxa, i n'o deema ti ke kitaabe koroosinden ɳa, i be ga na kontoye wori, m'an ga na jiidiye xa wori, an n'o tuyindi t'a yi, bawo Alla baane ya tinmanten ni. O w'a mundunu Kamanen maxa, a n'o gemundi sawaabban ɳa.

Sooninkanxannen yillandaanon sappa
ets@asawan.org

¹ Fatanpanciye safanten ni yere.

Roraqe

Joppayen ni Tawureeta kitaabi fanan ya yi. Tawureetan ni Alla sefexannu be ga yanqa annabi Muusa yi ya, i ga safe. Yogonu w'a xilli: Sariyan kitaabu. Kun sefexannu taxandinten wa kitaabu karagi:

Joppaye, Bakke, Sariya, Jaatu, Laayidu fillande walla xa, sariyankurunbankaaxunde.

Joppayen kitaaben na Alla golli fanon ya koono, duna tagayen ga joppe moxo be, a do seri fanon taarexu. A su kafumanten ni tankarage soora ya yi.

A ra wa taxandini taxandira xooru filli: nan giri soora fanan ja nan dag'a wara soora tanmu do baanandin ja, a do nan giri tanmu do fillandin ja nan dag'a war'a lagarun ja.

Taxandi fana:

Soora fanan do fillandin wa sefene:

- kanmun do nijjen d'i noxudufoonun tage moxon kanma,
- seren tage moxo Alla sawuran ja,
- nijjen xaliifaye seren ja,
- seren ga da junuubu fana be ja, a do Alla ga d'a tuga ti ke be yi.

Soora naxantandin wa sefene Xaabila do Haabila xiisa kanma. Tunmundi, nan dag'a wara kabundin ja ni Nuuha d'i kaadunkon do fuuren xiisan ya. Tanmun do baanandin ni Baabila xiisan ya.

Taxandi fillandi:

A wa sefene Banisirayilanka fanon kanma, a do Alla ga da laayidu be wut'i d'i naxa, a do nan t'i be su kisiyen sababun ni Ibirahiima ya yi. Nan giri tanmu do fillandin ja nan dag'a

Roraqe ... kaara 7

wara tanpille do karangandin lagarun ዘ, ken sefene
Ibirahiima d'i kaadunkon taarexun ya kanma.

Nan giri tanpille do karagandin lagarun ዘ nan dag'a wara
tanjikke do tunmundin ዘ, ken wa sefene Yaaxuba d'i
kaadunkon taarexun kanma, a do fiinu be ga dang'a do
Esaawu naxa. Tanjikke do neerundi, nan dag'a war'a
lagarun ዘ, ken ni Yuusufu xiisan ya.

Joppaye

[Joppayen taxandi fana 1:1–11:26: Haadama katti
Teera]

[Duna tagaye 1:1–2:3]

[Alla ga da duna taga moxo be]

1 ¹Joŋaaron ዳ, Alla da kanxotten do ዳiijanxotten taga. ²Ken d'a ዳ, ዳijen muntunqulun ya ni. Bitanbinnen wa xufiini ji juppen ዳ. Alla fanken wa yonkeene jin kanma.

³ Alla daali kuŋa: «Xurayen nan bange!» Xurayen bange ken moxo yi. ⁴Alla seedaaxu ti xurayen siren ni, a da xurayen fata bakka biten ዳ. ⁵Alla da xurayen xiri «kiye» na biten xiri «wuro». Wuro ro, yille kare, ken ዳ koota fanan ዳ.

⁶ Alla daali xadi: «Bara duuro nan bange jiinun naxa, jiinun nan fate bakka me yi xa!» ⁷Alla da bippe yanba, na ji kanmuranken do ji wureeranken fata bakka me yi. Ken ዳ ken moxo yi. ⁸Alla da bippe ke xiri «kanmu». Wuro ro, yille kare, ken ዳ bita fillandin ዳ.

⁹ Saage Alla daali: «Jiinu be gaa kanmu ke wure, i nan kafi me yi dingira baane, noqu kaawante nan bange!» Ken ዳ ken moxo yi. ¹⁰Alla da noqu kaawante ke xiri «ŋiijne», na ji kafumante ke xiri «geeji». Alla seedaaxu ti ken siren ni.

¹¹ Ken falle Alla daali: «Niijen nan xufaari ti funtifo xallun ዳ. Sokke su n'i soxoodin bangandi, yitten noone su n'i renmen bangandi, n'i soxoodin bangandi ዳijen kanma!» Ken ዳ ken moxo yi: ¹²ŋiijen da funtifo xallun bangandi, sokken noone su

d'i soxoodi, yitten noone su d'i renmen d'i soxoodi. Alla seedaaxu ti ken siren ni.¹³ Wuro ro, yille kare, ken ja bita sikkandin ja.

¹⁴ Saage Alla daali: «Xurayu nan bange kanmun ja, kuudo, kiyen do wuron nan fate bakka me yi. I na ja taagumancu yi: sallun do kooton do siinon da.¹⁵ I nan ja xurayu yi kanmun ja, kuudo na jiijen xurayindi.» Ken ja ken moxo yi.¹⁶ Alla da xurayi xoro filli deberi: fo xoori-xooren na kiiti kiyen kanma, fo xoorinnen na kiiti wuron kanma. A da saanun xa deberi¹⁷ n'i wara kanmun ja, kuud'i na jiijen xurayindi,¹⁸ i na kiiti kiyen do wuron kanma, i na xurayen do biten fata bakka me yi. Alla seedaaxu ti ken siren ni.¹⁹ Wuro ro, yille kare, ken ja bita naxatandin ja.

²⁰ Saage Alla daali: «Fo yonkinton nan guuji jiinun ja, yeliyun xa nan kanpi do kanmun ja!»²¹ Alla da jiidufo xooren su taga, na jiidufon kutten su taga, baane su d'i noone, na yeliyun xa taga, baane su d'i noone. Alla seedaaxu ti ken siren ni.²² Alla da bereke r'i yi nan ti: «Xa saare, axa nan gab, axa na jiinun faga. Yeliyun xa nan gab jiijen kanma.»²³ Wuro ro, yille kare, ken ja bita karagandin ja.

²⁴ Saage Alla daali: «Jiijen na fo yonkinton saara, baane su d'i noone: kaadufoonu, gundufoonu, a do jiijedufoonu, baane su d'i noone!» Ken ja ken moxo yi:²⁵ Alla da gundufoonun do kaadufoonun taga, a do jiijedufoonu, baane su d'i noone. Alla seedaaxu ti ken siren ni.

²⁶ Saage Alla daali: «Seren nan tag'o yinme sawuran d'o xawaaran ja, a na jin jexon mara, na kanmun yeliyun mara, na daabanun mara, na jiijen kanma su mara, a do foof ga ni jiijedufo yi!»

²⁷ Alla da seren tag'i yinme sawuran ya yi,
Alla yinme sawuran ya ni, a ga d'a taga,
a d'a taga yugo do yaxare.

²⁸ A d'i berekindi nan ti: «Xa saare, axa nan gab, na jiijen kanma faga, na jiijen mara. Axa na jin jexon do kanmun

Soora 2 ... kaara 10

yeliñun mara, a do njijnedufon su!»²⁹ Alla daal'i da: «Nijen kaara su sokke d'i soxoodi n kini soron ña, na yittirenmaana su d'i soxoodin kin'i ya, i n'i ja biraado yi.³⁰ Sokkinxayen nan ja biraado yi njijen daaban su da, a do kanmun yeliñun su, a do njijnedufo su, yonkin ga'a yi.» Ken ja ken moxo yi.³¹ Alla seedaaxu t'i golli deberinten su siro moxo siri! Wuro ro, yille kare, ken ja bita tunmundin ña.

2 ¹ Kanmun do njijen d'i nuxudufoonun su taganden peme ke moxo yi.

² Bita ñerundin d'a ni Alla d'i gollun tinmandi.

Alla da taganden wara ken koota yi.

³ Alla da bereke ro bita ñerundi ke yi, n'a ja koota senne yi, baawo, a d'a ja tagandiwarekoota y'i du da.

[Haadamarenmen tagaye 2:4–4:26]

[Alla ga da yugu fanan do yaxarin fanan taga moxo be]

⁴ Kanmun do njijen nuxudufoonun xibaaren faayi, i deberi waxati.

Bire be, **Tunka duumante** Alla ga da kanmun do njijen taga,
⁵ yitte su ma ni njijne ke kanma, sokke xa ma funti, baawo Tunka duumante Alla ma kanme riiti njijen kanma. Sere xa ma ni du yi na njijne ke soxo.⁶ Xa, ji funti gilli njijen ña, na njijne ke su xumaari.⁷ Tunka duumante Alla da seren taga ti dooren^a ña, na yonkin fuute roon'a nuxunboton ña, seren xosi ja tegefo birante yi.

⁸ Ken falle, **Tunka duumante** Alla da naaxo ro **Adeni** kinbakkan ña. A ga da sere ke be taga, a d'a war'a noxon ña.⁹ Tunka duumante Alla da yittinnooni gabe funtindi njijen kanma, i woritiyaaxon faranparon ni, i renmun liñun ni. A da bireyinyitte, a do fo siren do fo buren tuwaaxun yitten funtindi naaxo ke naxaanen ña.

¹⁰ Fanje yogo giri **Adeni** jamaanen ña na naaxo ke xumaari. A dangi falle non ña, a taxandi kittu naxati.¹¹ Kitti fana toxon ni

Pisooni, a gaa Haawila jamaanen su goorinkatta, kanjen gaa no.¹² Nije ke kanjen ni kan hooren ya yi, anbari timi lijen xa wa no, a do luuluyin danbe yogo, i ga'a xilli «onkisi.»¹³ Kitti fillandin toxo ni Gihooni, a xa da Kuusi jamaanen goorikatu.¹⁴ Kitti sikkandin toxon ni Hidekeli^b, a wa wurunu do Asuura kinbakkan ḥa. Kitti naxatandin ni Furaata.

¹⁵ **Tunka duumante** Alla da sere ke wara *Adeni* naaxon ḥa, kuud'a n'a soxo n'a golli.¹⁶ Tunka duumante Alla da jaamariyen kin'a yi nan ti: «Naaxo ke yittirenmen su yiga t'an sagon ḥa,¹⁷ m'a ganta fo siren do fo buren tuwaaxun yitte, maxa kati ken ḥa. An ga na ken yiga koota su, an kalla ya.»

¹⁸ **Tunka duumante** Alla ti du da: «Sere ke nan tox'i baane yi sire fe, n wa deemandaana tagan'a da, ken gaa jaan'a katallenman ḥa.»¹⁹ Tunka duumante Alla ga da jiijen daabanun taga bakka dooren ḥa, a do kanmun yeliju, a d'i su riiti katti sere ke yi, kuudo n'a tu, a ga'i toxorana moxo be. Sere ke ga na toxo be saxu tegefo be yi xa, ken na toxo xiriini ti ken toxo yi.²⁰ Sere ke da toxon saxu kadufoonun su yi, a do kanmun yelijun su, do gundufoonun su. Xa, a ma katallenma kita, ke be gaa xoy'a yinme moxo.

²¹ **Tunka duumante** Alla da xenqo xote wara sere ke yi, n'a xenqendi. Ken bire, a d'a saxabanxotti baane wutu, n'a batten beexi.²² Tunka duumante Alla ga da saxabanxotte ke be wutu, a d'a taga yaxare yi, n'a riiti katti sere ke yi.²³ Sere ke da du toxo:

«Keeta ken ke, ke xotte bog'in xotten ya yi,
ke fatantiye bog'in fatantiyen ya yi.
A wa toxoreene 'yaxare',

^b2.14 *Hidekeli*, ken ni Tigiriisi fanjen ya, a gaa Iraqi ya lenki.

baaw'a tege bakka yugon^c ya yi.»

²⁴ Ken ya saabuda, yugon gaa fatene bakk'i ma d'i faaba yi, nan kaf'i yaqen ɳa, nan ɳa baane yi.

²⁵ I filli su duurun binnun yan ji ken bire, yugon d'i yaqe, x'i ma ji ken tu saxamofi yi.

[Yugon do yaxaren allankutaye]

3 ¹ Samaqen yan ji nijjen kanma daaba taganten su neenelinjonten ɳa. A ti yaxare ke da: «Tonjun ya ni, xoyi Alla ti ya: "Xa maxa naaxo ke yittirenme su yiga"?» ² Yaxaren ti samaqen da: «Aayi, o wa naaxon yittirenmen su yigana, ³ m'a ganta yitte ke be gaa naaxon naxaanen ɳa. Alla t'o n maxa ken renmen yiga, o n maxa kat'a yi, ken fall'o wa kalla.» ⁴ Samaqe ke ti yaxaren da: «Ken fe! Axa nta kalla! ⁵ Alla n'a tu ya nan ti, axa nda yitte ke renmen yiga koota su, axa yaaxon wa wujiini, axa wa jaana xoyi Alla moxo, axa yinmenu wa fo siren do fo buren bakka me yi.»

⁶ Bire be yaxare ke ga d'a wori nan ti, yittirenme ke faranparen ni, a woritiyaaxen siren ni, a w'i yigayen tu roon'i faayindaanan ɳa, a siren xa ni ti haqilen wujiyen ɳa, a da yittirenme ke yogo fata n'a yiga, n'a yogo kin'i kiina yi do du yi, a xa d'a yiga. ⁷ Ken batte su yi, i yaaxon xosi wuji. I d'a tu nan t'i duurun ya ni. I da turudarun miri me yi kuɳa, na kun ɳa du da yiraamu yi.

[Alla butuye yugon do yaxaren do samaqen wure]

⁸ Lellan mulaanen biren ɳa, yugon d'i yaqen da **Tunka duumante** Alla rixannen mugu naaxon noxon ɳa. I mux'a yi naaxo ke yittun noxon ɳa. ⁹ Tunka duumante Alla da yugo ke gangu nan ti: «An na minne?» ¹⁰ A ti: «N d'an rixannen ya mugu naaxon ɳa, n kanu, baaw'in duuron ya ni, ken ya n'in ga muxu.»

^c2.23 Abaraaninxannen ɳa, yugon do yaxaren toxonun nan tinka siri. I wa tini yugon da «is» nan ti yaxaren da «isa», n'a koyi ti yaxaren bogu yugon ya yi.

¹¹ Tunka duumante Alla t'a da: «Kon d'a tuyind'an ḥa t'an duuron ya ni? Nke ga d'an kaba yitte ke be renmen yigayen ḥa, an da ken ya yiga ba?» ¹² Yugon ti: «An ga da yaxare ke be kaf'in ḥa, ken yan da yitte ke renmen kin'in ḥa, n xa d'a yiga.»

¹³ Tunka duumante Alla ti yaxare ke da: «An da ke ḥa n'a soxu manne kanma?» Yaxaren ti: «Samaqen yan d'in marasa, n xa d'a yiga.»

¹⁴ Ken falle, Tunka duumante Alla daali samaqe ke da:

«N'a sax'an da ke golle kanma,
n d'an langa kaadunfoonun do gundufoonun su naxa!
An toqo xiilin'an gonmen ya kanma,
an na doorijuran ya yigan'an wuyin danman su yi.
¹⁵ N wa xonnaaxun sabatindin'an do yaxaren naxa,
n'a sabatind'an bonconjun d'a bonconjun naxa.
I du baananbe wa riini an yinkollan tappi,
an xa wa riin'a tanjunqon soppi.»

¹⁶ Tunka duumante Alla daali yaxaren da:

«N w'an nuxuntaaxun xotondin'an kanma,
n'an jalan xa ḥa tooxe y'an kanma.
Ganta an wa mareyen muurun'an kiinan kanma,
x'aken ya mareen'an kanma^d.»

¹⁷ Tunka duumante Alla daali yugon da:

«Xoy'an ga d'an yaqen ya terinka,
nke ga d'an kaba yitte be renmen yigayen ḥa, an ga da ken
yiga, ken kuña, n da ḥiijen lang'an saabuda.
Tanpiyi xoten falle, an nt'an biraadon kitā'a y'an wuyun
danman su yi.

¹⁸ Saasen xabiila gabe yan riini funti ḥiijen ḥa,
an xa bireene ḥiijen ke funtifoonun ya yi.

¹⁹ An n'an logoman kitt'an futten ya yi bakka ḥiijen ḥa,
m'an kalle,

^d3.16 Fasare tana: *Gant'an w'an lijuun murun'an kiina yi, x'aken ya n'an marana.*

an gaa saagene katta piije ke yi, an ga bog'a be yi,
an ni dooren ya yi,
an saagene katti ken doore ya yi.»

[Haawa do Haadama xateyen bakka naaxon ዳ]

²⁰ Haadama d'i yaqen toxora Haawa, [a wure ni: «birante»], baaw'aken ya ni haadamarenmen su ma yi. ²¹ **Tunka duumante** Alla da fatanyiraamun deberi Haadama d'i yaqe ke da, i nan feetufete t'i ya.

²² Ken falle Tunka duumante Alla ti: «Haadamarenmen faayi ga ዳ xoy'oku moxo, a wa fo siren do fo buren bakka me yi. Saasa, a nan maxa t'i w'i kitten fuutunu do bireyinyitten xa batte, nan t'i w'a renmen fatana n'a yiga, m'i na bireyi duumanten kita.»

²³ Ken kanma, Tunka duumante Alla d'a xata bakka **Adeni** naaxon noxon ዳ, kuud'a na piijen golli, a ga tege bakka ken be yi. ²⁴ Bire be Alla ga da Haadama xata bakka Adeni naaxon ዳ, a da xeribunu^e war'a killen ዳ kinbakka, i do yinbinkaafa, a wa tiirinbene do kaaran su yi, kuudo na bireyinyitte ke tanga.

[Haabila do Xaabila xiisa]

4 ¹ Haadama d'i yaqe Haawa wuyi, a da noxon wutu nan saare ti Xaabila yif. A ti: «Ee! N da ren yugo kita ti **Tunka duumanten** yideyen ዳ!» ² Ken falle, a saare t'a yaaxidon ዳ, Haabila. Haabila ዳ nagaana yi, Xaabila ken ዳ soxaana yi.

³ Waxati falle, Xaabila d'i soxofoonun yogo ዳ sadaxa yi Tunka duumanten da. ⁴ Haabila xa d'i tanmison ren fanon ዳ sadaxa yi, n'i tiyen fo katen kini Tunka duumanten ዳ. Tunka duumanten da Haabila sadaxan raga, ⁵ xa, a ma Xaabila xallen raga. Ken digi Xaabila yi n'a diinan finandi.

⁶ Tunka duumanten daali Xaabila da: «An butu manne yi n'an diinan finandi? ⁷ An ga na fo siren ዳ, an wa wurugini. An ga ma

^e3.24 **Xeribunu** ni maliika tangandaano ya yi. I gollen ni koroosinden ya. I sawuran wa xoyi daaba, seranyinkollan g'i ya, a do kanpo.

^f4.1 **Xaabila**: Abaraaninxannen ዳ Kayina.

fo sire ja xa, fo buren yan daaxan'an raqen ja de, n'an jaarabi. Xa, anken ya n xaw'a niini.»

⁸ Ken falle, Xaabila t'i waaxi Haabila da: «O n daga teenun ja.» Bire b'i ga kijne teenun ja, Xaabila xen'i waaxin ja, n'a kari.

⁹ Tunka duumanten daali Xaabila da kuja: «An waaxi Haabila na minne?» A ti: «Nke ya n'a nagaanini ba? N nt'a noqu tu.»

¹⁰ Tunka duumanten daal'a da: «An da manne deberi kundu? An waaxi foren sonqo xannen kij'in ja gilli piijen ja, t'i tanbon nan tuge. ¹¹ Saasa, an ga d'an waaxin kari t'an kitten ja, piijen d'a foren sugu, an lange, piije ke ntasha dujeen'an da. ¹² Bire su, an ga n'a soxo, a ntasha dujeen'i soxofoonun kinn'an ja. An wa jaana sabatinbali yi, a do langa-langante, piijen kanma.»

¹³ Xaabila ti Tunka duumanten da: «N yanganqataye ke xot'in kanma moxo buru. ¹⁴ An faayi ga d'in xata bakka piija siren ja lenki, n wa riini mux'an ja, nan ja sabatinbali yi, a do langa-langante, piijen kanma, sere be nd'in wori, a n'in kerini ya de!»

¹⁵ Tunka duumanten daal'a da: «N d'a faamu. Sere be nda Xaabila kari, a tanbon wa tugen'a kaman ja ta jneru.»

Ken moxo yi, Tunka duumanten da taagumance ro Xaabila yi, kuudo sere be nd'a wari, a nan max'a kari. ¹⁶ Xaabila laato Tunka duumanten ja, a daga taaxu Noodig jamaanen ja, *Adeni* kinbakka.

[Xaabila bonconju]

¹⁷ Fi falle, Xaabiila d'i yaqen wuyi, a da noxon wutu nan saare ti Hanooxi yi. Xaabila da debe taaxundi n'a toxor'i renyugo Hanooxi yi.

¹⁸ Hanooxi da Yiradi saara, Yiradi xa da Mehuyayeli saara, Mehuyayeli da Metusayeli saara, Metusayeli da Lemexi saara.

¹⁹ Lemexi da yaxaru filli yaxi: fanan toxon ni Ada, fillandin toxon ni Cilla. ²⁰ Ada saare ti Yaabali yi, ken ya ni nagaanaanon seri fanan ja, tillisigumun do daaba maraano. ²¹ A xoxonen

⁹4.16 *Noodi* wure ni: «langa-langante.»

Soora 5 ... kaara 16

toxon ni Yuubali, ken ga ni ganbaritimaanon do fuulutimaanon seri fanan ዘ. ²² Cilla xa saare ti Tuubali-xaabila yi, ken ዘ tagé yi, a wa jaxawallen^h do mexen gollini. Tuubali-xaabila waaxi yaxaren toxon ni Naama.

²³ Koota yi Lemexi t'i yaqu ku filli da:

«Ada, an do Cilla, xa d'in terinka moxo siri!

N yaqu, xa d'axa taron sigindi d'in sefe koninton ዘ!

Nke na yugo ya kerin'in joogiyen batte, na fonnanqaye kar'in gurungaasiyen batte.

²⁴ Xaabila tanbon wa tugeene ta ዘ eru,

xa Lemexi tanbon tugeene tanjere do taanu ዘ ya.»

[Haadama renme Seeti d'a kisimare Enoosij]

²⁵ Haadama d'i yaqe ke wuyi xadi, a saare ti ren yugo yi, n'a toxora Seeti, [a wure ga ni: «kuye»,] a ti: «Alla da funtifo tana kin'in ዘ Haabila batten ዘ, Xaabila ga d'a kari.» ²⁶ Seeti xa da ren yugo kita, n'a toxora Enoosi. Ken waxatin ya ni, soron ga joppe Alla xilli t'i toxo: *Tunka duumante*.

[Haadama bonconju 5:1–6:8]

[Nan giri Haadama yi, katti Nuuha renmu]

5 ¹ Haadama kaadunkon taarexun faayi:

Bire be Alla ga da haadamarenmun taga, a d'i ዘ, kuud'i n'ike yinme xawaaraaxu. ² A d'i taga yugo do yaxare, na bereke r'i y'i tagé koota, n'i toxora haadamarenmu.

³ Haadama wuyin gaa kame do tanjikke siine, a d'i me renme saara, i gaa giya baane. A d'a toxora Seeti. ⁴ Ken falle, Haadama da kamo segi siine bire, a da renmu tana saara. ⁵ A faati n'a wuyin toxo kamo kabi do tanjikke siine.

⁶ Bire be, Seeti wuyin gaa kame do siino karagi, a da Enoosi saara. ⁷ Ken falle, a da kamo segi do siino ዘ bire, a da renmун

^h4.22 *Jaxawalle*: Abaraaninxannen ዘ boroncin ya ni, ken ga ni jaxawallen do mexen jaxaminte.

tana saara.⁸ A faati n'a wuyin toxo kamo kabi do siino tanmi do fillo.

⁹ Bire be, Enoosi wuyin gaa tankabe siine, a da Xenaani saara.

¹⁰ Ken falle, a da kamo segi do siino tanmi do karago bire, na renmu tana saara.¹¹ A faati n'a wuyin toxo kamo kabi do siino karagi.

¹² Bire be, Xenaani wuyin gaa tanpere siine, a da Mahaleeli saara.¹³ Ken falle, a da kamo segi do tannaxate siine bire, a da renmun tana saara.¹⁴ A faati n'a wuyin toxo kamo kabi do siino tanmi.

¹⁵ Bire be, Mahaleeli wuyin gaa tandunme do siino karagi, a da Yeredi saara.¹⁶ Ken falle, Mahaleeli da kamo segi do tanjikke siine bire, a da renmun tana saara.¹⁷ A faati n'a wuyin toxo kamo segi do tankabe do siino karagi.

¹⁸ Bire be, Yeredi wuyin gaa kame do tandunme do siino filli, a da Hanooxi saara.¹⁹ Ken falle, a da kamo segi siine bire, na renmun tana saara.²⁰ Ken faati n'a wuyin toxo kamo kabi do tandunme do siino filli.

²¹ Bire be, Hanooxi wuyin gaa tandunme do siino karagi, a da Metusaala saara.²² Hanooxi d'i du kini Alla yi kamo sikki siine, na renmun tana saara.²³ A da kamo sikki do tandunme do siino karagi ja,²⁴ nan lagari jaana do Alla batte, nan yaaxaransanku, baawo Alla d'a wurugi katt'i du yi.

²⁵ Bire be, Metusaala wuyin gaa kame do tansege do siino jperi, a da Lemexi saara.²⁶ Ken falle, a da kamo jperi do tansege do siino filli bire, a da renmun tana saara.²⁷ Ken faati n'a wuyin toxo kamo kabi do tandunme do siino kabi.

²⁸ Bire be, Lemexi wuyin gaa kame do tansege do siino filli, a da ren yugo kita.²⁹ A d'a toxora Nuuha, [a wure ga ni: «neenendaana»] nan ti: «Neenendaana, a yan riin'o neen'o gollun ja, a d'o tanpiyi xoton ja bakka piijanxotti langante ke yi *Tunka duumanten* maxa.»³⁰ Ken falle, Lemexi da kamo karagi do tankabe do siino karagi bire, na renmu tana saara.³¹ A faati n'a wuyin toxo kamo jperi do tanpere do siino jperi.

Soora 6 ... kaara 18

³² Nuuha wuyin gaa kamo karagi siine, a da ren yugu sikki saara: Saami, Haami a do Yaafasi.

[*Alla nimisiye haadamarenmun taganden ḥa*]

6 ¹ Bire be, haadamarenmun ga xenu gaboyen ḥa niijen kanma, na ren yaxarun saara, ² kanmun taaxaanonⁱ jaarabi ren yaxaru ku yi. I w'i kuttu n'i yaxi. ³ Ken bire, *Tunka duumanten* daali: «N ra ntanax haadamarenmun mujini, i gaa bireene t'in yonkin ḥa, baaw'i nt'in killen kanma, n w'i wuyin xenpendini kame do tanpille siine.»

⁴ Ken waxati kuṇja, seri dinka gillun yan ni niijen kanma. Bire be xa kanmun taaxaanon do haadamarenmun ren yaxarun ga saage kafiini, i da renmun saara. Kun yan ḥa ken bire yugu saaka toxo bogunton ḥa.

⁵ Tunka duumanten d'a wori nan ti, haadamarenmun fo buren gabo niijen kanma, i sondomun bono, koota su, i sinmayen ni fo buren duuron ya yi. ⁶ A nimis'i ga da haadamarenmen taga niijen kanma, a sondonmen suno. ⁷ A daali kuṇja: «N wa haadamarenmen buruxana bakka niijen kanma, kafiini daaban do niijedufo, a do kanmun yeliṣu, baaw'in nimis'i taganden ḥa.» ⁸ Xa Nuuha da Tunka duumanten neeman kita.

[*Nuuha taarexu 6:9–9:29*]

[*Nuuha d'i renmu*]

⁹ Nuuha d'i kaadunkon taarexun faayi:

Nuuha ni seri telenjonte ya yi, seri tinmante, a waxatin soron naxa. A do Alla wa doome. ¹⁰ A da ren yugu sikki saara: Saami, Haami, a do Yaafasi.

ⁱ6.2 *Kanmun taaxaano*: A wure ra wa jaana: *tunkanyugu xoro be do seetaanun gaa doome*. A wure tana xa ra wa jaana: *Alla tegefo ḥalinto beenu gaa kanmun ḥa, i jaarabi haadamaren yaxaru ku yi*.

Lasilinkitaaben d'i wa tin'i da «Alla renmu.»

¹¹ Ken waxati, Alla d'a wori nan ti haadamarenmen bono, sondonburaaxun gabo piijen kanma. ¹² Alla da jaaten raga nan ti duna bono, haadamarenme su ntaxa killi sire kanma.

¹³ Ken bire Alla daali Nuuha da: «N fanq'a kanma na tegefo ke su buruxa, n'a sababun ja haadamarenmen ja.

Sondonburaaxun wa piijen banjoobanje su yi, n w'i halakini, na piijen xa halaki. ¹⁴ Xa, anken na sollinfuura xoore deberi, n'a noxon ja konpollenmun ja, n'a noxon d'a sellan betexe ti godoron ja. ¹⁵ A deberi moxon faayi: An n'a gilloyen ja kamo sikki sogone, n'a noxon ja tankerege sogone, n'a taaxunten ja tanjikke sogone, ¹⁶ na xurayen toxo bippen do fuuren kanben naxa, sogone haqe, na fuure ke noxon ja sankansoonu sikki yi, konpo wuredunke, a do naxadunken do kanmudunke, na follaqen bagandi kaaran ja. ¹⁷ Ken bire, nke Alla, n wa tuufaana jaamen riitini piijen kanma, na tegefo yonkinten su halaki kanmun wure. Fofo gaa piijen kanma, n w'a halakini. ¹⁸ Xa, n w'in laayidu tapp'in d'anken naxa. Nuuha, anken d'an kaadunko, an renmun d'an yaqe, d'an kalluyaxaru, axa wa roono fuure ke noxon ja. ¹⁹ An na fillo-fillo, yugo do yaxare wutu daaba yonkinte su yi do du yi fuuren ja, kun na toxo bireene. ²⁰ Yelijen do daaba, a do piijedufon noonan su, fillo-fillo wa riini katt'an ja nan bire d'an ja. ²¹ An na fo wutu biraadon noone su yi, na silafandan wut'an du da, a do ku beenu gaa kafiin'an ja fuure ke noxo.»

²² Nuuha da Alla jaamariyen su deber'i moxon ja.

[Tuufaana jaamen joppaye]

7 ¹ Ken falle, *Tunka duumanten* daali Nuuha da: «Anken d'an koren su, xa ro fuuren ja, baaw'an baane ya na killi tolojonten kanma ke sere su noxo. ² An na daaba yugu jperi, a do daaba yaxaru jperi wutu daaba halaale su yi, an na yugu baane do yaxarin baane wutu daaba haraamunte su yi, ³ na yugu jperi do yaxaru jperi wutu yelijen noone su yi, kuud'i soxoodin nan sanqi do piijen daman su yi. ⁴ Baawo bito jperi

Soora 7 ... kaara 20

lenki falle, n wa kanmen riitini tannaxate bito, kiyen do wuro. N ga da foofo taga niijen kanma, n w'a su buruxana.»⁵ Nuuha da Tunka duumanten jaamariyen su ja t'i moxon ḥa.

⁶ Tuufaana ḥaamen gaa riini bire be, ken d'a ni Nuuha wuyin wa komo tunmi siine. ⁷ A ro fuuren ḥa, a d'i ren yugun d'i yaqe, a d'i kalluyaxaru, kuud'i nan kisi tuufaana ḥaamen ḥa. ⁸ Daaba halaalen do daaba haraamunte, yeliŋun do niijedufoonu, ⁹ i su ri katti Nuuha yi, yugo do yaxare, m'i na ro fuuren ḥa, xoyi Alla ga d'a ko Nuuha da moxo be.

¹⁰ Bito jeri dangi falle, tuufaana ḥaamen joppe niijen kanma.

¹¹ Nuuha kama tunmundin siinen xasu fillandin bita tanmun do ḥerun koota, kanmun do niijen jin mangesinun su raqun wuji.

¹² Kanmen xenu riyen ḥa, tannaxate bito, a wa texeene kiyen do wuro.

¹³ Ken koota baane yi, Nuuha ro fuuren ḥa, a d'i yaqen d'i ren yugu: Saami do Haami a do Yaafasi, d'a kalluyaxarun sikki.

¹⁴ Ikuŋ do gundufoonu, kaadufoonu, niijedufoonu, yeliŋen noonan su, kafiini kanpagumen su yi. ¹⁵ Tegefo yonkinten noone su ri kafiini Nuuha yi fuuren ḥa. ¹⁶ Ke tegefo su ri fillo-fillo, yugo do yaxare, xoyi Alla ga da jaamariyen kini moxo be. Ken falle Tunka duumanten da fuuren raqen texe Nuuha yi.

¹⁷ Tuufaana ḥaamen toxo roono niijen kanma, tannaxate bito. Jin gabu niijen kanma m'a gaa fuuren tenbana bakka niijen ḥa.

¹⁸ Namens xoro, nan kasafo, fuuren toxo lingiri-langarana jin kanma. ¹⁹ ḥaamen kesefo na niijen kanma gidi gillun su toni,

²⁰ a wurugi gidintonbo ku kanma ti sogone tanmu do karago.

²¹ Feriganke su ga ni dillene niijen kanma, a kara: yeliŋu, kaadunfoonun do gundufoonu, a do niijedufoonun do haadamarenmu, a su kara. ²² Foofo ga ni neegunu niijen kanma, a kara. ²³ Ke moxo ya ni, Tunka duumanten ga da tagefo yonkinten su buruxa bakka niijen kanma: haadamarenmu, daabanu, niijedufoonu, a do kanmun yeliŋu, i su buruxe, nan toxo Nuuha do ku beenu ga ni d'a batte fuuren

ŋa.²⁴ Jin kasafoyen da kame do tankerege koota ya ja niijen kanma.

[Tuufaana ŋaamen lagaru]

8 ¹Alla sinme Nuuha yi, a d'a do gundufoonu do kaadufoonu beenu su gaa doome fuuren ŋa. Alla da fanken kara niijen kanma, jin joppe yanqana. ²Kanmun jillanŋun do niijen jillanŋun raqun texe, kanmen kuti. ³Jin toxo kaawana bakka niijen ŋa fonne-fonne. Kamen do tankeregen biton dangi falle, jiinun roxo. ⁴Xasu nerundin bita tanmun do nerun koota, fuuren sigi Araraatii gidintonbon kanma. ⁵Jin toxo roxoono ma xasu tanmundi, ken xaso bita fana, gidintonben joppe bangeene.

⁶Tannaxate bito dangi falle, Nuuha da fuuren folonboten wuni. ⁷A da xaaxen wara bakka sellan ŋa. Xaaxen kanpi dagana, nan saage riini karama, na daganansaagayi dantanto ja, ma jin gaa fiirene bakka niijen kanma. ⁸Ken falle, Nuuha da booren wara dagana niijen kanma faayi sell'a ga kaawa. ⁹Xa booren taanun ma sebetira kita, baawo jin wa saqa niijen danman su kanma. A saage riini, Nuuha d'i kitten beer'a yi, n'a rondi fuuren ŋa. ¹⁰Bito neri dangi falle, a da boore ke wara dagana sellan duuxura xadi. ¹¹Nellen bire, a saage riini, jayituunan deren w'a soomon ŋa, a xayi-xaye. Nuuha d'a tu nan ti jin roxo niijen kanma. ¹²Bito neri tana dangi falle, a da boore ke wara dagana duxurandi xadi. Ken ta, booren ma xa saage riini.

¹³Nuuha wuyin kaman tunmundin d'a siina baanandin xasu fanan koota fana, jin kaawa bakka niijen ŋa. Nuuha da fuuren bippen wutu bakk'a yi, na sellan faayi. A ti: «Ee, niijen kaawa!»

¹⁴Xasu fillandin tanpillen do nerun koota, niijen kaawa pewu-pewu.

¹⁵Alla ti Nuuha da: ¹⁶«An d'an yaqen d'an ren yugun d'an kalluyaxaru, xa bogu fuuren ŋa. ¹⁷Fo yonkinto be xa gaa no, i

^jGen 8.4 *Araraati* wa Turuki niijen kanma lenki. Ararati maran ni gidinnoqun ya yi.

Soora 9 ... kaara 22

su bagandi: yeliŋu, daabanu, do niijedufoonu, i nan bogu, nan saare, nan jiidi, nan gabu niijen kanma.»

¹⁸ Nuuha d'i yaqen d'i renmun d'i kalluyaxarun bogu. ¹⁹ Fo yonkinte ke su bogu: niijedufoonu, yeliŋu, tegefo su gaa dillene niijen kanma, i su bogu xabiila-xabiila.

²⁰ Nuuha da *sadaxindinnoqun* taga *Tunka duumanten* da. A da fo raga daaba halaale ke su yi, na fo raga yelin halaale ke su yi, n'i ja sadaxa biyinte yi sadaxindinnoqun ḥa. ²¹ Timi lijen sege bakka sadaxa ke yi nan kije Tunka duumanten ḥa. A ti du da: «Tonjun ya ni haadamarenmen sondonmen buren ni gell'a tugunne, x'in ntanax niijen langana d'a y'abada. N ntanax fo yonkinten su xa halakini keeta, xoy'in ga d'a ja moxo be.

²² Na niijen kanma toxo ke moxo yi:

tippe, feteye,
mulle, jebere,
kiinaye, xaaxo,
kiye, do wuro,
ku nta yillen'abada.»

[Laayidun wutiye Nuuha da]

9 ¹ Alla da bereke ro Nuuha d'i ren yugu ku yi, nan t'i da: «Xa saare, axa nan gabu, na niijen kanma faga. ² Niijen daabanun su nan xaay'axa da, nan kan'axa yi, kanmun yeliŋun do daaba su gaa dillene niijen kanma, do jin ḥexon su, i war'axa da. ³ Fo yonkinten su, n d'a kin'axa yi biraado yi, xoyi funtifoonun moxo, n d'i su war'axa da. ⁴ Waxati su, axa ga na ni tiyen yigana, a nan ni yonkin ga bog'a yi, ken ga ni foren ḥa. ⁵ Axa bireyen jonginten n'axa foren ya yi. Ken saabuda, n w'axa foren tanbon tugana. N w'a tanbon tugana daaban do haadamarenmen su yi, sere be nda sere foren joxi, a tanbon wa tugeen'a me yi.

⁶ Sere be nda haadamarenme foren joxi,
haadamarenme ya n'an xa foren joqo,

baawo haadamarenmen tege Alla sawuran ya yi.

⁷ Axakun beenu ga ni, xa nan saare,
axa nan gabو nan sanqi njijen kanma.»

⁸ Ken bire, Alla daali Nuuha d'i ren yugu ku da: ⁹ «Nke Alla, n w'in laayidun sabatindin'in d'axa naxa, d'axa bonconju beenu gaa riin'axa falle, ¹⁰ a do tegefo yonkinte su gaa d'an batte: yeliŋu, kaaduganko, gunduganko, do foofo ga bogu d'axa batten ḥa fuure ke noxo, a do njijen kanma fo yonkinten su.

¹¹ N w'in xannun kinn'axa yi, n ntanax tegefo yonkinten su buruxana ti tuufaana ḥaamen ḥa keeta. Tuufaana ntanax riini na njijen halaki.

¹² «N laayidu ke taagumancen faayi, n gaa ke be sabatindin'in d'axa naxa, do fo yonkinte su gaa d'axa batte, d'axa bonconju beenu gaa riini falle: ¹³ N d'in jaagubundanjen ro tabullen noxon ḥa, m'a na ḥa laayidu ke taagumancen ḥa, n do njijen naxa. ¹⁴ Bire b'in ga na tabullun kafu me yi njijen kanma, bundanje ke ga bange tabullen ḥa, ¹⁵ ken ḥ'in wa sinmen'in d'axa laayidun ḥa, kafiini fo yonkinten su yi, ferigankon su: jin ntanax ḥaana tuufaana yi, na tegefoonun su buruxa. ¹⁶ Bundanje ke ga na bange tabullen ḥa, n w'a faayini, m'a n'in haqilen yanqand'in do njijen fo yonkinton laayidu duumanten ḥa, a do ferigankon su.

¹⁷ «Ke ya ni laayidu ke taagumancen ḥa, n do njijen tegefo yonkinten su naxa.»

[Nuuha d'i renmun sikki]

¹⁸ Nuuha renmu beenu ga bogu fuuren ḥa faayi ku yi: Saami, Haami, do Yaafasi. Haami ni Kanaana faaba ya yi. ¹⁹ Nuuha do ku renmu sikki yan da njijen kanma faga. ²⁰ Nuuha joŋa soxono ya. A da *reese tinje* yogo lori. ²¹ Koota yogo, a da *reesenxoncin* mini nan mande, m'a ga'i yiraamun walla tilliisen wure.

²² Haami, ken ga ni Kanaana faaba yi, a d'i faaba duuron wori, a bogu n'a laxam'i waixinun da. ²³ Saami do Yaafasi, kun da

Soora 10 ... kaara 24

Nuuha yiraame yogo wutu n'a sax'i kunkun ja, nan fallandaga katt'i faaba yi, na yiraamen xuf'a yi, i d'i yaaxon xiti, kuud'i nan max'i faaba duurunbinnen wori.²⁴ Bire be, Nuuha haqilen ga ri, a ren yugu tugunne ke ga da ke be ja, a d'a mugu.²⁵ Ken ga ja, a d'a langa nan ti:

Hari na Kanaana halaki!
Hari n'a j'i waaxinu ku da komo fallanke yi.

²⁶ Ken falle, a ti xadi:

Tiigayen wa Alla da, ken ga ni *Tunka duumanten* ja, Saami Alla.

Yaarabi, Kanaana nan ja kome yi Saami da.

²⁷ Yelli Alla gan na wasaye ja Yaafasi da,
a nan taaxu Saami tilliisen wure,
na Kanaana jaŋ'i da kome yi!

²⁸ Tuufaan jaamen falle, Nuuha da kanmo sikki do tankerege siine bire. ²⁹ Bire be Nuuha wuyin ga kine kanmo kabi do tankerege siine yi, a faati.

[Nuuha renmun taarexu 10:1-11:9]

10 ¹ Tuufaanan jin dangi falle, Nuuha renmu ku sikki, Saami, Haami do Yaafasi, i da funtifoonun kita. I taarexun faayi.

[Yaafasi renmu]

² Yaafasi ren yugun ni Gomeri, Magoogi, Madayi, Yawaani, Tuubali, Mesexi do Tirasi.

³ Gomeri ren yugun ni Asikanaaji, Rifaata do Togaraama.

⁴ Yawaani ren yugun ni Elisa, Tarisiisi, Kitinu do Dodaniinu.

⁵ Ku yan sanqi dunden kanma, do geejillaqun ja, nan taxandi jamaanun do me naxa: xabiila-xabiila, baane su d'i jama, d'i xanne.

[Haami renmu]

⁶ Haami ren yugun ni Kuusi, Misira, Puta, a do Kanaana.

⁷ Kuusi ren yugun ni Seeba, Haawila, Sabata, Raama, a do Sabatexa. Raama ren yugun ni Seeba do Dedaani.

⁸ Kuusi da Namuruuju xa saara, Namuruuju ke be ga ja yugu saake yi piijen kanma. ⁹ *Tunka duumanten* da Namuruuju ja xajaana saake yi, ken ya ni, a ga ri taalin ja: Xajaana saake ke xoyi Namuruuju. ¹⁰ A maranden debi fanon ni Baabila, Erex, Akada do Xaleena ya yi, Baabila piijen kanma. ¹¹ A bogu Baabila nan daga Asuura, na Niniwe taaxundi no, a do Rehoboto-yiira, do Kaala. ¹² A da debi xoore taaxundi Niniwe do Kaala naxa. Ken toxo ni Reseeni.

¹³ Misira ni Luudinun do Anaaminun xooxo ya, a do Lahaabinun do Nafatuuhinu, ¹⁴ kafiini Pataruusinun do Kasaluuhinu, a do Kafatoorinun ja. Filisitinun bogu Kasaluuhinu ku ya yi.^k

¹⁵ Kanaana renmun ni Cidooni, ken ni sooman ya, a do Heeti.

¹⁶ Kanaana ya ni Yebuusinun xa xooxo yi, a do Amoorinun do Girigaasinu, ¹⁷ Hiiwinu, Araaxinu, Siininu, ¹⁸ Arawaadinu, Camaarinu, kafiini Hamaatinu. Ken falle, Kanaana xabiilan sanqi-sanqi. ¹⁹ Kanaana jamaanen w'a wuttu Cidooni yi, katti Garaara, ma Gaasa banje, a do Sodoomu, Amoora, Adeema, do Ceboyima, ma katti Laasa. ²⁰ Ku ya ni Haami soxoodin ja, baane su d'i xabiila, d'i xanne, d'i jamaane, d'i jama.

[Saami renmu]

²¹ Saami, ken ga ni Yaafasi gida yugu xooren ja, a xa ya ni *Abaraaninun* d'i bonconjun su xooxo yi. ²² A renmun ni Elaamu, Asuura, Arifaxisaadi, Luudu, a do Araama.

²³ Araama renmun ni Ucci, Hulli, Geteri, a do Maasi.

²⁴ Arifaxisaadi renmen ni Selaaxa. Ke Selaaxa da Abaraani saara. ²⁵ Abaraani da ren yugu filli kita, baanen toxo ni Pelege,

^k10.14 Filisitinun bogu Kasaluuhinu ku ya yi, walla xa, Kafatorinu.

Soora 11 ... kaara 26

[a wure ga ni: «taxandiye,»] baawo, a waxatin ḥa niijen taxandi. A xoxonen toxon ni Yaxataani.

²⁶ Yaxataani renmun ni Alimodaadi, Saleefi, Haccarimaweeti, Yara, ²⁷ Hadoraami, Ujali, Dixaala, ²⁸ Ubaali, Abimayeeli, Seeba, ²⁹ Upira, Haawila, a do Yobaabi. Ku su ni Yaxataani renmun ya yi. ³⁰ I taaxunton ji, n'a wutu Meesa, katti Sefaara giden ḥa, kinbakka.

³¹ Ku fo koninto ya ni Saami soxoodin ḥa, baane su d'i xabiila, d'i xanne, d'i jamaane, d'i jama. ³² Ku ya ni jama be ga bogu Nuuha ren yugu ku yi, baane su d'i bonsonjun d'i xabiila. Tuufaana ḥaamen dangi falle, xabiilanu ku su bogu ku ya yi, nan sanqi niijen kanma.

[Baabila soororon tagande]

11 ¹ Waxati dangi, niije ke su ni xan baane ya koono, sefe kitti baane. ² Koota yogo, soron forogonto gilli kinbakkan ḥa, i da baran xullu xoore wari Baabila niijen ḥa, i xosi taaxu no. ³ I ti me da: «O na tuufan katu n'a biyi.» Ken ḥa, tuufan da gidinsigiran sir'i da, godoronjin da doorinsigiran sir'i da. ⁴ Ken falle, i ti: «O na duudandebe taga, na soorono gille sigind'a yi, a tonben gaa kipene kanmun ḥa. Ken ḥa, o na ja toxonto yi, kuud'o n maxa sanqi do niijen kaaran su yi.»

⁵ Fi falle, *Tunka duumanten* yanqa bakka kanmun ḥa, nan ri debe ke faayi, a do soorono gille ke be haadamarenmun ga d'a taga. ⁶ A ti du da: «Ku faayi ga kafi me yi nan ja jama baane, i wa xan baane koono, ke faay'i gollen joṣaarun ya yi. Saasa, foofo ra ntax'i kaanan'i golle danbe su ḥanjen ḥa. ⁷ Ken ḥ'o n yanqa, o n'i xanne ke ḥaxami, kuud'i n kori me faamunu.» ⁸ Ken noxo du, Tunka duumanten d'i sanqi bakka non ḥa do niijen kaaran su yi, ken ga ja, i tuuma debe ke taganden ḥa. ⁹ Ke ya saabuda, debe ke gaa xiriini Baabila, [a wure ga ni: «ḥaxami,»] baawo Tunka duumanten da haadamarenmen xannen ḥaxami non ya yi. Non ya ni xadi, a ga d'i sanqi do niijen kaaron su yi.

[**Saami taarexu 11:10–26**]

[*Saami kaadunkon taarexu*]

¹⁰ Saami kaadunkon taarexun faayi: Tuufaanan dangi falle ti siino filli, na Saami wuyin toxo kame siine, a da Arifaxisaadi saara. ¹¹ Ken falle, Saami da kamo karagi siine bire, a da renmu tana kita.

¹² Bire be, Arifaxisaadi wuyin ga kije tanjikke do siino karagi, a da Selaaxa saara. ¹³ Ken falle, a da kamo naxati do siino sikki bire, a da renmu tana kita.

¹⁴ Bire be, Selaaxa wuyin ga kije tanjikke siine, a da Abaraani saara. ¹⁵ Ken falle, a da kamo naxati do siino sikki bire, a da renmu tana kita.

¹⁶ Bire be, Abaraani wuyin ga kije tanjikke do siino naxati, a da Pelege saara. ¹⁷ Ken falle, a da kamo naxati do tanjikke siine bire, a da renmu tana kita.

¹⁸ Bire be, Pelege wuyin ga kije tanjikke siine, a da Rewu saara. ¹⁹ Ken falle, a da kamo filli do siino kabi bire, a da renmu tana kita.

²⁰ Bire be, Rewu wuyin ga kije tanjikke do siino filli, a da Seruga saara. ²¹ Ken falle, a da kamo filli do siino jeri bire, a da renmu tana kita.

²² Bire be, Seruga wuyin ga kije tanjikke siine, a da Nahooor saara. ²³ Ken falle, a da kamo filli siine bire, a da renmu tana kita.

²⁴ Nahooor wuyin ga kije tanpille do siino kabi, a da Teera saara. ²⁵ Ken falle, a da kame do siino tanmi do kabu bire, a da renmu tana kita.

²⁶ Teera wuyin ga kije tanjere siine, a da Ibiraama do Nahooor do Haaraani saara.

[Joppayen taxandi fillandi: 11:27–50:26: Ibiraama katti Yuusufu]

[Ibiraama d'i faaba Teera taarexu 11:27–25:11]

[Teera kaadunkon taarexu]

²⁷ Teera kaadunkon taarexun faayi: Teera da Ibiraama do Nahooro do Haaraani saara, Haaraani da Luuti saara.

²⁸ Haaraani faat'i faaba Teera kaane, n'a tox'i saaredeben ዳ Uri, ken gaa Kasaadinun maran ዳ.

²⁹ Ibiraama do Nahooro yaxarinwuti. Ibiraama yaqen toxon ni Saara, Nahooro yaqen toxon ni Milika, Yisika waaxi, Haaraani ren yaxaren ya ni. ³⁰ Saara ዳ boroke yi, renme ma n'a maxa.

³¹ Teera forogo gilli Uri yi, Kasaadinun maran ዳ, a d'i kaadunko: a ren yugo Ibiraama, a do Haaraani ren yugo Luuti, ken ga n'a ken kisimaren ዳ, a d'a kallu yaxare Saara, Ibiraama yaqe ke, kuud'i nan daga Kanaana jamaanen ዳ. I ga kijne Haraana, i taaxu non ዳ.

³² Teera da kamo filli do siino karagi bire, ken falle, a faati Haraana yi.

[Ibiraama dagaye Kanaana yi]

12 ¹ *Tunka duumanten* daali Ibiraama da: «Bog'an jamaanen ዳ, an n'an koren toxo, an nan bog'an faabankan ዳ, an nan daga jamaane b'in ga'a koyin'an ዳ. ² N wa riini jama xoore bog'an ዳ, na bereke r'an ዳ, n'an toxon wurugi, n'an ዳ bereken follaqen ዳ. ³ N wa sere berekindini, sere be ga duw'an da, na sere langa, sere be ga d'an langa, na niijen xabiilanun su berekindi t'an sababun ዳ.»

⁴ Ibiraama daga, xoyi Tunka duumanten ga d'a k'a da moxo be. Luuti xa daga d'a batte. Ibiraama ga ዳ bakka Haraana, a wuyin wa tanjere do siino karagi. ⁵ A d'i kaagunyaxare Saara wutu, d'i waixin ren yugo Luuti, i do naaburu, do komo beenu ga ዳ maxa Haraana. I bogu nan daga Kanaana niijen ዳ.

⁶ Ibiraama da jamaanen kutu nan daga Sixemu, katti More yitti xooren noqu. Ken waxati, Kanaanankon ni ken jamaane yi.

⁷ Tunka duumanten bange Ibiraama da, nan ti: «N riini ke jamaane kin'an bonconqun ya yi.» Ibiraama da *sadaxindinnoqun* taga Tunka duumanten da, ken be ga bang'a da non ḥja. ⁸ Ken falle, a yille bakka no, nan daga giden ḥja Beeteli kinbakka. A d'i tillisen banba Beeteli do Aayi naxa. Beeteli wa kingennan ḥja, Aayi wa kinbakkan ḥja. Non xa yi, a da *sadaxindinnoqun* taga Tunka duumanten da, nan xirindi ti Alla toxo, Tunka duumante. ⁹ A fonne fonnen daga katti *Negeba* yi, Kanaana banboxun ḥja.

[Ibiraama dagaye Misira]

¹⁰ Dullen ro jamaanen ḥja. Ibiraama yanqa katti Misira yi, kuudo nan taaxu no, baawo, dulle ke xoto jamaanen ḥja. ¹¹ Bire b'i ga tinko Misira yi, a t'i yaqe Saara da: «An d'a wori de, an woriyun ga n faranpara moxo be, ¹² Misirankon ga n'an wori, i tin'in yaqen ya n'an ḥja, i w'in karini, n'an toxo bireene. ¹³ Ken kuja, an n'a t'in maarenmen ya n'an ḥja, m'in na xeeri kita d'an batten ḥja. N yonkin xa na kisi t'an ḥja.»

¹⁴ Bire be Ibiraama ga kije Misira yi, Misirankon d'a wor'a yaqen faranparen ni moxo siri. ¹⁵ *Misira tunkanyugon* gollijajaanon yinmankon xa d'a wori, n'a maxankutu tunkanyugon da. Ken ḥja, i do Saara daga tunkanyugo ke noqu.

¹⁶ A da Ibiraama doro ti Saara sababun ḥja, na xeerin ḥja da, na tanmison kin'a yi, a do naanun do farun do komo yugun do komo yaxarun do fari yaxarun do ḥjogomo. ¹⁷ Xa, *Tunka duumanten* da watti xoto wara tunkanyugo ke d'i kan ḥja, do Saara batte, Ibiraama kaagunyaxare ke. ¹⁸ Ken ḥja, tunkanyugo ke da Ibiraama xiri nan t'a da: «An da manne xa ḥja? Mann'an ga ma t'an yaqen ya ni? ¹⁹ Mann'an ga t'in d'an maaren yaxaren ya ni, m'in ga'a wuttu yaqe yi? Saasa ke, an yaqen faayi, a rag'an nan daga.»

²⁰ Tunkanyugo ke da soro sax'a kanma, nan dag'a d'i yaqen wara kille, a do foofa ga'a maxa.

13 ¹ Ibiraama d'i kiteyen su, kafiin'a yaqe Saara, a do Luuti, i girindindi bakka Misira yi, nan teñe *Negeba*.

² Ibiraama ni naaburu siginten do kannjen do goden bannan ya yi. ³ A fonne fonnен daga, nan giri *Negeba*, nan daga ma Beeteli do Aayi naxan ḥa, a tillisen ga ni noqu be. ⁴ Ken ni noqu ke be Ibiraama ga da *sadaxindinnoqun* sigindi non ḥa ya ta fana, a xirindi ti *Tunka duumanten* ḥa no.

⁵ Luuti xa gaa do Ibiraama batte ke yi, nan do tanmisen w'a xa maxa, a do tillisu. ⁶ I naaburen nan gaba toxodoome danja, baawo sokken ma j'i bakka. ⁷ Gajanje yogo xa ro Ibiraama nagaanaanon do Luuti nagaanaanon naxa, ke su kanma Kanaanankon do Perisinun xa taaxunten wa nijne ke kanma.

⁸ Ken ya ga ni, Ibiraama ti Luuti da: «N lenme, haqu toxo! Laxadun gajanjen nta sir'inke d'anken naxa, a nta sir'o nagaanaanon naxa, baaw'o ya ni baane. ⁹ Nijnen su faay'an ware, an ra wa booxene bakk'in ḥa, an ga na daga teyen ḥa, nke na daga noogen ḥa, an ga na daga noogen ḥa, nke na daga teyen ḥa.»

¹⁰ Luuti d'i yinmen wutu nan faayindi, a d'a wori Yarade fallaqen su xayen ya ni, nan dag'a wara ma Cowaara yi, ken d'a ḥi Tunka duumanten ma Sodoomu do Amoora kara!. Fallaqué ku ḥi xoyi Tunka duumanten naaxon do Misira jamaanen moxon ya yi. ¹¹ Luuti da Yarade fallaqué ku sugandi, nan daga katti kinbakkan ḥa. Ibiraama do Luuti fate bakka me yi kundu ya yi.

¹² Ibiraama toxo Kanaana jamaanen ḥa, Luuti daga taaxu do fallaqen debun ḥa, n'i tillisun banba Sodoomu banje.

¹³ Sodoomunko ni allankutaanon ya yi, i wa Tunka duumanten kutana t'i golli buru gabe yi.

^{13:10} Luutigankon halakiyen xibaaren faayi Soora 19.

[Tunka duumanten /aayidu]

¹⁴ Luuti do Ibiraama fate falle bakka me yi, Tunka duumanten daali Ibiraama da: «An yinmen wutu, an nan faayindi gell'an sigira ke yi, katti saahelin do banboxun ɳa, a do kinbakkan do kinqenna, ¹⁵ baaw'an yaaxen gaa ke jamaane be yi, n w'a su kinn'an ɳa, n'a kin'an bonconjun ɳa abada. ¹⁶ N wa riin'an bonconjun gabondi xoyi seyinjuran moxo, sere be nda kati seyinjuran yirigana, an na kat'i xa yirigana. ¹⁷ Giri Ibiraama! An na jamaane ke su tera, baaw'in riin'a kin'an ya yi.»

¹⁸ Ken ga ɳa, Ibiraama d'i tilliisun gana katti Maamere yitti xooron banje, Heborooma kaaran ɳa, nan taaxu no. A da *sadaxindinnoqu* taga Tunka duumanten da non ɳa.

[Luuti bagandiye komaaxun ɳaj]

14 ¹ Bire be, Baabila tankanyugo Amaraafala ga ni fankan ɳa, do Elasaara tankanyugo Ariyooxa, a do Elaama tankanyugo Kadarilamoori, kafiini Goyimi tankanyugo Tidaali, ² i da Sodoomu tankanyugo Beera gaja, a do Amoora tankanyugo Birasa, kafiini Adeema tankanyugo Sinebu, ken do Ceboyima tankanyugo Semabeeri, a do Beela tankanyugo, ken ga ni Cowaara yi. ³ Ku tankanyugu karagi kafi me yi, na laayidun wutu me da Sappinxaren ɳa, ken ga ni geeji be nege ga nt'a yi lenki.

⁴ Gajannen sababun ni: ku tankanyugu karagi da siino tanmi do fillo ja komaaxun ɳa Kadarilamoori maxa, siina tanmu do sikkandi, i muriti. ⁵ Siina tanmu do naxatandi, Kadarilamoori do tankanyugu beenu ga ni d'a batte, i da Refaayinun gaja Asiterooti-xarinayimi niijen kanma, na Suusinun gaja Haama niijen kanma, na Eminun gaja Xiriyatiimi nappon ɳa, ⁶ na Hoorinun gaja Seyiri gidun kanma n'i su ni, nan dag'a wara ma El-paraana, gunjuran kaaran ɳa. ⁷ Ken falle, tankanyugu ku naxati saage riini katti Ayini-misipaati yi, ken ga ni Xadesi, na Amaleexinun debun su gaja nan duguta, na Amoorinu be taaxunten gaa Haccaccooni-tamara niijen kanma yi gaja n'i ni.

Soora 14 ... kaara 32

⁸ Ken bire, Sodoomu do Amoora do Adeema do Ceboyima, kafiini Beela tunkanyugo, i bogu nan ja kurenkitten ja Sidimi nappo ke yi, ⁹ na Kadarilamoori d'i jaman gaja non ja. Gajanje ke na ku naxati do baanu ku karagi ya naxa. ¹⁰ Gedi gabu ni Sidimi nappo ke yi, godoronjin ya n'i ya. Sodoomu do Amoora tunkanyugu filli wurunten xen'i noxo, kuttun wuru nan daga giden ja. ¹¹ Ken moxo yi, i da Sodoomu do Amoora naaburen su wutu, n'i biraadon su wutu nan daga t'i ya. ¹² I da Ibiraama waaxi ke renme Luuti xa raga, nan daga t'a yi, a d'i kittidufon su, baaw'aken taaxunten ni Sodoomu ya yi.

¹³ Wuraano ku yogo ri abaraanillenme Ibiraama xibaari, a taaxunten gaa Maamere yitti xooron banje, Maamere ke be ga ni Amoori bonconje yogo yi, Esakoli do Aneri waixin ga ni, ku su demu na laayidun wutu do Ibiraama yi. ¹⁴ Ibiraama ga d'a mugu nan t'i maarenmen kittidullege, a da kamo sikki do kurallenmo tanmi do segu kafu me y'i kan yugu saakon ja, na tunkanyugu ku batu, ma Daana banje. ¹⁵ A d'i kurallenmon taxandi, sappa-sappa, nan xenu xonno ku yi do wuron ja, n'i xoso, n'i batu dagana ma Huubata be gaa Dimasixa saahelin ja, ¹⁶ nan saage t'i kittidufoonun su yi, a d'a maarenme Luuti d'i kittidufoonun su, kafiini yaxarun d'a kaadunkon kuttu.

[Maliika-cedeqi duwanje Ibiraama da]

¹⁷ Ibiraama saage falle bakka Kadarilamoori gajanjen ja, a ga d'a do tunkanyugu beenu su ga doome yi ni, Sodoomu tunkanyugon bogu n'a gemundi Saawe nappon ja, ken ga ni tunkanyugon nappon ja. ¹⁸ Salaamu tunkanyugo Maliika-cedeqi yan da buurun do dolon bagandi. Aken ni Alla wuruginten *sadaxakijnandaana* ya yi. ¹⁹ A duwa Ibiraama da nan ti:

«Alla na bereke ro Ibiraama yi,
Alla ke be ga ni Kaman wuruginten ja,
kanmun do njinen tagandaana.

²⁰ Bereken wa Alla da, Alla wuruginte,

Alla ke be ga d'an xonnon kin'an ḥa.»

Ibiraama do foofo ga giri gjallan ḥa, a d'a su taxandi tanmundin kin'a yi jakka.

²¹ Sodoomu tunkanyugon xa ti Ibiraama da: «Soro ku kin'in ḥa, xa naabure ke, an yinme na ken wutu.» ²² Ibiraama t'a da: «N w'in kitten wuttu nan kuna ti *Tunka duumanten* ḥa, Alla wuruginte, kanmun do piijen tagandaana. ²³ Hari toromojo ma seyinfuci baane, n nt'a wuttu bakk'a yi, an nan maxa daga ti: "Inke yan da Ibiraama bannaaxundi." ²⁴ N nta foofo wuttu du da, gant'in kurallenmon ga da fo be yiga, a do ku beenu ga da laayidun wut'in da: Aneri do Esakoli, a do Maamere, kun xa w'i taqen wuttu.»

[*Alla laayidu, Ibiraama da*]

15 ¹ Ku su dangi falle, *Tunka duumanten* bange Ibiraama da nan t'a da: «Ibiraama, maxa kanu, nke ya n'an tangandaanan ḥa xoyi xodore. N wa riini tugaadi xoore kin'an ḥa.» ² Ibiraama jaabi: «N Kama, Tunka duumante, n faayi riini faati, renme nt'in maxa, an riini manne kin'inke yi? Dimasixanke Eliyejeeri yan riin'inke kan xayen wutu. ³ An ma bonconje kin'in ḥa, n kan noxon renme yogo yan riin'in xayen wutu.» ⁴ A faayi, Tunka duumanten ga d'a jaabi ke be yi: «Ken nt'an xayen wuttu, an yinme tikkallenmen yan riin'an xayen wutu.» ⁵ Ken falle, a d'a bagand'i tillisen wure nan t'a da: «Kanmu ke faayi, an na saanu ku jaate, sell'an ga na kat'i jaatene. An bonconjun riini gabu kundu ya.» ⁶ Ibiraama tojondi ti Tunka duumanten ḥa, ken saabuda, Tunka duumanten d'a jaate telenjonte yi.

⁷ A t'a da xadi: «Nke ya ni Tunka duumante be ga d'an bagandi Uri, Kasaadinun maran ḥa, kuudo na ke piije kamanaaxun kin'an ḥa.» ⁸ Ibiraama ti: «N Kama Tunka duumante, manne taagumance n'a koyin'inke yi t'inke wa riini ke piije mara?»

⁹ Tunka duumanten t'a da: «Siinosikkinnallenme raga, an na siinosikkinsugo raga, na siinosikkinjaxandige raga, na boorin

Soora 16 ... kaara 34

xabiilanu filli raga, n'i sadax'in da.»¹⁰ Ibiraama da ku fo koninto su raga, na baane su kara naxaanen ḥa, n'i kettun filli jonkoyi me yi, x'a ma yeliŋu ku kara.¹¹ Janbanun yanqa tiyu ku kanma, Ibiraama d'i xata.

¹² Futuron waxati, xenqo xote da Ibiraama raga, a xosi kuyi, kanuyi xoore do biten ḥa. ¹³ Tunka duumanten daali Ibiraama da kuŋa: «A tu danqanaaxu kanma, nan t'an bonconŋun wa riini ḥa tuŋaaranko yi wandi jamaane kanma, i w'i ḥaana komo yi, n'i roxondi kamo naxati siine haqe,¹⁴ xa soro beenu ga'i ḥaana komo yi, nke w'i kiitini, ken falle, an bonconŋu ku do naaburu gabe wa bakka,¹⁵ xa, anken wa riini faati xeerin ḥa, wuyi berekinte falle.¹⁶ An yilleyi naxatandin yan saagene riini yere, baawo, Amoorinun junuubun ma kip'i xenpan ḥa fina, n ga'i xatana bakka yere^m.»

¹⁷ Bire be, biten ga ro moxo siri, Alla da taxamen do tiiden do sunqunkumunten dangindi do tiyi kutunto ku naxan ḥa. ¹⁸ Ken koota yi, Tunka duumanten da laayidun sabatind'i do Ibiraama naxa nan ti: «N wa ke ḥiijne kinn'an bonconŋun ḥa, nan giri Misira fanje ke yi, nan dag'a wara Furaata fan xooren ḥa.

¹⁹ Noqu ke ni Xeeninun do Xenijinun ya ḥiijne yi, a do Xadamooninun²⁰ do Heetinun do Perisinun do Refaayinun²¹ do Amoorinun do Kanaanankon do Girigaasinu, a do Yebuusinu.»

[Sumayila bangaye]

16 ¹ Ken waxati d'a ḥi Ibiraama yaqe Saara ma saar'a da. Xa tunbaari yaxare wa Saara maxa, Misiranke, a toxon ni Haajara. ² Saara ti Ibiraama da kuŋa: «An d'a wori, *Tunka duumanten* m'inke ku renme, an ra wa taarankutiin'in tunbaare ke noqu, a me wa du, n na ren yugo kita bakk'a yi.» Ibiraama d'i yaqe Saara feeran batu. ³ Siino tanmi falle ya n'i taaxe Kanaana yi, Saara ga d'i tunbaare Haajara wutu n'a kini Ibiraama yi yaqe.

^m15:16 *Amoorinun junuubun ma kip'i xenpan ḥa fina, n ga'i xatana bakka yere*: Ke digaame yanqa Ibirahiima ya yi annabinyinmaaxun ḥa, x'a yillen kare Yuusawu kiyen ya yi.

⁴ Wurun dangi falle Ibiraama do Haajara naxa, a da noxon wutu. A ga d'a tu nan t'i worijaxanten ya ni, a kaman yaxaren fiinun saage roxoon'a maxa. ⁵ Saara ti Ibiraama da: «Toora be ga'inke kanma, an ya toora ni, nke yan d'in tunbaaren kin'an ɳa, gell'a ga d'i du worijaxinten wori, nke ntanax jaaten'a maxa keeta, xa, Tunka duumanten na kiitin'in d'an naxa.» ⁶ Ibiraama t'a da: «An tunbaaren ya ni, a n'an mareyen ya yi, fo be ga'n'n liŋ'an da, ken ɳaŋ'a yi.» Saara da tooran taŋand'a yi ke ya yi, ma Haajara ga wurun'a yi nan laato bakk'a yi.

⁷ Tunka duumanten maliikan da Haajara ji jinyaaxe yogo kaaran ɳa gunjura, Suura killen ɳa. ⁸ A ti: «Haajara, Saara tunbaare, an giri minne? An dagana minne?» A ti: «N wurunu laatono bakk'in kaman yaxare Saara ya yi.» ⁹ Tunka duumanten maliikan t'a da: «Saage katt'an kaman yaxaren ɳa, an na du maxayanq'a da. ¹⁰ N wa riin'an bonconŋun gabondi, gaboye su xenpa, i ra ga nta yirigeene gaboyen maxa.

¹¹ An worijaxinten ya faayi kundu,
an wa saarene ti ren yugo yi,
an n'a toxora Sumayila, [a wure ga ni: «Alla w'a mukku,»]
baawo, Tunka duumanten d'an tooran wori.

¹² A wa riini ɳa balanbelen ɳaⁿ,
a kitten wa be su yi,
be su xa kitten w'a yi.
A wa riini taax'i maarenmen su laatoyen ɳa.»

¹³ Tunka duumanten be ga sefe Haajara da, Haajara d'a toxon xiri Alla worindaana, baaw'a ti: «Tonŋun tonŋu, xoy'inke ra wa Alla walla n'in biranten toxo?» ¹⁴ Ken ya saabuda ni, gede ke ga toxore: Lahayi–royi, a wure ga ni ɳalinten wallaanan gede, ken gaa Xadesi do Beredi naxa.

ⁿ16:12 *balanbelen* Kitaabinsaaxaman wa tini: *a wa ɳaana gundungaren ɳa*.

¹⁵ Haajara jiidi ti ren yugo ke yi. Ibiraama da renme ke toxora Sumayila, ¹⁶ ken d'a ni Ibiraama wuyin wa tansege do siino tunmi.

[Alla laayidun kurunbaaxuye Ibiraama da]

17 ¹ Ibiraama wuyin gaa tankabe do siino kabi, *Tunka*

duumanten bang'a da nan ti: «Nke ya ni *Alla Katudanken* ηα, an bireyen ja d'in batte, an na ja seri tinmante yi. ² N w'in laayidun kurunbanxun'an da, n'an bonconjen gabondi, gaboye su xenpa.» ³ Ibiraama sujudi piijen ηα.

Alla t'a da kuŋa: ⁴ «N faayi laayidun kurunbaaxun'an da: an wa jaana xabiila gabu xooxo yi. ⁵ An ntaxa xiriini Ibiraama, [a wure ga ni: «faaba wuruginte,»] xa, an toxon wa jaana Ibirahiima, [a wure ga ni: «xabiila gabu faaba,»] baaw'in w'an jaana xabiila gabu faaba yi. ⁶ N w'an gabondini gaboye su xenpa, na xabiila gabu bog'an ηα, na tunkanyugun bog'an ηα. ⁷ Ke laayidu wa sabatin'an da, n'a ja laayidu duumante yi, n'a sabatind'an bonconjen d'i yillayun su da, kuud'in nan ja Kamane y'an da, nan ja Kamane y'an bonconjen da. ⁸ An faayi mukkaaxun ηα piije ke be kanma, Kanaana piije, n wa riin'a kamanaaxun kinn'an d'an bonconjen ηα, kuyi duumante, nke yan riini jaŋ'i Kaman ηα.

⁹⁻¹⁰ «N laayidun tanga, an bonconjen d'i yillayun su n'a tanga. Laayidun taagumancen faayi ke: an d'an bonconju, fo yugon su, xa nan sunne. ¹¹ Axa sunnanden wa jaana laayidun taagumancen ηα, n d'axa naxa. ¹² Axa yillayun su yi, ren yugo su ga kiŋe bito segi, an n'a sunnandi. Ke taagumance n ro yugon su yi, ke be ga saare kan ηα, walla ma ke be ga xobe, ma walla mukke ren yugo, an yinme soxoodi ga fe, an n'a r'a su yi. ¹³ An kan ren saaranten su, a do ke be ga xobe, n laayidun taagumancen nan ja laayidu duumante y'axa faton ηα, ¹⁴ xa, yugo su ga ma sunne, a wa xateene bakk'i xabiilan ηα, baaw'a m'in laayidun taagumancen tanga.»

[Laayidun xayiwutaana]

¹⁵ Tunka duumanten daali Ibirahiima da xadi: «An kaagunyaxare ke, max'a xiri Saara yi keeta, [a wure ga ni: «tunkallenme,»] xa, an wa saagen'a xilli Saaratu [a wure ga ni: «n tunkallenme.»] ¹⁶ N w'a berekindini moxo siri, na ren yugo kin'an ja bakk'a yi, xabiila gabu wa bakk'a yi, tunkanyugun xa wa bakk'a yi.» ¹⁷ Ibirahiima sujudi piijen ja, nan soyi. A ti du da: «Yugu xase kame siine, ma yaxarin xase tankabe siine wa renme kitta harisa?» ¹⁸ Ibirahiima ti Alla da: «An ga na Sumayila birand'o da n'a berekindi, ken wase.» ¹⁹ Alla ti ken ya yi: «Danqanaaxu kanma, an yaqe Saaratu wa riini ren yugo saar'an da, an w'a toxorana Isiyaaxa. N w'in laayidun sabatindini d'a batte, a d'i bonconju, n'a ja laayidu duumante yi.» ²⁰ Sumayila be ga ni, n d'an duwaawun mug'a da, n w'a berekindini, n'a jiidi, n'a gabondi, gaboye su xenpa. Yinmanko tanmi do fillo wa bakk'a yi, a wa jaana xabiila xoore yi, ²¹ xa, n n'in laayidun sabatindini do Isiyaaxa ya batte, Saaratu gaa ke be saaran'an da waaga dan kundu.»

²² Bire be, Alla do Ibirahiima ga duguta sefen ja, a sege. ²³ Ken koota baane su, Ibirahiima d'i ren yugo Sumayila raga n'a sunnandi, a do leminu beenu ga saar'a kan ja, do ku beenu ga xobe. A d'i kan noxon yugon su sunnandi, xoyi Alla ga d'a k'a da moxo be. ²⁴ Ibirahiima gaa sunneene, a wuyin wa tankabe do siino kabi, ²⁵ a ren yugo Sumayila wuyin wa siino tanmi do sikko. ²⁶ Ke moxo ya ni, Ibirahiima ga d'i ren yugo Sumayila sunnandi, ²⁷ a do yugo su ga saar'a kan ja, a do mukkunu beenu gaa no, i ga xobe, i su sunne d'a yi.

[Ibirahiima xibaariye ti Saaratu renkitayen ja]

18 ¹ *Tunka duumanten* bange Ibirahiima da Maamere yitti xooron kaaran ja. Koota yi, Ibirahiima gaa taaxun'i tillisen raqen ja, kincigan waxati, ² a d'i yinmen wutu, m'a yaaxen ga nta yugu sikki yi. A ga d'i wori, a naxali n'i gemundi, nan sujudi. ³ A ti: «N Kama, gell'in gaa xeeri kit'an'an ja, maxa dang'in ja

Soora 18 ... kaara 38

kundu, n'a tox'in ma darontaaxu jaŋ'an da.⁴ N na ji kin'axa yi, axa n'axa taanun wanqi, axa na tuuma ku yittu wure yi fonne.⁵ N wa riini ti baasen ḥa, axa n'axa du senbendi t'a yi katt'axa gaa dangini, baaw'axa n'axa xidimandaanan ya noqu.» I ti: «A siro, a deberi xoy'an ga d'a ko moxo be.»⁶ Ibirahiima d'a jewondi dagana tillisen wure katti Saaratu yi, nan t'a da: «A jowondi kuruma, an na muudu sikki fari jura wutu, n'a xooti, n'a deberi buurun ḥa.»⁷ Ken falle, a daga goorun ḥa kuruman do kuruma, na gunbulleñ kate raga, n'a kini yaxanbaane yi, a n'a deberi jowoye.

⁸ Bire be, i su moxon ga siro, a da xatti xayen do feenen wutu, a do gunbulleñ biyinte ke, n'i taaxu mukkunu ku wure. I yige, n'a yinme toxo sikki do yitten ḥa, i kaaran ḥa.

⁹ I ga duguta yigeyen ḥa, i t'a da: «An yaqe Saaratu na minne?» A t'i da: «A faayi dooke, tillisen wure.»¹⁰ I du baananbe yille tini: «Danqanaaxu kanma, n wa saagene riini katt'an ḥa waaga dan ke waxati, an yaqe Saaratu wa ren yugo kitana xa.» Saaratu d'i sefon terinka tillisen laqen ḥa. ¹¹ Ken d'a ni, Ibirahiima do Saaratu xaso na siina gabu kita. Saaratu ma ni roono yaxarun laadan ḥa yinme.¹² Saaratu xosi nuxudunsoyi nan ti du da: «Nke ḥeme falle ya ni, n gaa riini worijaxe kita? N kaman yugon xa xaso!»¹³ Tunka duumanten ti Ibirahiima da: «Manne ni Saaratu gaa soyini, nan ti: "Tonjuŋ ḥa, nke wa riini saare, n xa xaso?"¹⁴ Fo ḥanjen ra wa Tunka duumanten kaajana ba? Waaga dan ke waxati, n wa saagene riini katt'an ḥa, Saaratu xa wa ren yugo kitana mene.»¹⁵ Saaratu kute nan ti: «Nke ma soyi de!» Baaw'a kenu. Tunka duumanten ti: «Tonju, an soyi!»

[Ibirahiima jaagande Sodoomunko da]

¹⁶ Ken falle, yugu ku sikki giri no, nan teŋe Sodoomu banje. Ibirahiima dag'i wara kille.¹⁷ *Tunka duumanten* ti du da: «N gaa riini ke be ḥa, n nan xaw'a muxundini Ibirahiima yi ba?¹⁸ N'a toxo Ibirahiima, xabiila xoora senbente yan riini bog'a yi, ḥiipen xabiilan su xa wa berekini t'a sababun ḥa,¹⁹ n d'a sugandi ya

kuud'a n'i bonconjun waaju, a d'i kan noxon seren su,
 kuud'aken dangi falle, i na Tunka duumanten killen tanga, na fo
 siren do fo tolonjonten golli, n'in sefe koninton sabatindi do
 Ibirahiima yi.»

²⁰ Ken moxo yi, Tunka duumanten daali Ibirahiima da:
 «Sodoomunkon do Amooranko, i jalagin gabو, i fo buren kesefo
 moxo buru. ²¹ N wa yanqana dagana non faayi, i ga'i jikkunun
 koon'in da moxo be, gell'i gaa kundun ya.» ²² Yugu ku filli jokki
 do Sodoomu killen ɳa, xa Ibirahiima siginten tox'i batte, Tunka
 duumanten jon ɳa.

²³ Ibirahiima tinko nan ti: «Xoy'an wa seri sirun halakini do seri
 bononton batten ɳa? ²⁴ A ra wa ɳaana tankerege seri sire wa
 debe ke noxon ɳa. Yell'an wa dujeene debe ke su halakini ba?
 An ra nt'a toqo tankerege ke seri siren da? ²⁵ Na seri siren do seri
 buren su kiiten ɳa baane yi, n'i kari do me yi. An nan dara ken
 da. Niijen su kiitaanan nan xawa kiiten kutunu ti tolonjontaaxun
 ya yi, ma kan moxo?» ²⁶ Tunka duumanten t'a da: «N ga na
 tankerege seri sire ji Sodoomu noxon ɳa, n wa yanpana deben
 su maxa t'i sababun ɳa.» ²⁷ Ibirahiima saage tini: «An haqutoxo
 ya de, N Kama! Baaw'inke feti fo, ma doore do xobe. ²⁸ A ra wa
 ɳaana tankerege ke sere, seri siru karagi w'a kumana. An wa
 dujeene deben su halakini do kun karagi yi ba?» A t'a da: «N ga
 na tannaxate do karago ji no, n nta non halakini.» ²⁹ A t'a da
 xadi: «A ra wa ɳaana tannaxate seri sire yan kitene no.» Alla ti:
 «N nta debe ke halakini na tannaxate seri sire toxo no.» ³⁰ A ti:
 «Kamane, maxa but'in wure t'in tirindinde ke gaboyen ɳa de! A
 ra wa ɳaana tanjikke seri sire ya na no?» A ti: «N nta non
 halakini, n ga na tanjikke ji no.» ³¹ A ti: «A faayi, nke saako nan
 sefe d'in Kaman ɳa, a ra wa ɳaana tanpille baane ya na no.» A
 ti: «N nta non halakini, n ga na tanpille ji no.» ³² A ti: «N Kama,
 maxa butu de, n sefene ke ta baane ya, a ra wa ɳaana seri siru
 tanmi baane ya na no.» Alla ti: «N nta debe ke halakini, n ga na
 seri siru tanmi j'a yi.»

³³ Bire be, Tunka duumanten do Ibirahiima ga duguta sefen ḥa, a daga. Ibirahiima xa saage katt'i noqun ḥa.

[Luutigankon halakiye]

19 ¹ Lellan muraanen biren ḥa, maliikanu ku filli ri Sodoomu na Luuti ni taaxunu *deben roraqen* ḥa. Bire be, a ga d'i wori, a giri n'i gemundi, nan sujudi niijen ḥa. ² A ti kuṛa: «N Kamannu, xa ri yanq'axa xidimandaanan noqu, axa n'axa taanu wanqi nan wuyi. Ken ḥa, axa na furute d'axa killen ḥa.» I ti: «Aayi, o yanqana yere ya.» ³ Luuti xoto d'i ya. I lagari dagana d'a batte. A da mukkunbaasu deber'i da, a do buuru fuuxuntanbali, i d'i yiga.

⁴ I saxu waxatin gaa kineene, deben yugon su ri yoori kan ḥa, n'a wut'a fonnaxayen ḥa m'a yugu xaso, ⁵ i d'a gaa me yi: «Luuti, Luuti! Ku yugu filli be ga r'an ka ke yi wuro roye, i na minne? I bagandi riini! O n saxu d'i batte.» ⁶ Luuti bogu riini katt'i ya bulunjen ḥa, na laqen texe. ⁷ A ti: «N maarenmu, n w'axa jaagana, xa maxa fo buren ḥa. ⁸ Saasa ke, ren yaxarin xusu filli w'in maxa, n n'i bagandi katt'axa yi, fo be ga n lin'axa da, xa n'a ja kun ḥa, xa, ku yugu filli, xa maxa fo nej'i ya, baaw'i ri xaliif'in ḥa ya.» ⁹ I t'a da: «Giri bakka no!» I saage tini me da: «Ke allankome mukkunman ya n ri taaxu yere, saas'a d'i du ja kiitaana yi.» I ti Luuti da: «O wa fo jaan'anken yinme yi, ken ga n bonont'an mukkunun xallen ḥa.» Ken falle, i d'a terEGINA, t'i wa baafen xosono. ¹⁰ Ken bire, yugu ku filli d'i kittun fuutu do Luuti yi, n'a rondi kan noxon ḥa, na laqen texe. ¹¹ Xa, soro beenu ga ni laqen ḥa, i da finkun war'i ya, nan gir'i fo tugunnen ḥa, n'a war'i fo xooren ḥa. I konto laqen kitta.

¹² Yugu ku ti Luuti da: «Soro tana w'an maxa debe ke yi ba? An renmun d'an kallunu, maarenme su ga'an maxa debe ke yi, i su bagandi telle, ¹³ baaw'o wa riini debe ke halaki, i jalagin gabو *Tunka duumanten* maxa. A d'o wara riin'i halaki ken ya yi.»

¹⁴ Luuti daga katt'i kallu yugun ḥa, ku beenu ga d'a ren yaxarun tanman raga. A t'i da: «Xa gir'axa n bogu debe ke yi, baawo

Tunka duumanten faayi debe ke halakini ya.» Luuti kallu yugu ku d'a raga sangaanan ya yi.

¹⁵ Bire be fajirin ga yingi, maliikanu ku filli d'a jewondi do Luuti batten ḥa nan t'a da: «Gir'an d'an yaqen nan bogu, a d'anku ren yaxaru filli be gaa no, i n maxa daga halaki ti deben bonontaaxun ḥa.» ¹⁶ Bire be Luuti ga sikka fonne, yugu ku filli d'a raga ti kitten ḥa, a d'i yaqen d'i ren yaxarun filli, n'i bagandi katti deben falle, Tunka duumanten hinnayen saabuda.

¹⁷ Bire b'i ga kije deben falle, maliika baanen t'a da: «Ayiwa, wuru! An n'an yonkin kisi, max'an falle faayi, maxa sigi nappo ke dingira su yi! Wuru dagana katti giden ḥa, kuud'an nan maxa halaki!» ¹⁸ Luuti ti: «N Kama, n w'axa ḥaagana, n nt'a mulla nan daga giden ḥa. ¹⁹ N d'an neeman kita yinme du, an d'an hinnayen xa koy'in ḥa nan duguta, n'in yonkin kisi. Nke ra nta wurunu dagana giden ḥa, balaawun nan max'in kita killen ḥa, n gaa kalla. ²⁰ Ken debillenme gaa dooke yi nan roxo, saasa ke, n wa wurunu dagana non ḥa, a n tinka wuraana da, n yonkin na kisi ke fi xoore yi.» ²¹ Maliika ke t'a da: «A siro, n duŋ'an muurifon ḥa, an gaa do debe ke be yi, n nta balaawu yanqandini no. ²² Ken kuja, a jowondi kuruma, an nan wuru dagana no, baaw'in ra nta foofo ḥaana, an ga ma kije non ḥa.» Ken ya saabuda ni debe ke toxon ga xiri Cowaara [a wure ga ni: «fotugunne.»]

²³ Kiyen gaa bakka, Luuti kije Cowaara. ²⁴ Ken falle, Tunka duumante yan da tinbiritin do yinben guuji Sodoomu do Amoora kanma, gilli kanmun ḥa. ²⁵ A da kun debu d'i taaxaanon su dopp'i xannun kanma, a do napponun d'i funtifoona su, ti yinbu ku yi. ²⁶ Xa, Luuti yaqen d'i falle faayi, a yille nan ḥa sappintunguron ḥa.

²⁷ Ibirahiima furute dagan'i do Tunka duumanten sigitaanu ku yi. ²⁸ A teje Sodoomu do Amoora do napponun ḥa. A d'a ji tiidinbinnen wa donqono kanmun ḥa.

Soora 20 ... kaara 42

²⁹ Bire be, Alla gaa nappodunko halakini, a sinme Ibirahiima yi, ken saabuda, a gaa balaawun yanqandini Luuti deben kanma, a da Luuti bagandi.

[Luuti bonconju]

³⁰ Waxati dangi falle, Luuti kanu taaxunu Cowaara, ken ya saabuda, a d'i ren yaxaru ku filli ga giri no, nan daga taaxu gidinkunmen ḥja. ³¹ Koota yi, ren yaxarin xooren ti fo tugunnen da: «O faaba xaso, ayiwa, yugo ntaxa jamaanen ḥja, a gaa riini katt'o yi xoyi duna su laadan moxo. ³² O nta faayini, na dolon minind'o faaba yi, nan saxu d'a batte, o na funtifo kit'a da.» ³³ Ken wuro su yi, i da faaben minindi, ren yaxarin fanan daga saxu d'a batte. Faaben ma bog'a saxunten seeda, a ma bog'a girinten seeda.

³⁴ A bita filla, ren yaxarin xoore ke ti fo tugunnen da: «Wuri, nke saxu d'o faaba yi. Wuro ke xadi, o n'a minindi, an xa na daga saxu d'a batte, o na funtifo kit'a da.» ³⁵ I da faaben minindi ken wuro xa yi, ren yaxarin tugunne ke xa daga saxu d'a batte. Faaben ma bog'a saxunten seeda, a ma bog'a girinten seeda.

³⁶ Luuti renmu ku filli su da noxo wut'a da ke moxo yi. ³⁷ Ren yaxarin xoore ke saare ti ren yugo yi, a d'a toxora Mowaaba [a wure ga ni: «n faaba soxoodi】]. A ken ya ni Mowabanun xooxo yi. ³⁸ Ren yaxarin tugunne ke xa saare ti yugo yi. A d'a toxora Beni-amoni [a wure ga ni: «n xaabilan ren yugo】]. A ken ya ni Amoninun xooxo yi.

[Abimeleexi d'i kaadunkon watuye do Saaratu batte]

20 ¹ Fi falle, Ibirahiima yille gilli Maamere yitti xooron ḥja, nan daga *Negeba*. A taaxu Garaara yi, Xadesi do Suura naxa, na wucce ḥja no. ² Ibirahiima wa tini soron da, i maaren yaxaren ya ni Saaratu yi. Ken saabuda, Garaara tunkanyugo Abimeleexi da soron wara dagana Saaratu wutu.

³ Alla ri katti Abimeleexi yi kuyin ḥja nan t'a da: «An ga da yaxare ke be wutu, an wa kall'a saabu da, baaw'a yaxinten ya

ni.»⁴ Xa, Abimeleexi ma ni ga joofe Saaratu yi. A ti: «N Kama, an n'in d'in jama kari, har'o ma fo ja?»⁵ Yugon yinme yan t'i maaren yaxaren ya ni. Yaxaren yinme xa t'i maaren yugon ya ni. N ma ke wutu fo bure xanne maxa de, n m'a wutu ti ḥanniyi bure xa yi mene.»⁶ Alla daal'a da kuyi ke yi: «N d'a tu, nan t'an d'a ja ti ḥanniyi siren ya yi, ken ya saabuda n'in ga d'an kaba, t'an nan maxa kati Saaratu yi, kuud'an nan max'in kuta.»⁷ Saasa, yugon yaqen saag'a yi, a na duw'an da, an na bire, baawo, annabiyinmen ya ni. An ga m'a saagandi, an do foofo ga'an maranden ḥa, axa su wa kalla.»

⁸ A yellankara, Abimeleexi furute n'i gollinjaan'on su xiri, n'i kuyi ke laxam'i da, i kanu siri. ⁹ Ken falle, Abimeleexi da Ibirahiima xiri nan t'a da: «An da manne xa ḥaj'o yi kundu? Nke xa da manne ḥaj'an ḥa, an ga da ke balaawu xoore jonkoy'in d'in maranden ḥa? Gollu beenu ga nta xawa ḥaana, na kun ḥaj'in ḥa.»¹⁰ An da manne wori, an ga da ke ja?»¹¹ Ibirahiima ti: «N d'a sinma ti allankanne nta ke piije kanma yi ya fewu, i n maxa dag'in kari d'in yaqen batte.»¹² Tonjun ḥa, n maaren yaxaren ya ni. O wa faabe yi, x'o nta saaxe yi, aken ḥaj'inke da yaqe yi.¹³ Bire be, Alla ga d'a ja, nke ga d'in faabankan wara, n t'a da: "An du domindi ke y'in da: o nda daga dingira su yi, an nan t'an gida ya n'in ḥa."»

¹⁴ Ken ḥa, Abimeleexi da tanmison do naanun do komo yugun do komo yaxarun wutu, n'i kini Ibirahiima yi, n'a yaqe Saaratu xa saag'a yi. ¹⁵ A t'a da xadi: «N piijen ya faayi boyin'an kaane, noqu be ga n lij'an da, taaxu no.»¹⁶ A ti Saaratu da: «N da wujuune godoxulle kin'an maaren yugon ḥa, a n'a kin'an ḥa muso yi, n'an tolojontaaxun koy'an tarallenman su yi, a nan ḥ'an da darontaaxu xa yi.»

¹⁷ Ken ḥa, Ibirahiima da Alla ḥaaga, Alla da Abimeleexi sahandi n'a yaqen d'a komo yaxarun su sahandi, n'i saarandi,¹⁸ baawo *Tunka duumanten* ni ga da Abimeleexi kaara yaxarun su saarenkaanun sutu, n'a sababun ja Ibirahiima yaqe Saaratu yi.

21 ¹ *Tunka duumante* yan siro Saaratu da, xoy'a ga d'a ko moxo be nan xaso. A ga da laayidu ke be xa wutu, a d'a tinmand'a da. ² Saaratu da noxon wutu nan jiidi ti ren yugo yi Ibirahiima da, nan gemu Alla waxati rakutunte ke yi, ken d'a ni Ibirahiima xirisaaxu moxo siri. ³ Ibirahiima da ren yugo ke toxora Isiyaaxa, [a wure ga ni: «soye,»] Saaratu ga da ke be saar'a da. ⁴ A saareyen bita segundi, a d'a sunnandi, xoyi Alla ga d'a jaamari moxo be. ⁵ Isiyaaxa gaa saarene, Ibirahiima wuyin wa kame siine. ⁶ Saaratu ti kuŋa: «Alla da naxalifi kin'in ዳ, n gaa soyini, ayiwa, sere su nd'a mugu, a wa soyini kapp'in ዳ.» ⁷ A ti xadi: «Kon ni katti tini Ibirahiima da: Koota yi, Saaratu wa riini renme sugundi? A faayi ke, n da ren yugo kin'a y'a xirisaaxun ዳ.»

[Haajara d'i renme Sumayila xataye]

⁸ Isiyaaxa ga xooro, Saaratu d'a fata bakka konbon ዳ. A fate koota, Ibirahiima da yigandi xoore deberi. ⁹ Haajara ga da ren yugo be kita Ibirahiima da, Saaratu ga d'a d'i renme Isiyaaxa wori sangana, ¹⁰ a ti Ibirahiima da: «Ke komo yaxare d'i ren yugo ke xata, baaw'a nta xawa xaye wuttu kapp'in ren yugo Isiyaaxa yi.» ¹¹ Ke sefe da Ibirahiima sunondi moxo siri, a ren yugo ke danja.

¹² Xa, Alla t'a da: «Maxa suno do ren yugo ke do tunbaari yaxare ke yi. Saaratu sefexannu ku batu, baaw'in ga d'an bonconje be laayidun wutu, n n'a bangandini Isiyaaxa ya yi.

¹³ Xa, tunbaari yaxare ke ren yugo ke xa, n wa xabiila xoore bagandin'a yi, baaw'a xa n'an renmen ya.»

¹⁴ A yillakaran suxubafana, Ibirahiima da silafandan do sumalli fakkan ji kini Haajara yi, n'i sax'a kunken ዳ, n'a ren yugo ke xa kin'a yi, n'a wara. A daga do gunjuran ዳ, nan sanku Beri-saba banje. ¹⁵ Bire be, sumalle ke jin ga neme, a da renme ke saxondi badage yogo wure, ¹⁶ nan daga taaxu laatoyen ዳ kamo filli

sogone me. A wa tini du da: «N nt'a mulla n'in renmen wori kalla.» A toxo taaxunu nan teñ'a yi, a gaa wuunu.

¹⁷ Alla da lemine ke wuxannen mugu, Alla maliikan da Haajara gangu kanmun ña nan t'a da: «Haajara, manne n ña? Maxa kanu, baawo Alla da lemine ke xannen mugu n'a tox'i saxuran ña. ¹⁸ Gir'an nan sigi, an n'an renme ke tigit'an kitten ña soobe maxa, baaw'in wa riini xabiila xoore bog'a yi.» ¹⁹ Alla d'a yaaxon wuñi, a xosi jinyaaxe wori. A daga sumallen faga ken ji ya, na renme ke minindi.

²⁰⁻²¹ Renme ke do Alla wa doome, a xoro n'i bireyen su ña Parana gunjuran ña, a ña xajaana kittiralliye yi ti bundanjen ña no. Saaxen da yaxare muur'a da Misira jamaanen ña.

[Ibirahiima do Abimeleexi laayidu]

²² Ken waxati baane, Abimeleexi d'i kurunyinmanke Pixooli, i ri Ibirahiima sagata nan t'a da: «Anken do Alla wa doome y'an fi ñajunten su yi. ²³ Ken kunja saasa, kun'in da ti Alla yi, nan t'an nt'in janbana, an nt'in renmun janbana, an nt'in bonconjun janbana. An wa siroon'in da, xoy'in ga sir'an da moxo be, nan siro jamaane ke da, an gaa mukkaaxun ña jamaane ke be yi.» ²⁴ Ibirahiima duñ'a d'i muurifon ña, nan kun'a da.

²⁵ Ken falle, Ibirahiima da Abimeleexi jalagi, n'a sababun ña, a gollinjaajanon ga da gede yogo raga Ibirahiima soron ña.

²⁶ Abimeleexi t'a da: «Nke nta ke golle ñanjaana tu, anken xa m'a k'in da, lenki falle xa, n m'a mugu.» ²⁷ Ibirahiima da tanmiso do naanu raga, n'i kini Abimeleexi yi. I filli su da laayidun sabatindi doome ke ya yi. ²⁸ Ken falle, Ibirahiima da jaxa yaxaru ñeri war'i dura. ²⁹ Abimeleexi t'a da: «An da ku jaxo ñeri war'i dura manne xa yi?» ³⁰ A t'a da: «Ku jaxo ñeri raga, n kitten d'an kitte, kuudo nan ña seeda y'in da, nan t'inke yan da ke gede soxo.»

Soora 22 ... kaara 46

³¹ Ken ya saabuda, noqu ke toxon ga xiri Beri-saba^o, baaw'i filli su kuna non ዳ. ³² I da laayidun sabatindi Beri-saba yi ke moxo ya. Ken falle, Abimeleexi d'i kurunyinmanke Pixooli saage dagana Filisitinun jamaanen ዳ. ³³ Ibirahiima xa da yitten lori Beri-saba, non ዳ, a da Alla duumanten xiri t'i toxo **Tunka duumante**. ³⁴ Ken falle, Ibirahiima da wuccu laate ዳ Filisitinun jamaanen ዳ.

[Ibirahiima jaarabiye Alla maxa]

22 ¹ Ku fiinu dangi falle, Alla da Ibirahiima jaarabi. A d'a xiri:

«Ibirahiima!» A ti: «N naamu.» ² Alla t'a da: «An ren yugu baane Isiyaaxa b'an ga'a mulla, a rag'an d'a n daga Moriya jamaanen ዳ, an n'a sadax'in da non ዳ, n'a xurusi, n'a biyi gide kanma, n gaa riin'a koy'an ዳ.»

³ A yillakara, Ibirahiima furute n'i faren moxon sirondi, n'i gollinjaano filli wutu, a d'i ren yugo Isiyaaxa. A da suwan yogo xa kara sadaxa biyyien xanne maxa. Ken falle, Alla ga da noqu ke be koy'a yi, a daga no. ⁴ Bito sikki terende falle, Ibirahiima d'i yinmen wutu, a da dingira ke hayina laatoyen ዳ. ⁵ A t'i gollinjaano ku da kuንa: «Axa do faren nan toxo yere. N do lemine ke wa dagana Alla batu dooke, ken bir'o na saage riini katt'axa yi.»

⁶ Ken bire, Ibirahiima da suwo ku tinjandi Isiyaaxa yi, a yinme da yinben do labon wutu, ken ዳ, i daga doome. ⁷ Isiyaaxa d'i faaba safallenmaaxu, nan t'a da: «N faaba.» Ibirahiima t'a da: «Manne xa n ዳ, n renme?» Isiyaaxa ti: «Ke ni suwan do yinben ya yi, xa, jaxe be gaa biyini ni minne?» ⁸ Ibirahiima t'a da: «N renme, jaxe be gaa biyini, a na Alla ya yi.» I filli jokki d'i killen ዳ doome kuንa.

⁹ Bire be, i ga kije dingira be Alla ga d'a k'a da, Ibirahiima da **sadaxindinnoqun** deberi, na suwon sax'a kanma. A d'i ren yugo Isiyaaxa siiti kuንa, n'a saxundi suwo ku kanma. ¹⁰ Ken falle, a d'i

^o21.31 *Beri-saba*: a wure ni Abaraaninxannen ዳ: «gedu peri», ma «kunayen gede.»

labon wutu kuudo n'i renme ke xurusi.¹¹ Ken waxati, *Tunka duumanten* maliikan gangundi kanmun ḥa: «Ibirahiima! Ibirahiima!» A ti: «N naamu.»¹² A t'a da: «Max'an renme ke xurusi, maxa fo ḥanj'a yi, baaw'in d'a tu saasa, t'an wa kann'inke Alla yi, an ma bar'an ren baanen kinn'in ḥa.»

¹³ Ibirahiima d'i yinmen wutu, nan faayindi, m'a yaaxen ga nta jaxandigen bennun balanton gaa yitten ḥa. A daga jaxe ke raga, n'a saxund'i renmen batten ḥa sadaxindinnoqun ḥa.¹⁴ A da noqu ke toxora Adonayi-yire^p, ken saabuda, gelli ken waxati, soron wa tini: a na Tunka duumanten ya yi giden kanma.

¹⁵ Tunka duumanten maliikan da Ibirahiima gangu ta fillandin ḥa gilli kanmun ḥa nan ti:¹⁶ «N kuna t'in yinme jaatin ḥa, Tunka duumanten daalen ya ni, an ga da ke ḥa, an ga ma bar'an ren yugu baanen kinn'in ḥa.¹⁷ N w'an berekindini bereke fo xoore yi, n'an bonconjun gabondi xo kanmun saanun moxo, xoyi seyinfucen moxo geejinxannen ḥa, i wa riin'i xonnon mara xa.¹⁸ Niijen xabiilan su xa wa berekini d'an bonconjen batte, n'a sababu, an ga d'in sefen batu.»

¹⁹ Ken falle, Ibirahiima d'i renme ke saage katt'i gollinjaano ku filli yi, i su giri nan daga doome Beri-saba, i gooren banje, nan ḥa non ḥa.

[Nahooro bonconju]

²⁰ Ku fiinu dangi falle, a koni Ibirahiima da ti, Milika da renmun saar'a waaxi Nahooro da:²¹ Ucca do Buuja, a do Kamuyeli, ken ni Araama faaba ya,²² a do Kesedi do Hajo do Pilidaasi kefiini Yidalafa do Betuyeli.²³ Betuyeli, ken yan da Rebexa saara. Ku ya ni ren yugu segi be Milika ga d'i saara Nahooro da.²⁴ A tunbaari yaxare Reyuma xa da renmu saar'a da. Kun ni: Teba, Gahama, Tahasa, a do Maaxa.

^p22.14 *Adonayi-yire*: a wure ni: «Kamanen yaaxen w'a yi.»

23 ¹ Saaratu da kame do tanpille do siino neri ya bire. ² A faati Xiriyata–araba, ken ga ni Heboroona yi, Kanaana jamaane. Ibirahiima wu, na Saaratu saananji. ³ Ken fall'a gir'a kanma nan daga Heetinun sagata. ⁴ A ti: «Nke ni mukke ya y'axa maxa yere, n w'a mulla kuña, axa na noqu gaag'in ḥa, kuudo n'in fure ke bulu no.» ⁵ Heetinun t'a da: ⁶ «O yinmanke! O terinka! Anken ni seri xoore ya yi'oku naxa yere. Furungoorun faayi, noqu be ga n lij'an da, an fure ke bulu no. Sere nt'o yi yere, ke be ra g'an kaban'an furen buliyen ḥa no.»

⁷ Ibirahiima giri, nan sujudi niije ke taaxaanon da. ⁸ Ken falle, a t'i da: «Xoy'axa ga duj'in n'in fure ke bulu yere, n w'a mundun'axa maxa kuña, axa na Cohaara ren yugo Eferoona ḥaag'in da, ⁹ a na Maxapeela gidinkunme ke be ga'a ten laqen ḥa gaag'in ḥa ti jonko tinmante yi, axa jon ḥa, n'a ḥa fururora yi.» ¹⁰ A d'a ni Eferoona taaxunten wa Heetinu ku naxa. A xosi Ibirahiima jaab'i su jon ḥa, a do sere su ga ni *deben roraqen* ḥa, nan t'a da: ¹¹ «N kaman yugo, n terinka! N da te ke do gidinkunme be ga'a yi kuy'an ḥa. N d'a kuy'an ḥ'in jaman su jon ḥa, an n'an fure ke rondi no.» ¹² Ibirahiima sujudi soro ku jon ḥa xadi, ¹³ nan sefe Eferoona da moxo yi, be su ga'a digaamen mukku: «N w'an ḥaagan'an n'in terinka. N wa te ke jonkon kinn'an ḥa, an n'a raga, ken ḥa, n n'in furen bulu no.»

¹⁴ Eferoona ti: ¹⁵ «N yinmanke, n terinka! Niije be nta dangini kamo naxati godo xulle yi, ken nt'in d'an naxa, an furen rondi no.»

¹⁶ Ibirahiima ga da Eferoona digaamen mugu, a xosi godoxulle ke haqen jaat'a da, a yinme ga da haqe be ko Heetinun su jon ḥa, kamo naxati godo xulle, ken waxati xaalisin ḥa. ¹⁷ Ken bire, Eferoona te be gaa Maxapeela, Maamere kinbakkan ḥa, a do gidinkunme be ga'a yi, do yitte su gaa te ke noxo, m'a ga'a yoorini, ¹⁸ i su ḥa Ibirahiima fo yi Heetinun do sere su gaa deben roraqen ḥa jo.

¹⁹ Ken falle, Ibirahiima d'i yaqe Saaratu furen rondi Maxapeela gidinkunme ke yi, Maamere kinbakka, non ga ni Heboroona yi, Kanaana njije. ²⁰ Te ke do gidinkunme ke be ga'a yi kuja, i kamanaaxun sabati Ibirahiima da n'a ja fururora yi Heetinun maxa.

[Isiyaaxa yaqen muurunde]

24 ¹ Ibirahiima xirisaaxu na wuyin kita moxo siri, *Tunka duumanten* da bereke r'a fiinun su yi. ² Koota yi, a t'i gollinjaanaan xirise be beesinten ga'a fiinun su yi da: «Haqu tox'in da, an kitten r'in wure^q, ³ an nan kun'in da ti Tunka duumanten ዳ, kanmun do njijen Kama, nan t'an nta yaxare kinn'in ren yugon ዳ bakka Kanaananko ren yaxarun ዳ, ku been'in taaxunten ga'i noxo, ⁴ xa, nan t'an wa dagan'in yinme faabankan ዳ, na yaxare wut'in soron ዳ, n ren yugo Isiyaaxa da.» ⁵ Gollinjaana ke t'a da: «A ra wa jaana yaxaren nta dujeene riini yere. Ken kuja, o d'an ren yugon ra wa dagan'an faabankan ዳ ba?» ⁶ Ibirahiima t'a da: «Aayi, an d'in ren yugon nan maxa daga no. ⁷ Tunka duumante ke be ga ni kanmun tagandaanan ዳ, aken yan d'in bagand'in faabankan ዳ, n saarenjije, aken Alla yan sef'in da nan kun'in da ti: "N wa ke jamaane kinn'an bonconjun ዳ." A w'i maliikan walla dagan'an kaane, kuud'an na yaxare kita riini gilli no. ⁸ Yaxare ke nda bar'an batta riini, ken bir'an baari bakk'in kunanden ዳ, xa ren yugo ke, an d'a n maxa daga non ዳ.» ⁹ Ken bire, gollinjaanaan d'i kitten kini Ibirahiima yi nan kun'a da ke fi kanma.

¹⁰ Ken falle, a d'i kaman yugon nogomo tanmi d'a munnafantaf gabe tana wutu, nan daga Mesoppotaami^r yi, Nahooro taaxunten gaa debe be yi. ¹¹ A ga kije no, a da nogomo ku tusindi gedillaqe yogo yi kanfallun ዳ, lellan

^q24.2 *An kitten r'in togen wure*: A wure ni na laayidun wut'in da.

^r24.10 *Mesoppotaami*: Lasilinkitaaben ዳ «Araama-naharimi» ya safanten ni, a wure ni: «Araama fanjun filli naxa», lenki non ni Mesoppotaami saahelin ya.

Soora 24 ... kaara 50

mulaanen biren ya ni yaxarun jojo waxatin ja. ¹² Ken bire, a duwa: «Tunka duumante, n yinmanke Ibirahiima Alla, an siroyen koy'in yinmanken ja, n gaa ke be mundunu, n n'a kita lenki. ¹³ N faayi ke sikki geden kaaran ja, debidunkon ren yaxarun wa riini jin xesu yere. ¹⁴ N ga na ti xusunne be da: "Haqu toxo, an na ji kin'in η'in nan mini," a nan ti: "Mini! Ayiw'in w'an pogomon xa minindini," ken ya nan ja, an gollijanjaana Isiyaaxa yaqen ja. Ken ja, n w'a tuunu t'an sir'in yinmanken da.»

¹⁵ A ma hari dugut'i sefen ja, Rebexa xosi ri, ηοηoyokken w'a kunken ja. Rebexa ni Ibirahiima waaxi Nahooro do Milika ren yugo Betuyeli ren yaxaren ya yi. ¹⁶ Ren yaxare ke faranparen ni moxo siri, xuson yan ni, a ma yugo wor'abada. A yanqa gedillaqe ke yi n'i yokken faga nan saage. ¹⁷ Gollijanjaana ke wuru d'a batte, nan t'a da: «Haqu toxo, an na ji kin'in η'in nan mini.» ¹⁸ A t'a da: «Yabo, n yinmanke.» A d'i yokken yanqandi kuruma, na jin kini, yugon nan mini. ¹⁹ Ken falle, a ti: «N wa jin kinni, an pogomon xa na mini moxo siri.» ²⁰ A da jin yilla fuuren ja kuruma nan wuru dagana geden ja, na jin bagandi pogomo ku su da. ²¹ Gollijanjaana ke kaawafinten toxo sikki, a kori hari sefene, a wa du da: «Ke n'inke killen sironten ya Tunka duumanten maxa.»

²² Nogomon ga mini bire be nan duguta, a da nuxundunkanje wutu, a wa menqalli baane do fonne haqe, na kangodo filli wutu, baane su xotoyen wa tanpille menqalle. ²³ Ken falle, a da xusunne ke tirindi: «Anken ni ko renme yi? Wuyira wa kiteen'an faaban kan ja, sere ra gaa wuyini no ba?» ²⁴ A t'a da: «Nke ni Betuyeli ren yaxaren ya yi, Milika do Nahooro kisimare. ²⁵ Yabo, wuyiran w'in faaba kan ja, daaban yiganden gaben xa w'a maxa.»

²⁶ Gollijanjaana ke sujudi Tunka duumanten da kuja, ²⁷ nan ti: «Tiigayen wa Tunka duumanten da, n kaman yugo Ibirahiima Alla, an d'an siroyen d'an saxiiraaxun koy'in kaman yugon ja. An d'in gees'in terende ke yi, m'an ga'in wall'in kaman yugon soron kaara.»

²⁸ Rebexa wuru dagan'i ma banje, ke be ga ja n'a su laxam'a da. ²⁹⁻³⁰ Gidanyugo w'a maxa, a toxon ni Labaani. A ga da nuxundunkanje ke do godo ku wor'i xoxona yaxaren kitten ja, a d'a ga da yugon fi jañinton mugu, a d'a jewondi dagana do gollinjaana ke batte gedillaqen ja, a d'a d'i nogomon ni no. ³¹ A d'a kuuji nan t'a da: «O n daga, Tunka duumanten ga da sere ke be berekindi, an na manne mundunu kanfallen ja yere? N da wuyiran moxo sirond'an danja yinme, na noqu deber'an nogomon xa da.»

³² Ken ja, yugo ke daga d'a yi kan ja. I da nogomo ku likkun yanqandi, na biraadon kin'i ya, na jin kini, yugo ke n'i taanun wanqi, a d'a do ku beenu gaa doome. ³³ Ken falle, i da yiganden kin'i ya, xa gollinjaana ke da sefen wutu nan ti: «Nke ra nta yigeene n'a toxo fo be ga'in max'in ga m'a ko.» Labaani t'a da: «A siro, a ko.» ³⁴ A ti: «Nke ni Ibirahiima gollinjaanan ya yi. ³⁵ Tunka duumanten d'in kaman yugo ke berekindi moxo siri, n'a ja seri xoore yi, na tanmisen do nan kin'a yi, a do kanjen do godoxulle, kafiini komen yugon d'a yaxare, do nogomen do fare. ³⁶ Saaratu, ken ga n'in kaman yugo Ibirahiima xojedunken ja, a xaso falle, a saare ti ren yugo yi, foofo ga'in kaman yugo ke maxa kuja, a d'a su kin'a yi.

³⁷ «N kaman yugon d'in kunandi kuja nan ti: "Maxa yaxare kin'in ren yugo ke yi Kanaananko ren yaxarun ja, kun be, n taaxunten ga'i noxo, ³⁸ xa, an wa dagan'in yinme faabankan ja, na yaxare mund'in ren yugo ke da non ja." ³⁹ N t'in kaman yugon da: "A ra wa jaana yaxare ke nta dujeene riini yere." ⁴⁰ Ken ja, a t'in da: "N gaa tereene do Tunka duumante ke be lijun ja, a wa maliikan wall'an kaane, a w'an killen lijondini, kuud'an na yaxare kit'in ren yugon da, n soron ja, n faabanka.

⁴¹ An ga na kij'in soron ja, i nda bara yaxaren walla riini d'an batte, an kuneye ke nt'an ragana."

⁴² N ga kije gedillaqe ke yi lenki kuja, n duwa: "Tunka duumante, n yinmanke Ibirahiima Alla, gell'an ga'in terende ke lijondini, n gaa terende ke be yi, ⁴³ ayiwa, n siginten ya faayi ke

Soora 24 ... kaara 52

gedillaqen ɳa, ken ɳa, xusunne be nda bogu nan ri ji xesi, n ga na t'a da: 'ji yogo kin'in ɳa n nan mini', ⁴⁴ a nan ti, 'Mini, ayiwa, n w'an ɳogomon xa minindini'. Ken na ɳa yaxare be Tunka duumanten ga da sugand'in kaman yugo ke ren yugon da."

⁴⁵ «N ma hari dugut'in duwaawun ɳa, m'in yaaxen ga nta Rebexa yi bakka, a ɳoɳo yokken g'a kunken ɳa. A yanqa gedillaqe ke yi, na jin xesu. N t'a da: "Ji yogo kin'in ɳ'in nan mini." ⁴⁶ A d'i yokken yanqandi kuruma nan ti: "Mini, ayiwa, n w'an ɳogomon xa minindini." N mini, n ɳogomon xa mini. ⁴⁷ Ken falle, n d'a tirindi nan ti: "Xusunne, anken ni ko renme yi?" A t'in da: "Nke ni Betuyeli ren yaxaren ya yi, Nahooro do Milika kisimare." Ken bire, n da kanjen r'a nuxunnen ɳa, na godon r'a kitten ɳa. ⁴⁸ Ken falle nan sujudi Tunka duumanten da, n'a tiiga, n kaman yugo Ibirahiima Alla, aken be ga d'in kanda killi siren kanma, n'in kaman yugon waaxin ren yaxaren kit'a ren yugon da. ⁴⁹ Ayiwa saasa, gell'axa ga'a mulla na siroye do saxiiraaxu sax'in kaman yugon kanma, xa d'in xibaari. A ga na ni ken ga fe xa, xa d'a k'in da, n nan daga noqu tana.»

⁵⁰ Labaani do Betuyeli ti: «Ke fi giri Tunka duumanten ya yi. Oku ra nta foofo koono ke yi, a ɻanjen d'a ɻanjinbalaaxun su. ⁵¹ Rebexa faay'an wure, a rag'an d'a n daga, a nan ɻ'an kaman yugon ren yugon yaqen ɳa xoyi Tunka duumanten ga d'a ko moxo be.» ⁵² Bire be Ibirahiima gollinaajan an ga da ke sefe mugu, a sujudi Tunka duumanten da.

⁵³ Ken falle, a da kanjen do xaalixullen maxanyettun do yiraamun bagandi n'i kini Rebexa yi, nan saage na ɻaxalifo nafanto kin'a gidanyugo ke d'a ma xa yi. ⁵⁴ Ku fiinu dangi falle, a d'i tarallenmon yige nan mini nan wuyi.

A yillankara, a ti Rebexa gidanyugo ke d'a ma da: «N wa killen mundunu nan saage dagan'in kaman yugon noqu.» ⁵⁵ I ti: «O w'a mulla xuso ke nan tox'o maxa bitonnu, ma bito tanmi me, ken falle, a na daga.» ⁵⁶ A t'i da: «Xa max'in leelandi xadi, Tunka duumanten d'in killen lijondi nan duguta. Xa d'in war'in nan xosi dag'in kaman yugon noqun ɳa ta baane.» ⁵⁷ I t'i na ren

yaxare ke xiri, kuudo n'a tirind'i sinmeyen ዳ. ⁵⁸ I da Rebexa xiri nan t'a da: «An w'a mulla nan daga do ke yugo batte lenki ba?» A t'i da: «Yabo.» ⁵⁹ Ken bire, i da Rebexa d'i xoorondaana yaxaren^s wara dagana do Ibirahiima gollijanjaanan d'i tarallenmon batte. ⁶⁰ I duwa Rebexa da nan ti:

«O maaren yaxare,
yell'an gan na ja wujuunun wujuunun soron ma yi,
yell'an bonconjun gan na j'i xonnon maraano yi.»

⁶¹ Rebexa d'i komo yaxarun giri nan setu nogomon kanma nan daga do gollijanjaanan batte.

⁶² Ken d'a ni, Isiyaaxa giri bakka Lahayi–royi geden banjen ዳ, a sabatinten wa *Negeba* yi. ⁶³ Lelle yogo, Isiyaaxa baane daga yiile gunnen ዳ. A ga d'i yinmen wutu, a xosi nogomon wori laatoyen ዳ katti du yi. ⁶⁴ Rebexa xa d'i yinmen wutu, a da Isiyaaxa wori, a xosi bonte bakka nogomen kanma. ⁶⁵ A ti gollijanjaana ke da: «Ke yugo ni ko yi, a gaa riini gem'o yi ke gunne yi yere?» A t'a da: «N kaman yugo Isiyaaxa ya ni.» A d'i xufan wutu kuja n'i yeeson muxundi.

⁶⁶ Foofo ga ja, gollijanjaana ke d'a su laxami Isiyaaxa da.

⁶⁷ Ken falle, Isiyaaxa da Rebexa rond'i ma Saaratu tillisen wure, n'a yaxi, a w'a mulla xa. Ke yan da Isiyaaxa yonkin laxafiyand'a ma bonnen falle.

[Ibirahiima soxoodi beenu ga bogu Xetuura yi taarexun faayi]

25 ¹ Ayiwa, yaxare tana ni Ibirahiima maxa, a toxon ni Xetuura. ² A da Simaraani do Yaxasaani saar'a da, a do Medaani do Mediyana do Yisibaxa, kefiini Suuha. ³ Seeba do Dedaani faaba ya ni Yaxasaani ke yi. Dedaani soxoodin ni Asuurinu, a do Letuusinu do Leyuuminun ya. ⁴ Mediyana

^s24.59 *xoorondaana yaxare*: Ke ni komo yaxare be ga j'i haqilen toqo leminen ዳ, a w'a yigandini, a w'a senondini, a w'a neenene.

Soora 25 ... kaara 54

soxoodin ni Eyifa do Eferu, kafiini Hanooxi do Abida, a do Elida.
Ku ya ni Xetuura soxoodin ዘ.

⁵ Foofo ga እን Ibirahiima mareyen ዘ, a d'a su kini Isiyaaxa yi.
⁶ Yaxaru tananu be renmun ga እን Ibirahiima maxa, a d'i
kittidunku, xa, gell'a yinme ዘalintaaxun ዘ, a d'i wara dagana
taaxu kinbakkan ዘijje tana yi, nan giri Isiyaaxa kaaran ዘ.

[Ibirahiima faatiye]

⁷ Ibirahiima da kame do tanpere do siino karagi bire. ⁸ Ken
falle, a d'i yonkiranwareyen lagaren ዘ. A faati bireyi berekinti
tinmante falle, nan kaf'i seri fanon ዘ. ⁹ A ren yugu ku, Isiyaaxa
do Sumayila, i d'a firindi Maxapeela gidinkunme ke yi, Maamere
kaara, Eferoona Heetinke ten noxo, Cohaara ren yugo, ¹⁰ te ke
be Ibirahiima ga d'a xobo Heetinun ዘ. Ibirahiima bul'i yaqe
Saaratu kaaran ዘ. ¹¹ Ibirahiima faati falle, Alla d'a ren yugo
Isiyaaxa berekindi, aken taaxu Lahayi-royi geden kaaran ዘ.

[Sumayila taarexu 25:12-18]

[Sumayila kaadunkon taarexu]

¹² Sumayila kaadunkon taarexun faayi, Ibirahiima ga d'i ren
yugo be kita Haajara yi, Saaratu tunbaari yaxarin Misiranke ke.
¹³ Sumayila renmun toxonun faayi, a d'i ga da me batu moxo be:
Nebayooti, Xedaari, Adaabiyeli, Mibaasami, ¹⁴ Misima, Duuma,
Maasa, ¹⁵ Hadari, Teema, Yetuuru, Naafisa do Xediima. ¹⁶ Ku ya
ni Sumayila renmun toxonun ዘ. I ya n ዘ yinmanko tanmi do
fillo, baane su d'i xabiila, d'i debe.

¹⁷ Sumayila da kame do tanjikke do siino neri ya bire. Ken falle,
a d'i neeguye lagaren ዘ, nan faati, nan kaf'i seri fano beenu ga
faati. ¹⁸ A bonconjun taaxu n'a wutu Haawila nan dag'a wara
Suura be gaa Misira kaaran ዘ, Asuura kille. I taax'i waixinun
kuttun laatoyen ዘ.

[Isiyaaxa taarexu 25: 19–35:29]

[Isiyaaxa d'i kaadunkon taarexu]

¹⁹ Ibirahiima renme Isiyaaxa bonconjun faayi. ²⁰ Isiyaaxa gaa Rebexa yaxini, a wuyin wa tannaxate siine. Rebexa ni Betuyeli ren yaxaren ya, Labaani xoxoni yaxare. I su ni Araaminkon ya yi, nan giri *Padana-araama*. ²¹ Rebexa ja boroge yi. Isiyaaxa da *Tunka duumanten* jaag'a da. Tunka duumanten d'a jaabi. Rebexa da warijaxen kita. ²² Funullenmun toxo me yonton'a lengan ḥa, a ti: «Manne n'in ke yi?» A d'a koyi Tunka duumanten ḥa, ken d'a jaabi ti:

²³ «Jamo filli ya n'an furaasen ḥa,
jaman xabiilanu filli yan riini bog'an ḥa,
i feteene ya,
baanen wa senbene diina baanen ḥa,
Sooman wa xaayene xoxonen da.»

²⁴ A saare waxatin ga kijne, a danqanaaxu nan ti funun ya ni.

²⁵ Fana be ga banget, a dunben ya ni, faten su ni yinten ya yi, xoyi daaban moxo. I d'a toxora Esaawu [a wure ga ni: «yintinte.»] ²⁶ Ken falle, a xoxonen ri, Esaawu tanjunqon w'a maxa, i d'a toxora Yaaxuba [a wure ga ni: «tanjunqon» wala xa «janbante.»] Ken d'a ḥi Isiyaaxa wuyin wa tandume siine.

[Esaawu somaaxun gaageye Yaaxuba yi]

²⁷ LemINU ku filli xooro. Esaawu ja xajaana haqilante yi, a wa gunduniileyen mulla. Yaaxuba ken ja kaadunsere yi, seri mulle.

²⁸ Isiyaaxa na Esaawu ya mulla, baawo gunduntiyen nan liŋ'a da, xa Rebexa na Yaaxuba ya mulla.

²⁹ Koota yogo, Yaaxuba da maxafonjin deberi, Esaawu ga giri gunnen ḥa, a dullunte. ³⁰ A ti Yaaxuba da: «N dullu buru, an

^t25:24 *Fana be ga bange*: Abaraaninun maxa, funukire be fina ga na saare, ken ya ni giden ḥa, fillanden ni xoxone.

Soora 26 ... kaara 56

maxafonji dunbe ke yogo kin'in ḥa de.» Ken ya saabuda, i ga d'a xiri Edoomu [a wure ga ni: «dunbiye.»] ³¹ Yaaxuba t'a da: «Lenki an n'an soomaaxun gaag'in ḥa.» ³² Esaawu t'a da: «Dullen wa riini kari, soomaaxu na manne siron'in ḥa?» ³³ Yaaxuba mel'a yi nan ti: «A laayidun wut'in da saasa, an nan kun'a kanma.» Esaawu kun'a da, nan saage n'i soomaaxun gaag'a yi. ³⁴ Ken moxo, Yaaxuba da buurun kin'a yi, a do maxafonji, Esaawu d'i yiga nan giri nan daga. A d'i soomaaxu ke wararanburu ke moxo ya yi.

[Isiyaaxa do Garaara tunkanyugo Abimeleexi xiisa]

26 ¹ Waxati be Isiyaaxa ga ji Lahayi-royi, dullen ro jamaanen ḥa xo Ibirahiima waxatin xallen moxo. Ken saabu da, Isiyaaxa daga taaxu Garaara yi, Filisitinun tunkanyugo Abimeleexi noqu. ² *Tunka duumanten* bang'a da nan ti: «Maxa daga Misira! Daga taax'in gaa riini noqu be koy'an ḥa.» ³ An nan taaxu ken noqu yi, n wa jaana d'an batten ḥa, n'an berekindi xa, baaw'in na ke jamaane kinn'an d'an bonconjun ya yi. Ayiwa! N d'an faaba Ibirahiima ga da laayidu be tefu, n w'a tinmandini. ⁴ N w'an bonconjun gabondini xoyi saanun moxo, na ke jamaane su kin'i ya. Nijen xabiilanun su xa wa berekini d'i batten ḥa, ⁵ baawo, Ibirahiima d'in daro, n'in sefon terinka, n'in naamariyen batu, a d'in farilanun d'in sariyaanu.» ⁶ Isiyaaxa taaxu Garaara yi kundu ya.

⁷ Bire su jamaane ke soron ga n'a tirindi Rebexa xibaaren ḥa, a na t'i maaren yaxaren ya ni. A kanna tin'i yaqen ya ni, non soron nan maxa dag'i kari d'a batten ḥa, baaw'a n faranpara.

⁸ Bire be Isiyaaxa ga da wucce ḥa jamaane ke yi, koota yogo, Filisitinun tunkanyugo Abimeleexi gaa faayindini do folonboten ḥa, a xosi Isiyaaxa do Rebexa wori saxa yi. ⁹ A da faaren war'a yi n'a xiri, nan t'a da: «An yaqen ya ni kuṇa mene. Mann'an ga t'an gidanyaxaren ya ni?» Isiyaaxa t'a da: «N ji ken koono ya, kuud'in nan maxa kara d'a batten ḥa.» ¹⁰ Abimeleexi t'a da: «An da manne jan'o yi kundu? Fonne tann'in jama ke yogo n'an yaqe

ke kappallenmaaxu, an ma ni fi kijan'o yi?»¹¹ Abimeleexi t'i jaman su da kuŋa, sere su nda kati ke yugo yi, walam'a yaqen ŋa, a kaman wa kallen yanganqatan tenme.

[Isiyaaxa xataye Filisitinun maxa]

¹² Xaaxon ga kijne, Isiyaaxa soxo, n'i soxofon me kame kita, **Tunka duumanten** d'a berekindi. ¹³ A kittidufoonun toxo gaboono m'a gaa jaana banna xoore yi, nan ja seri senbente yi. ¹⁴ Tanmisen do nan guma gabe w'a maxa, a do komen gabe, ma Filisitinun ga'a haasidaaxunu. ¹⁵ Ken saabuda, a faaba Ibirahiima komon ga da gedu beenu sox'a birantaaxun ŋa, i d'i su faga dooren ŋa n'i bulu. ¹⁶ Ken kanma Abimeleexi ti Isiyaaxa da: «Girindindi, an n'o jamaanen war'o da, baaw'an ya n sebent'o yi.» ¹⁷ Isiyaaxa dag'i tilliisen banba Garaara warallaqen ŋa, nan sabati no.

¹⁸ N'a toxo non ŋa, gedu beenu ga sox'a faaba Ibirahiima birantaaxun ŋa, a d'i jaaba, baawo Ibirahiima faati falle, Filisitinun d'i bulu, nan saage na faaben toxo saxunten toxo gedu ku yi.

¹⁹ Koota yi, Isiyaaxa gollijaŋaanon gedi soxonte wore jin yaaxa xoore yi. ²⁰ Garaara nagaanaanon da Isiyaaxa nagaanaanon gaja nan t'ikun ya fo ni ji ke yi. Isiyaaxa da gede ke toxora Esex, a wure ga ni gajanje, baawo, i gaja d'a batte. ²¹ I da gedi fillandi soxo, i gaja do ken xa batte. i da ken toxora Sitina, a wure ga ni kutande. ²² Ken kanma, a girindindi bakka no, nan daga taaxu noqu tana, na gedi sikkandi soxo no, gajanje ma ja do ken batten ŋa. A d'a toxora Rehobooto, a wure ga ni yuruwante, a ti: «Tunka duumanten d'o bisimilla noqu yuruwante yi, ayiw'o, wa riini gabu xa.»

²³ A d'i toxo no nan taaxu Beri-saba. ²⁴ A kijekoota wuron ŋa no, Tunka duumanten bang'a da nan ti: «Nke ya n'an faaba Ibirahiima Alla yi, maxa kanu, baaw'in wa d'an batte, n w'an berekindini, na bonconŋen gabu kin'an ŋ'in kome Ibirahiima saabuda.» ²⁵ Isiyaaxa da *sadaxindinnoqu* sigindi no, na Alla xiri

Soora 27 ... kaara 58

t'i toxo, Tunka duumante. A d'i tilliisen banba no. A gollinjaajanon da gede tana soxo non ḥa.

[Isiyaaxa do Abimeleexi laayidullenmaaxu]

²⁶ Koota yogo, Abimeleexi d'i kappallenma Ahujati d'i kurunyinmanke Pixooli giri Garaara, nan ri Isiyaaxa sagata.

²⁷ Isiyaaxa t'i da: «Axa riin'in sagata yere yi manne? Axa d'in xoni n'in xata bakk'axa jamaanen ḥa.» ²⁸ I t'a da: «O d'a wori ya nan ti *Tunka duumanten* wa d'an batte. O ti kuṛa, o d'an nan xawa kunana me da ya. Oku kun n'a mull'o d'an na laayidu ya tefu me naxa. ²⁹ Kuna! An na laayidun wut'o da, nan t'an nta fo bure ḥaan'o yi, xoy'o ga ma fo bure ḥaan'ān ḥa moxo be, baaw'o d'an rage moxon sirondi, n'an kisinten wara dagana. Ayiw'a xur'o da saasa nan ti Tunka duumanten d'an berekindi.» ³⁰ Ken moxo, Isiyaaxa da baasi xoore deber'i da, i yige nan mini. ³¹ A yillankaran suxuba fana, i kuna me da, na laayidun tefu me naxa. Ken kanma, Isiyaaxa d'i wara kille, i daga jemu.

³² Ken koota baane su yi, Isiyaaxa gollinjaajanon r'a k'a da t'i ga ni gede be soxono, a ware jin ḥa. ³³ Isiyaaxa xosi gede ke xiri Saba. Ken ya saabuda, debe ke toxon gaa xiriini hari lenki Berisaba, a wure ga ni kuneyen gede.

[Esaawu yaxu]

³⁴ Esaawu wuyin ga kijne tannaxate siine, a da yaxaru filli yaxi: Yehudiiti, Beeri Heetinke ren yaxare, a do Basamaata, Elona Heetinke ren yaxare. ³⁵ I filli su kappallenmaaxun xaxaso ti Isiyaaxa do Rebexa yi.

[Yaaxuba d'i kaadunkon taarexu 27.1–35.29]

[Isiyaaxa duwanje Yaaxuba da]

27 ¹ Isiyaaxa ga xirisaaxu, a yaaxon toxo lanpunu m'i gaa regeene. A d'i ren yugu sooma Esaawu xiri nan t'a da: «N renme.» Esaawu ti: «Naamu.» ² «An d'a wori, nke ken xaso keeta, n nt'in karakoota tu. ³ Ken kuṛa saasa, an bunnun d'an

bundanŋun wutu, an nan daga xajne, na gunduntiye fall'in ɳa.

⁴ An na fo liŋe sor'in d'a yi xoy'in ga'a mulla moxo be, n n'a yiga nan duw'an da katt'in gaa faatini.» ⁵ Jaaxa Isiyaaxa sefe koninto ku Esaawu danja, Rebexa d'i mugu. Esaawu daga xajne.

⁶ Ken waxati yi, Rebexa d'i renme Yaaxuba xiri nan t'a da: «N d'a mugu, an faaba gaa tini Esaawu da: ⁷ "Tiye fall'in ɳa gilli gunnen ɳa, an n'a sor'in da yigandi liŋe yi. N ga n'a yiga bire be, n n'a mundu *Tunka duumanten* maxa, a n'an berekindi katt'in gaa faatini." ⁸ Saasa kuɳa, n renm'in terinka, n gaa ke be koon'an da, an na ken deberi. ⁹ Daga tanmisangallen ɳa, an na sugu siru filli raga riini, n na fo liŋe sor'an faaba da bakk'a yi xoy'a yinme ga'a mulla moxo be. ¹⁰ An d'a na daga katt'a yi, a n'a yiga, nan duw'an da katt'a gaa faatini.» ¹¹ Yaaxuba ti: «N ma, n gida Esaawu faten su ni yinten ya yi, yinte xa nt'inke faten ɳa. ¹² N faaba nda kat'in faten ɳa tannu, a w'a tuunu nan t'in n'a mulla n'i janba ya, n nan maxa daga langande kij'in du yi do duwaawu batten ɳa.» ¹³ Saaxen ti: «Langanden nan xen'in ɳ'an batten ɳa. N ga da ke be k'an da, anken na ken mundu riini tannu.» ¹⁴ Ken moxo, a daga sugu yogo raga riini katti saaxe ke yi, saaxe ke d'i soro yigandi liŋe yi xoyi faaben ga'a mulla moxo be. ¹⁵ Ken bire, n'i sooma Esaawu yiraamun fo siren wut'i konpen ɳa, n'a r'i sanba Yaaxuba xannen ɳa. ¹⁶ A da sugufaten xuf'a kittun d'a xannen ɳa. ¹⁷ Ken moxo, a ga da yigande be do buuru be deberi, a d'i kin'a yi.

¹⁸ Yaaxuba ri katt'i faaba yi nan ti: «N faaba.» Faaben t'a da: «Ko ni?» ¹⁹ Yaaxuba ti: «Nke Esaawu ya ni, an sooma, an ga da ke be muur'in ɳa, n d'a ri. N w'an jaagana, an nan giri nan taaxu, an n'in tiye ke yiga, nan duw'in da.» ²⁰ Isiyaaxa t'a da: «An da manne ɳa na tiyen kita jowoye yi kundu?» Yaaxuba ti: «Tunka duumante, an Alla yan d'a r'in warijaxen ɳa.» ²¹ Isiyaaxa t'a da: «Tink'in ɳa fonn'in renme, n n'an meeme, selli tonŋun ɳ'in renme Esaawu ya ga n'an ɳa.» ²² Yaaxuba tinko faabe ke yi, faaben d'a meeme nan t'i noxoodu: «Sefexannen ni Yaaxuba sefexannen ya yi, xa kittun ni Esaawu kittun ya yi.» ²³ Yaaxuba

Soora 27 ... kaara 60

kittun xufunten ni ti yinten ya yi, xoy'i gida Esaawu moxo,
faaben ma katu ken tuunu, a d'i duwaawun kin'a yi,²⁴ xa, a t'a
da fina: «Tonjun tonjun ḥa, anken ya n'in renme Esaawu yi?»
Yaaxuba t'a da: «Yabo, n ya ni.»²⁵ Ken moxo, Isiyaaxa ti: «N
renme, an xanefo ke kij'in ḥa, n n'a yiga nan duw'an da.»
Yaaxuba d'a do xoncin kipand'a yi, a d'a yiga nan mini.²⁶ Ken
falle Isiyaaxa ti: «Tink'in ḥa n'in xandunsunbu, n renme.»
²⁷ Yaaxuba tinko n'a xandunsunbu. Isiyaaxa ga d'a doroken
timen raga, a duw'a da nan ti: «Tonjun ḥa, n renmen
fatankanen na xoyi soxante be Tunka duumanten ga d'a
berekindi ya.

²⁸ Yelli Kamanen gan na kanmun jin kin'an ḥa,
n'an jiijen ḥa soxojijne yi,
na soxofon do *reesenjin* gaben kin'an ḥa.

²⁹ Yelli xabiilanun su gan n xaayen'an da,
jamon nan sujud'an da,
an nan j'an waixinun yinmanken ḥa,
an maarenmun su nan sujud'an da.
Sere n lange, sere be ga d'an langa,
sere n bereki, sere be ga duw'an da.»

[Esaawu tageexanne]

³⁰ Bire be, Isiyaaxa ga duguta duwanjen ḥa Yaaxuba da,
Yaaxuba daga. A gida Esaawu xa ri gilli xajeran ḥa,³¹ na
yigandi lije deberi katt'i faaba yi nan ti: «N faaba, n w'an
jaagana, an nan giri n'in gunduntiyen yiga nan duw'in da.»

³² Isiyaaxa t'a da: «Anken ni ko yi?» A ti: «Nke n'an sooma
Esaawu ya yi.»³³ Ken batte su yi, Isiyaaxa saralle sarallayi xote,
nan ti: «Ko ken do tiyen nan giri yere, n ga d'a yiga nan duw'a da
katt'anken gaa riini? Saasa ke, a kaman ya n riini bereki de.»

³⁴ Esaawu ga d'i faaba sefen mugu, a butu nan xaaru nan ti: «N
faaba, duw'in xa da.»³⁵ Isiyaaxa t'a da: «An waixin d'an

duwaawun wutu ti janbeyen ɳa.»³⁶ Esaawu ti: «Baatara fe, a ga toxore Yaaxuba, baawo janbanten ya ni, a d'in janba ta fillo? Ta fana, a d'in soomaaxun haqen rag'in ɳa, nan saage n'in duwaawun xa rag'in ɳa. Ken kuɳa saasa, duwaawu sawunte nta non ɳ'inke da ba?»³⁷ Isiyaaxa ti: «Nke ken d'a ɳaŋ'an da yinmanke yi, n'a maarenmun su kin'a yi gollijañaano yi, na soxofon do *reesenjin* kin'a yi, nke katta manne tana kinn'anken ɳa, n renme?»³⁸ Esaawu t'a da: «Ee n faaba! Fo tana nt'anken maxa duwaawu baane falle? Duw'in xa da.» A xosi wu nan sonqo.³⁹ Isiyaaxa da wucce kuuru, ken falle nan ti:

«Ayiwa, anken nta riini soxojiija sire kita,
an nta riini kanji gabe xa kita.
 40 An kaafan nafan ya n riin'an birandi.
 An wa ɳaan'an maarenme ke da kome yi.
 Xa, an daganansaagaye do noqunun ɳa,
 ken wa riin'an hooraaxu, n'a komonkaccen kutu bakk'an
 xannen ɳa.»

[Yaaxuba wuruye katt'i kaawu Labaani noqu]

41 Esaawu faayi ga da Yaaxuba xoni n'a sababun j'a ga da duwaawu be kit'i faaba yi. A ti du da: «N faaba kallen ntanax laatu, a faati falle, n w'in maarenme Yaaxuba karini.»⁴² Rebexa ga d'i sooma Esaawu ɳanniye ke tu, a d'i sanba Yaaxuba xiri nan ti: «Ayiwa, an gida Esaawu w'a mulla n'an kari de, kuud'i n'i tanbon tug'an ɳa.»⁴³ Ken kuɳa, n renm'in terinka, n gaa ke be koon'an da, an na ken batu. Wuru gilli yere, an nan dag'in gida Labaani noqun ɳa Haraana.⁴⁴ An nan toxo non ɳa wucce, m'an gida butten ga n'n yanqa.⁴⁵ Bire be, a butten ga na yanqa, nan mung'an ga da fi be ɳaŋ'a yi, n na sere xay'an ɳa, an na ri. Manne maxa, n gaa bonn'axa filli su yi koota baane?»

46 Ken falle, Rebexa dag'a ko Isiyaaxa da ti: «Bireyen tu su ntaxis'inke yi n'a sababu Esaawu heetinkayaxaru ku filli yi. Ayiwa,

Soora 28 ... kaara 62

Yaaxuba xa nda daga ke jamaane yaxare yaxi, nafa ntanax jaan'inke bireyen ja keeta.»

28 ¹ Ken falle, Isiyaaxa da Yaaxuba xiri nan duw'a da, na naamariyen kin'a yi ti: «Maxa kanaananka yaxare yaxi. ² Killen raga, an nan dag'an kisima Betuyeli noqun ja, *Padanaaraama*, an na yaxare muur'an kaawu Labaani ren yaxarun ja. ³ Alla Katudanken wa riin'an berekindi, a wa riini renmun kin'an ja, a w'an bonconjun gabondini, an wa riini ja jama gabu xooxo yi. ⁴ A wa Ibirahiima bereken kinn'an d'an bonconjun ja, kuud'an na jamaane ke wutu xaye yi, an gaa mukkaaxun ja noqu ke be, Alla ga d'a kini Ibirahiima yi.» ⁵ Isiyaaxa da Yaaxuba deni, a daga Betuyeli ren yugo Labaani noqun ja Padanaaraama, Araaminke, Yaaxuba do Esaawu kaawu ga ni.

⁶ Esaawu d'a tu ti Isiyaaxa duwa Yaaxuba da, n'a wara dagana Mesoppotaami, kuud'a na yaxare yexi no, nan saag'a kabana xadi t'a n maxa kanaananka yaxare yaxi. ⁷ Yaaxuba d'i ma d'i faaba sefen batu nan daga Mesoppotaami. ⁸ Esaawu d'a faamu ti, kanaananka yaxaren nta liŋ'i faaba da, ⁹ ken ya saabuda, a ga daga Ibirahiima renme Sumayila noqun ja, n'a ren yaxare Mahaleeti yaxi kafiin'i yaqun ja, ken ga ni Nebayooti xoxona yaxaren ja.

[Yaaxuba kuyiye segensegemaaden ja]

¹⁰ Yaaxuba ga bogu Beri-saba, nan daga katti Haraana banjen ja, ¹¹ wuron ga ro, a da gide yogo wutu n'a ja talla yi, nan xenqe no. ¹² A kuy'i ga da segensegemaaden wori gelli njijen ja ma kanxotte. Alla maliikanun wa segenanyanqana do segensegemaade ke yi. ¹³ *Tunka duumanten* yinme xosi du tox'a kanma nan t'a da: «Nke ya ni Tunka duumanten ja, an kisima Ibirahiima Alla, do Isiyaaxa Alla. An gaa tuumana njije ke be yi, n n'a kinn'an d'an bonconjun ya yi, ¹⁴ i wa riini gabu xo seyijuran moxo. I njije ke wa yuruweene do kaaran su yi, kinbakkan do kinqennan do saahelin do banboxu. Njijen xabiilanun su wa riini bereki d'an d'an bonconjun batten ja.

¹⁵ Nke yinme wa d'an batte, n w'an koroosin'an dagaran su yi, n w'an saagandini riini ke jamaane yi, n nta booxene bakk'an η'abada, n ga da ke be laayidun wut'an da, m'in ga d'a tinmandi.»

¹⁶ Yaaxuba xosi heje nan ti: «Tonjun ηa, Tunka duumanten na yere ya, x'inke ma η'a tu.» ¹⁷ A kanu nan ti: «Yere ni kanu noqun ya, a ra nta ηaana foofo tana yi, Alla yinme kan falle. Yere ya ni kanmun laqen ηa.»

¹⁸ A yellankara, suxuba fana, a yinmun ga wuyi gide ke be kanma, a d'a sigindi xo gondanma, na ten jox'a kanma. ¹⁹ A da noqu ke xiri Beeteli, a wure ga ni «Alla ka», saado ken ηa, noqu ke ηi xiriini Luusa. ²⁰ Ken falle, Yaaxuba da tekken wutu Alla da nan ti: «Sellı Alla gaa d'in batte, n'in tanga ke terende yi, n'in yigandi, n'in feetufata, ²¹ n kisinten ga na saage riin'in faaba noqu, n wa Tunka duumanten ragan'in Kaman ηa. ²² N ga da ke gide be sigindi xo gondoma, a wa riini ηa Alla kan ηa, ayiwa, an ga na naabure su xa kin'in ηa, n w'a taxandi tanmundin sadaxin'an da.»

[Yaaxuba dagaye Labaani noqu]

29 ¹ Yaaxuba giri nan jokki d'i kaawunkan dagayen ηa kinbakka. ² Koota yi, a da gede wori gunnen ηa, tanmisangumo sikki wa saq'a raqen ηa. Gede ke texenten ni ti gidinfeena xoore ya. ³ Tanmise ke su ga na me ηi gede ke raqen ηa, i wa gidinfeena ke girindini bakk'a yi, i nda duguta minindinden ηa, i w'a saagan'i batten ηa. ⁴ Yaaxuba ti nagaanaanon da: «N maarenmu, axakun bakka minna?» I t'ikun bakka Haraana ya. ⁵ A saage tin'i da yell'i wa Labaani tu ba, Nahooro kisimare? I t'i w'a tu. ⁶ A t'i da: «A moxo?» I ti: «Ma jemu. A ren yaxare Raxeli du faayi kenni, a do tanmison gaa riini.» ⁷ Yaaxuba ti: «Saasa ken ken feti daabanun kafume waxati yi, kiyen nan tawu, mann'axa ga nta tanmison minindini n'i wara dagana nagaaniran ηa xadi?» ⁸ I t'a da: «O nta foofo ηaana n'a toxo gumon su ya ga ma me ηi, ken bir'o na gidinfeena ke

Soora 29 ... kaara 64

girindini bakka geden raqen ɳa na tanmison minindi.»⁹ Na Yaaxuba do nagaanaanon toxo sefen ɳa, Raxeli d'i faaba tanmison ri, a xa ni nagaanan ya yi.

¹⁰ Bire be Yaaxuba ga d'i kaawu Labaani ren yaxare Raxeli wori, a d'a tanmiso, a tinko na gidinfeena ke gulungulu bakka geden raqen ɳa, na tanmiso ku minindi. ¹¹ A da Raxeli xandunsunbu kuɳa nan wu. ¹² A t'a da: «Nke n'an kallungooran ya yi, Rebexa ren yugon ya n'in ɳa.» Raxeli xosi wuru dagan'i faaba xibaari kuɳa.

¹³ Gelli Labaani ga da Yaaxubantoxon mugu, a gidanyaxaren renme, a wuru genm'a yi n'a xandunsunbu, ken falle, d'a n daga kan ɳa. Foofo ga dangi, Yaaxuba d'a su laxam'a da. ¹⁴ Labaani t'a da: «Tonjun ya ni, an bog'inke ya yi, o su ni xabiila baane ya yi.» Yaaxuba da xasu baane ɳ'a noqun ɳa.

[Yaaxuba yaxu]

¹⁵ Ken falle, koota yi Labaani ti Yaaxuba da: «Yabo, n maarenmen ya n'an ɳa, xa ken wa sikk'an gaa gollin'in da xafu ba? Fo ya kon'in da, n ga n xaw'an tugana ke be yi.»

¹⁶ Ren yaxaru filli ya ni Labaani maxa, siran toxon ni Leeya, xunban toxon ni Raxeli. ¹⁷ Xa Leeya, ɳarun t'a da, Raxeli ya faranparen ni, a gemunten sire. ¹⁸ Yaaxuba jaarab'a yi. A ti Labaani da: «N wa siino peri gollin'an da, an na Raxeli kin'in ɳa yaqe yi, an ren yaxarin fillandi ke.» ¹⁹ Labaani t'a da: «N n'a kin'anken ɳa, n wa ken fasoono n'a kini sere tana yi. Toxo d'in batten ɳa kuɳa.» ²⁰ Ken kanma, Yaaxuba da siino peri golli, kuud'i na Raxeli kita. Siino ku peri ɳ'a maxa xo bita dantanto, baaw'a wa Raxeli mulla.

²¹ Ken fall'a ti Labaani da: «Saasa, n yaqen kin'in ɳa, n duguta waxati koninten gollen ɳa, ayiw'in w'a mulla n'a yaxi xa.» ²² Ken bire, Labaani da waliima deberi, na taaxallenmon su xiri.

²³ Wuron ga ro, a d'i ren yaxare Leeya leegundi katta Yaaxuba yi, a d'a nan wuyi. ²⁴ A d'i komo yaxare Silifa wara d'i ren yaxare ke yi. ²⁵ Ken yillankara, Yaaxuba xos'a tu ti Leeya ya ni. A ti Labaani

da: «An da manne jaŋ'in ja kundu? Nke ma goll'an da do Raxeli ya batten ja geni? An d'in janba manne xa yi?»²⁶ Labaani t'a da: «O ku laadan ja, xoxone nta yaxiini gide kaane,²⁷ xa, koyen tinmandi do ke batte, ken falle, o na ri baanen xa kin'an ja ti siino jperi tana gollen η'o maxa.»²⁸ Yaaxuba duje. A do Leeya da koyen tinmandi, ken bire, Labaani d'i ren yaxare Raxeli kin'a yi yaqe.²⁹ A d'i komo yaxare Biliha kini Raxeli xa yi.³⁰ Yaaxuba ro ti Raxeli xa yi, a na ken ya mulla diina Leeya yi. A da siino jperi tana golli Labaani maxa.

[Yaaxuba renmu]

³¹ *Tunka duumanten* d'a wori nan ti Leeya feti seri sappinte y'i kiina maxa, a da jiidiyen jaŋ'a da, xa Raxeli ja boroken ya.
³² Leeya ri noxon wutu nan saare ti ren yugo yi, a d'a toxora Rubeeni [a wure ga ni: «ren yugon faayi»], baaw'a ti: «Tunka duumanten d'in sappilloxaaxun wori, saasa, n kiina wa riin'in xanu.»³³ Ken falle, a da noxon wutu xadi, ken xa ja ren yugo yi. A ti: «Tunka duumanten d'a mugu nan t'in feti seri xanunte yi. A saage ke xa kinn'in ja.» A d'a toxora Simoonu, [a wure ga ni: «a wa mugiini】].³⁴ A da noxon wutu xadi na ren yugo saara. A ti: «Keeta ke, n kiina wa riini fanam'in ja, baaw'in da ren yugu sikki saar'a da.» Ken ya saabud'a ga'a xilli Leewi, [a wure ga ni: «a wa fanameene】].³⁵ A da noxon wutu xadi nan saare ti ren yugo yi. A ti: «Keeta ken ke, n wa Tunka duumanten tiigana.» Ken ja saabud'a ga d'a toxora Yahuuda, [a wure ga ni: «a wa tiigandini】]. Ken fall'a saarayun sigi.

30 ¹ Waxati ri, Raxeli saarayenbalaaxun sig'a yaaxon ja, a suux'i gida yaxaren ja, a t'i kiina da: «An ga m'in ku renmu, n kalla ya de!»² Yaaxuba sun'a wure nan t'a da: «Nke ra wa Alla gollen jaana ba? Alla ya n'an kabana renmen kitta.»³ A ti Yaaxuba da kuja: «N komo yaxare Biliha faayi, an ra w'a yaxini, kuud'a na saare, n xa na funtifo kita t'a yi.»⁴ A d'i komo yaxare ke kini Yaaxuba yi taara, Yaaxuba ro t'a yi.⁵ Biliha da noxon wutu na ren yugo saara Yaaxuba da.⁶ Raxeli ti: «Alla da tonjun

Soora 30 ... kaara 66

kin'in ḥa, a d'in terinka na ren yugo kin'in ḥa.» Ken saabuda, i d'a toxora Daani, [a wure ga ni: «faasandaana».] ⁷ Ken falle, Biliha ri noxon wutu xadi nan saare ti ren yugu fillandin ḥa Yaaxuba da. ⁸ Raxeli ti: «N da gajan xooren kut'in gida yaxaren ḥa, n d'a ni xa.» A da renme ke toxora Nafutaali, [a wure ga ni: «n gaja»].

⁹ Leeya ga d'a wori nan t'i saarayun sigi, a d'i komo yaxare Silifa wutu n'a kini Yaaxuba yi taara. ¹⁰ Silifa da ren yugo saara Yaaxuba da. ¹¹ Leeya ti kuṛa: «N xeerin faayi.» A d'a toxora Gaadi, [a wure ga ni: «xeeri»]. ¹² Ken falle Silifa da ren yugu fillandi saara Yaaxuba da. ¹³ Leeya ti: «N yinmarallijoyen faayi, yaxarun wa riini t'in yinmen lijen ni.» A d'a toxora Aseeri, [a wure ga ni: «yinmarallije»].

¹⁴ Yillifate waxati, Rubeeni bogu dagana teenun ḥa. A da saarayinyittirenmen kita n'a fall'i ma yi. Raxeli ti Leeya da: «An ren yugon ga da saarayinyittirenme be fall'an ḥa, fo kin'in bakk'a yi de.» ¹⁵ Leeya t'a da: «An d'in kiina rag'in ḥa, ken m'an baga? M'an gan d'in renmen yittirenmen xa rag'in ḥa?» Raxeli t'a da: «A siro, Yaaxuba wa wuyin'an da wuro ke, an renmen yittirenmen batten ḥa.»

¹⁶ Lellen ḥa, Yaaxuba ga giri teenun ḥa, Leeya bogu nan gem'a yi, nan t'a da: «An riin'inke ya noqu wuro ke, baaw'in d'in teyinnen wuron faraax'a y'in renmen yittirenmen ḥa.» Yaaxuba wuy'a da ken wuro yi. ¹⁷ Alla da Leeya terinka, a da noxon wutu nan saare ti ren yugu karagandi yi Yaaxuba da. ¹⁸ A ti: «Alla d'in tuga, n ga d'in komo yaxaren kin'in kiina yi.» A da ren yugo ke toxora Yisakaari, [a wure ga ni: «tugaadi»]. ¹⁹ A saage na noxon wutu xadi nan saare ti ren yugu tunmundi yi Yaaxuba da. ²⁰ A ti: «Saasa ke, Alla da kuye kin'in ḥa, n kiina wa riin'in yinmarawutu, baawo, n da ren yugu tunmi saar'a da.» A da ren yugo ke xiri Jebuluunu, [a wure ga ni: «yinmarawutte»]. ²¹ Wucce dangi falle, a ri saare ti yaxare yi n'a toxora Diina.

²² Waxati falle, Alla sinme Raxeli yi n'a hanmirafiinun terinka, n'a saarenuxullenmen wasa. ²³ A da noxon wutu nan saare ti ren

yugo yi nan ti: «Alla d'in saxamon girindi.»²⁴ A d'a toxora Yuusufu, [a wure ga ni: «jiidiye»], nan duwa: «Yelli *Tunka duumanten* gan n'in worijaxa ren yugo tana yi.»

[Yaaxuba bannaaxu]

²⁵ Yuusufu saare falle, Yaaxuba ti Labaani da: «N kaawu, n w'a mull'an n'in wara, n nan dag'in jamaanen ɳa. ²⁶ N ga goll'an da yaxaru ku be saabuda, i kin'in ɳa, n d'i d'i renmun nan daga, an yinme w'a tu, n ga da golle be haqen jaŋ'an da.»²⁷ Labaani t'a da: «An gaa xeeri mull'in da, toxo yere, baawo faayindaanon d'a k'in da, nan t'anken ya saabuda ni, Tunka duumanten ga d'in berekindi. ²⁸ Ken kuɳa, tugaadi sabatinte kon'in da, n nan toxo ken kinn'an ɳa.»²⁹ Yaaxuba t'a da: «Anken yinme w'a tu, n ga da golle be haqen jaŋ'an da, a d'an daabanu ku ga lagari moxo be y'inke saabuda. ³⁰ Naaburu lamaanu yan j'an max'inke gaa riini bire be, x'an naaburen saabudunkugu. Gell'in ga r'an noqu ke yi, Tunka duumanten d'an berekindi, xa saas'in w'a mulla nan goll'in yinmen da.»³¹ Labaani t'a da: Manne xa n xawa jaana n'an tuga?» Yaaxuba t'a da: «An nta riini foofo su kita n'in tuga t'a yi, x'in ga na ke be k'an da, an ga na duje ken ɳa, n wa toqo yere, n'an tanmiso ku nagaani: ³² n na lenki su j'an tanmison faayini, tanmise su ga ni walaxan ya, a do jaxallenme su binnen ga ni, n na kun wara kaara yi, kun na jaŋ'in tugaadin ɳa. ³³ Ken moxo, n hooraaxun koroosinden na newo. A xunbanen xunbane, an ga n'in tugaadin segesuge, an ga na tanmise j'in maxa, walaxa ga fe, walla ma jaxallenmu, i binnu ga fe, an ra wa kun jaatene fo fayinto yi.»³⁴ Labaani t'a da: «A siro, an ga d'a ko moxo be, a ja kundun ɳa.»

³⁵ Ken koota su yi, Labaani yinme da sugundigun do sugu yaxarin walaxon do fuusun su kafu me yi, a do jaxa binnu, n'i kin'i ren yugun ɳa, ³⁶ ken falle, na bito sikki terende me war'i do Yaaxuba naxa. Yaaxuba toxo do tanmison kuttun ɳa kuɳa.

³⁷ Yaaxuba da yittikingin noon i xawu sikki wutu kuɳa, n'i negu, n'i noxu ɳegunto ku wara sellan ɳa. ³⁸ A da gumo ku wara

fuuren ḥa, tanmison yaaxo, baawo, i nda ri mini ya ni digun gaa katundini.³⁹ Tanmisa yaxarun wa katiini gumo ku kaaran ḥa, i ga na saare, i renmun wa ḥaana walaxon do fuusun ḥa.

⁴⁰ Yaaxuba ni gumo ku koyini Labaani tanmison ḥa xa, i nda ni katundini, ken moxo yi, a ni walaxon do fo binnun wall'i dura, n'i ḥa du da duran guma yi.⁴¹ Bire su, tanmisa fakkon ga na ni katundini fuuren kaaran ḥa, Yaaxuba na gumo ku saxund'a yi,⁴² xa, tanmisa xuumanton ga na ni katundini, a nt'i saxundin'a yi: ken saabuda, tanmisa xuumanton ḥa Labaani xallun ḥa, fo katon ḥa Yaaxuba xallun ḥa.⁴³ Yaaxuba ḥa banna xoore yi ke moxo ya, na tanmisen gaben kita, a do komo yaxarun do komo yugu, do farun do pogomo.

[Yaaxuba wuruye gilli Labaani kaara]

31 ¹Koota yi Yaaxuba d'a mugu ti Labaani ren yugun wa tini:

«Yaaxuba d'o faaba naaburen su ḥa du da xalle yi, na du bannaaxundi t'a yi.»² Yaaxuba d'a koroosi xadi nan ti Labaani diinan nta katt'i ya xo waxati danginte ke.³ *Tunka duumanten* daal'a da kunja: «Saage katt'an kaadunkon ḥa, an faabanjamaane, n wa ḥaana d'an batte.»

⁴ Yaaxuba da Raxeli do Leeya riit'i nagaaniran ḥa kunja, gunnen ḥa. ⁵ A t'i da: «N d'a wor'axa faaba diinan ntaxa katt'in ḥa xo ganni, x'in faaba Alla wa d'in batten ḥa.»⁶ Axakun yinmenu w'a tu, nan t'in goll'axa faaba da, n fankan danman su yi,⁷ n'a tox'a gaa sangana t'in ḥa, a d'in tugaadin filinka taanu tanmi. Xa ken su kanma, n yinmen lijo, Alla m'in kin'a yi.⁸ Axa faaba ga na t'in tugaadin ḥaana tanmisa xuurun ya yi, tanmisen su na xuuron ya saarana, a ga na t'in tugaadin ḥaana walaxon ya yi, tanmisen su na saare ti walaxan ḥa.⁹ Alla yinme yan d'axa faaba naaburen rag'a yi, n'a kin'inke yi.¹⁰ Bire be digun ga na ni katundini, n d'a wori kuyin ḥa nan ti walaxon do fuusun ya ni, a do xuuru.¹¹ Alla maliikan d'in gangu kuyi ke yi nan t'in da:¹² "Yaaxuba, an yinmen wutu nan faayindi, digu beenu gaa katundini, walaxon do fuusun do xuurun ya ni, baawo, Labaani

gaa foofo jaan'an ḥa, n yaaxen w'a su yi. ¹³ Nke ya ni Beeteli Alla yi, noqu b'an ga da ten joxi gidi siginten kanma, a d'an ga da tekken wut'in da. Saasa ke, giri, an nan bogu yere, an nan dag'an saarejiinen ḥa."»

¹⁴ Raxeli do Leeya t'a da: «Ee! Fo ya n'oku max'o faaba xayen ḥa keeta? ¹⁵ A m'o raga xo mukkunu ya, geni, baaw'a d'o gaaga n'o jonkon yiga yinme du wo. ¹⁶ Ken ken ḥa keeta, Alla ga da naabure su rag'o faaba yi, ken n'oku d'o renmun ya fo yi. Saasa ke, Alla ga da ke be kon'anken da, ken deberi.»

¹⁷⁻¹⁸ Ken moxo, Yaaxuba d'i moxo sirondi nan dag'i faaba Isiyaaxa banje Kanaana jamaanen ḥa: a d'i renmun d'i yaqun setundi ḥogomon kanma, a ga da daaba su kita, a do naaburu jura, a d'i su ri, kafiin'a ga da foofo kit'i taaxe ke wuccen ḥa Mesoppotaami^u.

¹⁹ Labaani ga dag'i jaxon xesu, Raxeli d'a boorun fay'a falle.

²⁰ Yaaxuba wuru ya, a ma ser'a yi, Labaani Araaminke m'a tu.

²¹ Foofo ga n'a xalle yi, a d'a su wuru, na Furaata fanjen kara, nan teje Gilaadi giden banjen ḥa.

[Labaani noroye Yaaxuba yi]

²² Bita sikkandin koota, i da Labaani xibaari ti Yaaxuba wuru.

²³ A d'i kan yugun su wutu d'a yi, n'a batu bito ḥeri, nan reg'a yi Gilaadi giden kanma. ²⁴ Xa ken d'a ni wuron ḥa, Alla da du koyi Labaani ya kuyin ḥa, nan t'a da: «Maxanja: maxa fo ko Yaaxuba danja, a fo sire d'a fo bure su.»

²⁵ Bire be Labaani gaa regeene Yaaxuba yi, a d'a ni, a w'i tillisen banbana Gilaadi giden ḥa. Labaani xa d'i soron taaxu non ḥa. ²⁶ A ti Yaaxuba da: «Man d'an kita? An ga d'in janba d'in ren yaxarun nan ri kundu xo meneguuru? ²⁷ Mann'an ga wuru n'in janba? An ma fo kon'in da, ganfinca, n n'an tunci ti ḥaxa xoore yi, suugen do dinmen do ganbare, ²⁸ an ma dug'in n'in lenmun d'in kisimarun xandunsunbu. Tonjun ḥa, an da ke golle

^u31.18 *Mesoppotaami*: Joppaye 25.20 wuredun fatanpanciyen faayi.

Soora 31 ... kaara 70

ken hawujantan ja ya. ²⁹ Katudanjen w'in da na fo buren jaŋ'axa yi, x'an faaba Alla d'in digallenmaaxu wuri nan t'in nan maxanja, n nan maxa fo kon'an da, a fo sire d'a fo bure su.

³⁰ Saasa ke, sell'an ga ri ya baaw'an ra nta jaan'an faabankan falle, an d'inke allanu ku xa fayi man ja?» ³¹ A t'a da: «N kanu y'an nan max'an ren yaxarun rag'in ja. ³² Ganta, fi be ga n'an allanu ku xibaaren ja, an ga n'i ni sere be maxa yere, ken kaman nta toqo bireye yi. O soron su jon ja, foofo ya ga'in maxa, yel'a su lorowe, fi be ga na jaŋ'an xalle yi, an n'a wutu bakk'a yi.» Xa, Yaaxuba ma j'a tu nan ti Raxeli da booru ku wutu.

³³ Ken kanma, Labaani da Yaaxuba do Leeya do komo yaxaru ku filli tilliisun wure lorowe, a ma foofo wori no. A bogunte Leeya tilliisen wure, a ro Raxeli xa tilliisen wure. ³⁴ N'a ni Raxeli yan da booru ku wutu, n'i muxundi nogomen xirixen wure, nan taax'a kanma. Labaani da tilliisen wure lorowe, a ma foofo wori no. ³⁵ Raxeli ti faabe ke da kuja: «N faaba, maxa butu de, nan t'in konto gilli nan sig'an jon ja, baawo, n na yaxarun laadan ya yi.» Ke mundunde su kanma, Labaani ma boorun wori.

³⁶ Ken ga ja, Yaaxuba butu na Labaani jalagi moxo siri, nan t'a da: «Nke xa da manne bone ja, an gaa d'in batten ja kundu?

³⁷ An d'in yokkun su lonbooti, sell'an ga d'an xalle wori, a koyi baran ja, n soron d'an soron jon ja yere, i n kiit'o naxa. ³⁸ An da ke wori, nke da tanpille siinen ya j'an maxa, ken wucce su yi, an tanmise su noxo ma bono, n ma dige yiga xa abada. ³⁹ N do tanmisafure ma demu riin'an ja, ti gundufo d'a yiga, nke yinme yan ni ken su bonon wuttu, tanmise su ga ni fayini kiye, ma wuro, an j'in tanbon'a su yi ya. ⁴⁰ Jeberen tooran w'in kanma kiyen ja, n ma ni xenqene mullen xa maxa wuron ja. ⁴¹ N ga da tanpille siine be j'an maxa: siino ku tanmi do naxato, n da ken ja gollini d'an ren yaxaru ku filli ya yi, siinon tunmi, na kun ja gollin'an naaburun ja, taanu manime xa ni, an g'in tugaadin filinkana? ⁴² Gell'in faaba Alla do Ibirahiima Alla do Isiyaaxa sarallandaanan ya ga n maxa ni d'in batten ja, a d'a yaaxen ga

j'in tanpiyen ɳa, a d'in ga da golli xote be ɳa, a ga d'in deemanden rakutu wuri, an j'in kittiduuron ya walla.»

[Yaaxuba do Labaani laayidullenmaaxu]

⁴³ Ken falle Labaani ti Yaaxuba da: «Ku ren yaxaru n'inke ya renmu yi, i renmun n'inke ya kisimaru yi, ku daabantu n'inke ya fo yi. An yaaxen gaa foofu yi, a su n'inke ya fo yi, ken kuɳa, nke katta riini manne ɳaŋ'in renmu ku d'in kisimaru ku yi lenki?

⁴⁴ Yel'o na laayidun taf'o naxa, o na taagumance toxo yere, ken na ɳaŋ'o filli seedan ɳa.»

⁴⁵ Yaaxuba da gide wutu n'a sigindi xo gondanma, ⁴⁶ nan t'i soron xa na giden gana riini. I da giden kafu me yi n'a ɳa tintiŋa yi, nan yig'a kaaran ɳa. ⁴⁷ I da noqu ke xiri: «gidintintiŋan seedaaxu»: Labaani xannen ɳa «Yegari-sahaduta», Yaaxuba xannen ɳa: «Galeedi». ⁴⁸ Labaani ti ken kunja: «Ke gidintintiŋa wa ɳaana seeda yi, nke d'anKen naxa lenki, ken ya saabuda, a toxon ga ni Galeedi.» ⁴⁹ I da non xiri Micifa xa yi, a wure ni: «koroosindinnoqu», baawo, Labaani ti: «Yelli *Tunka duumanten* gan n'o koroosi, o ga na sanku me yi. ⁵⁰ An ga n'in ren yaxaru ku yeebure, walla xa na yaxare tana kaf'i ya, an n'an moxo tu de! Hadamarenme fet'o seeda yi, Alla yinme ya n'o seedan ɳa.»

⁵¹ Labaani saage tini: «Ke gidindugaane do ke gidingondanma be, n ga d'i barit'o naxa, i faayi, ⁵² i wa riini ɳaŋ'o da seedaano yi: inke ntanax waq'i ya nan r'an gaccen ɳa, an xa nta xaw'i waqa nan r'in gaccen ɳa. ⁵³ Yelli Ibirahiima do Nahooro Alla gan na kiit'o naxa, o laayidullenmaaxu ke yi.» Ken ga ɳa, Yaaxuba da kuneyen sabatindi ti Alla be ga d'a faaba Isiyaaxa sarallandi.

⁵⁴ Ken falle, a da sadaxa bagandi Gilaadi giden ɳa, n'i soron xiri nan yige doome, nan wuyi no.

32 ¹ Ken yillankaran suxuba, Labaani d'i kisimarun d'i ren yaxarun xandunsunbu, nan duw'i da, ken falle nan saage dagan'i noqun ɳa.

[Yaaxuba moxosironde nan gemu Esaawu yi]

² Yaaxuba jokki d'i killen ɳa, Alla maliikanun r'a gemundi. ³ A ga d'i wori, a ti: «Alla kurun na yere ya!» A da non toxora: Mahanayimu, [a wure ga ni: «kuru filli»].

⁴ Yaaxuba da faarun wara dagana du kaane katt'i gida Esaawu yi, Seyiri niinen ɳa, Edoomu mara. ⁵ A t'i da: «Axa na t'in kaman yugo Esaawu da: "An gollijañaana Yaaxuba t'o n'a k'an da, i ni Labaani noqun ya, i toxo non ɳa ma ke waxati. ⁶ Saasa, i da nan do faren kita, a do tanmise, na komo yugun do komo yaxarun kita, o n'a k'i kaman yugon da, m'i na bisimilla moxo sire kit'a yi."»

⁷ Bire be faaru ku ga saage riini, i ti Yaaxuba da: «O da faaren kinand'an gida Esaawu yi, a yinme faayi killen ɳa riini katt'an ɳa, a do kamo naxati yugo.» ⁸ Yaaxuba kanu buru, soro beenu gaa d'a batte, a d'i taxandi jamo filli, tanmison do naanun do ɳogomon xa taxandi ken moxo yi. ⁹ A t'i noxo du: «Hari Esaawu nda xenu taxandi baanen ɳa, taxandi baanen ken na kisi.»

¹⁰ Ken falle, Yaaxuba da Alla jaaga: «Ee, n kisima Ibirahiima Alla, n faaba Isiyaaxa Alla, anken yan t'in nan saage dagan'in faabankan ɳa, n soron noqu, an wa riini xeeri ɳaŋ'in da. ¹¹ N Kama, an ga da ke xeeri xoore be ɳaŋ'in da t'an duntenjaaxun ɳa, n sigiran nan lox'a yi, baawo n gaa Yarade fanje ke kuttu, foofa ma ɳ'in max'in guma ke falle. Xa saasa, n do ku sorobo filli ri. ¹² N kis'in gida Esaawu yi, baawo, n wa kanna, a n maxa xen'in do yaxarun do leminun ɳa. ¹³ Sinme, nan t'an yan t'in nan daga, xeeri wa d'in batte, an wa riin'in bonconŋun gabondi xo seyinfucen moxo, fallaqen ɳa, a ra ga nta yirigeene gaboyen maxa.»

¹⁴ Yaaxuba toxo no, nan wuyi. Ken falle, naabure be ga'a maxa, a da buttumurefo wut'a y'i gida Esaawu da: ¹⁵ kamo filli sugu yaxare do tanpille sugundige, a do kamo filli jaxa yaxare do tanpille jaxandige, ¹⁶ tanjikke ɳogon yaxare d'i renmu, tannaxate na yaxare do gunbunu tanmi, a do tanpille fari

yaxare do fari yugu tanmi.¹⁷ A da wooringa su xaliif'i gollijanjaana yi, nan t'i da: «Xa ware dagana kaane, axa na bara toxo wooringanu ku do me naxa.»¹⁸ Ken fall'a da jaamariyen kini gollijanjaana fanan ja nan ti: «N gida Esaawu ga na r'an ja, nan ti: "Anken ni ko fo yi? An dagana minne? Ke wooringa ni ko fo yi?"¹⁹ An nan t'a da: "An gollijanjaana Yaaxuba ya fo n'a su yi, a d'i ja jaxalindifo y'i kaman yugo Esaawu ya da, a yinme wa falle yi riini."»²⁰ A da ke jaamariye me kini fillandin do sikkandin ja, a do foofo gaa do wooringanu ku yi.²¹ A saage n'a xotond'i maxa, i n t'a da: «An gollijanjaana Yaaxuba yinme wa falle yi riini.» Yaaxuba wa tin'i noxo du, «N da jaxalindifo wara katt'a y'in kaane, n sinmaye maxa, a w'in bisimilla moxon sirondini.»²² A da jaxalindifo ke war'i kaane, aken yinme toxo non ja, nan wuyi.

[Yaaxuba do Alla fanqallenmaaxu]

²³ Yaaxuba giri wuron noxon ja, n'i yaqu ku filli d'i taara yaxarun filli d'i renmun tanmi do baanen wara dagana Yaboxo fanjen falle.²⁴ Kaadunko ku daga falle, a d'i naaburun xa su wara dagana.²⁵ Yaaxuba yinme baane toxo non ja.

Yugo yogo ri xan'a yi non ja, d'a nan fanqe, ma fajiri.²⁶ Bire be fanqallenma ke ga d'a tu t'i nt'a niini, a d'a kat'i fengejen ja, n'a bagandi gubon ja.²⁷ Ken moxo, yugo ke t'a da: «N war'in nan daga, fajirin faayi ga kine.» Yaaxuba t'a da: «N nt'an walla dagana, an ga ma duw'in da.»²⁸ A tirindindi ti: «An toxo?» A t'a da: «Nke Yaaxuba ya ni.»²⁹ A t'a da: «An ntaxa xiriini Yaaxuba, an toxon jaana Isirayila ya yi keeta, [a wure ga ni: «Alla fanqallenma»], an da Alla gaja, na soron gaja, an niyind'a su yi.»³⁰ Yaaxuba d'a tirind'i toxon ja. A ti Yaaxuba da: «An n'in tirindin'in toxon ja manne yi?» Ken moxo, a duw'a da.

³¹ Yaaxuba ti kuja: «N da Alla wori, n yinme d'a yinme, n toxo bireene xa.» Ken ya saabuda, a da noqu ke toxon xiri Penuyeli, [a wure ga ni: «Alla yeeso»].³² Kiyan bogu waxati, Yaaxuba da fanjen kutu, x'a toxo jugumunu n'a sababun j'a fengeje ke yi.

³³ Ken ya saabuda, hari lenki Banisirayilanke nta fengejen tiyen yigana, baawo, Yaaxuba fengejen joogi.

[Esaawu do Yaaxuba meewariye]

33 ¹ Na Yaaxuba toxo killen ɳa, a ga d'i yinmen wutu, a xosi

Esaawu do kamon naxati yugon wori riini, a da leminun taxand'i maanu naxa. ² A da taara yaxaru ku filli d'i renmun wara kaane, na Leeya d'i renmun wara kun falle, ken moxo yi, na Raxeli do Yuusufu war'i falle. ³ Yaaxuba yinme fina daga sujudi ta ɳeru saad'a gaa kijene giden ɳa, ⁴ xa, Esaawu wuru genm'a yi, nan fenem'a yi, n'a xandunsunbu. I filli su xosi wu.

⁵ Bire be Esaawu ga da yaxarun do leminun wori, a ti: «Ku ni manne soro yi d'an batte?» Yaaxuba t'a da: «Ku ni leminu be Alla ga d'i r'an gollinjaanaan worijaxen ɳa ya.» ⁶ Taara yaxaru ku xa d'i leminun tinko nan sujudi. ⁷ Leeya xa d'i leminun tinko na ken me deberi, Yuusufu do Raxeli xa tinko nan sujudi. ⁸ Esaawu t'a da: «N do wooringa ke be ga gemu, an n'a mulla na manne ja ti ken su yi?» A t'a da: «N kaman yugo, nke ken d'a xanu n'an ya sagon kita t'i ya.» ⁹ Esaawu t'a da: «N waaxi, naaburen gaben w'inke yinme maxa, toxo t'an xallun ɳa.» ¹⁰ Yaaxuba ti: «N w'an ɳaagana, sell'in n ga'an sagon kitana, n darontaaxu ke raga. Anken walle ke ɳaj'inke maxa xo Alla walle ya, n'a sababun n'an bisimillanden siroyen ɳa.» ¹¹ N n'an ɳaagana ya, n ga da kuye ke be xayi katt'an ɳa, an n'a raga. Alla sir'in da, n gaa foofu su mulla, a w'in maxa.» A d'a xotond'a maxa, Esaawu lagari dujeene.

¹² Ken falle, Esaawu t'a da: «O n daga doome, nke na ware kaane.» ¹³ Yaaxuba t'a da: «N kaman yugo, an yinme yaaxen wa leminun ɳa, i tereetan nan mula, tanmiso do naanu beenu gaa sugundindini, o n xaw'i seesene ya, o ga n'i karaba tan, i su wa kalla.» ¹⁴ N kama, anken nan dag'o kaane, an gollinjaanaan do naaburun do leminun wa dagana fonne-fonne, m'i ga n'n kij'i kaman yugon noqun ɳa, Seyiri jamaane.» ¹⁵ Esaawu t'a da: «N do yugu beenu ga ri doome, n w'i yogo toq'an maxa.» Yaaxuba t'a

da: «Ken xa ni manne? Nke ga da bisimilla sire kit'an ɳa, ken wase.»¹⁶ Ken koota su, Esaawu da Seyiri killen raga.¹⁷ Yaaxuba ken daga Sukkoti, na noqu deber'i du da no, na biirun deber'i daabanun da. Ken ya saabuda, non gaa xiriini Sukkoti, [a wure ga ni: «biiru.»]

[Yaaxuba saagaye riini Sixemu]

¹⁸ Yaaxuba saagante gilli *Padana-araama*, a ga giri Sukkoti, a sire ga kijne Sixemu deben kaaran ɳa Kanaana jamaane, a taaxu no.¹⁹ A ga d'i tilliisen banba piije be yi, a d'a xobo Hamoori soxoodin maxa kame godo xulle, ken ga ni Sixemu faaba yi.²⁰ A da *sadaxindinnoqu* deberi non ɳa, n'a toxora: Alla ni Isirayila Alla ya yi.

[Simoonu do Leewi tanbu tugaye]

34 ¹ Koota yi, Diina, ken ga ni Yaaxuba do Leeya ren yaxaren ɳa, a daga bogu Sixemu xusun ɳa debinnoxon ɳa. ² Hiiwinun yinmanke Hamoori ren yugo Sixemu da Diina wori, a xen'a yi senben ɳa.³ A saage nan jaarab'a yi moxo buru, a wa xanuyen sefen koon'a da waxati su.⁴ A t'i faaba Hamoori da: «N w'a mull'an na ke xusunne muur'in da, n n'a yaxi.»⁵ Yaaxuba d'a mugu ti Sixemu d'i ren yaxaren mexendi, x'a ma foofo ko, ma bire be, a ren yugun gaa gilli nagaaniran ɳa.

⁶ Sixemu faaba daga Yaaxuba sagata, na fi ke yaaxen k'a da.⁷ Yaaxuba ren yugun ga da xibaare ke mugu, i saage riini gilli gunnen ɳa, i suno, nan butu, nan dangi haqen ɳa, baawo Sixemu ga xenu Yaaxuba ren yaxaren ɳa, a da fi ɳarijanje ɳa, ke be ga nta xawa jaana Isirayilanko yi.⁸ Xa Hamoori ti Yaaxuba d'i renmun da: «N ren yugo Sixemu jaarab'axa ren yaxaren ɳa, n w'axa jaagana, axa n'a kin'a yi yaxun ɳa.⁹ Xa da laayidun wut'o da, axa n'axa ren yaxarun kinn'o yi yaxun ɳa, o xa w'o xallun kinn'axa yi.¹⁰ Axa nan taax'o kaaran ɳa, jamaanen wa lawareen'axa da, axa wa taaxun'a yi n'axa haajunun yaaxe bagandi, axa na noqunu yogo xa kamanaaxun

Soora 34 ... kaara 76

kita.»¹¹ Sixemu yinme d'a ko ren yaxare ke faaba d'a waixinunda: «N w'a mull'axa n yamp'in maxa, axa gaa foofu su mulla, n w'a tigan'axa yi.»¹² Axa nda yaxudunnaabure do laalijondifo su muur'in ja, n w'a su jaan'axa da, kuud'in na yaxare ke kita.»

¹³ Yaaxuba leminun da Sixemu d'i faaba jaabi ti gotontaaxu yi, baawo, Sixemu d'i saaxanbaana yaxaren maxayanqa. ¹⁴ I t'i da: «Oku ra nt'o saaxanbaana yaxaren kinni yugu sallinditanbali yi, ken ni maxayanqaye ya yi oku maxa.»¹⁵ O n'o xannen kinn'axa yi ti sarati baane ya yi: axa n'axa kaara yugon su sallindi xoy'o moxo. ¹⁶ Ken ja, o w'o ren yaxarun kinn'axa yi yaxun ja, o xa n'axa xallun wuttu, o wa taaxun'axa kaaran ja nan ja jama baane yi, ¹⁷ xa, axa ga ma duje sallinden ja, o w'o saaxanbaana yaxaren wuttu d'a nan daga.»

¹⁸ Hamoori d'i ren yugon duje ke haqilalla yi. ¹⁹ Sixemu maxa leele do xibaare ke yi, baaw'a wa yaxare ke mulla moxo buru, aken ya ni kan lelleerin xa yi. ²⁰ Hamoori do Sixemu daga *deben roraqen* ja nan ti debillenmon da: ²¹ «Ku soro janniyun sirun ni katt'o yi, o t'i n taaxu yere n'i fiinun deberi, baawo jamaanen xooren ni, o renmun d'i renmun ra wa me yaxini xa.»²² I duje taaxen ja kafiin'o yi nan ja jama baane yi, xa ti sariti baane: yugo su ga'o maxa yere, a su n salli xoy'i moxo. ²³ O nda duje ken ja tannu, i wa riini taax'o kaaran ja, ken ja, i daabanu ku d'i naaburu ku su lagarun jaan'o xallun ya yi.»²⁴ Yugo su gaa deben roraqen ja, i su duje ke haqilalla yi, ken moxo yi, deben yugon su salli.

²⁵ A bita sikkandi, na deben yugun toxo tooxen ja, Yaaxuba renmu filli, Simoonu do Leewi, Diina gidanyugu, i d'i kaafon wutu nan ro deben noxon ja, n'a toxo sere ma du d'a taaxu, na yugon su kari. ²⁶ Hamoori d'i renmen wa kafiini seri karinto ku yi, Simoonu do Leewi bogunto Sixemu noqu, i da Diina wutu. ²⁷ Yaaxuba renmun kuttun ri furu ku yokki nafanton do deben xooro, baawo, i saaxanbaana yaxaren hayibe ya. ²⁸ I da tanmison do naanun do farun xaaxa, a do foofu su ga ji deben noxon do gunnen su yi. ²⁹ I da deben naaburen su wutu, do

lemunun do yaxarun xa nan daga, na konpon nuxudufoonun su xaaха.

³⁰ Ken ga ja, Yaaxuba ti Simoonu do Leewi da: «Axa da fo bure ja de! Axa da taaxen xotond'in maxa jamaanen ja Kanaanankon do Perisinun naxa. Ku soro wa riini kafi me y'in xanne maxa, n'in ni, baawo, yugu gabe nt'in maxa, n d'in kaadunkon na ri halaki.» ³¹ I t'a da: «Ke yugunne xa ma xaw'oku saaxanbaana yaxaren ragana xo sangaana yaxare wo.»

[Yaaxuba yillaye Beeteli]

35 ¹ Koota yi Alla ti Yaaxuba da: «Gir'an nan daga Beeteli, an na *sadaxindinnoqun* tag'in da non ja, n bang'an da non ya yi, bire b'an ga wur'an gida Esaawu yi.» ² Yaaxuba t'i kaadunkon da kuja, a do soro beenu ga ni d'a batten ja: «Xa da boori riyinto ku beenu ga'axa maxa yi sedi, xa n seno n'axa yiraamun faraaxu. ³ O n daga Beeteli, n wa sadaxindinnoqu tagana Alla da no, aken be ga d'in jaabi, bire b'in ga ni waxati xoten ja, a ga ni d'in batten xa yi, in terenden wuccen su yi.» ⁴ Booru su ga j'i maxa, har'i torudunkanju, i d'i su kini Yaaxuba yi, a d'i bulu yitti xoore be gaa Sixemu yi wure. ⁵ Ken falle, i d'i tilliisun girindi, Alla da kanuyi xoore yanqand'i kaaradundebun soron sondomun ja, i maxa katu Yaaxuba renmun fanfana.

⁶ Yaaxuba do foofo ga ni doome, i su kije Luusa, ken ga ni Beeteli yi, Kanaana jamaanen ja. ⁷ A da *sadaxindinnoqu* taga non ja, n'a toxora: Beeteli-allá, baawo Alla bang'a da non ya yi, bire b'a ga wuru laatono bakk'i gida yugon ja.

⁸ Rebexa xoorondaana yaxare Deboora faati non ja. A buli Beeteli kaaran ja, yitti xoore wure, gelli ken waxati, non xiri: «yaaxanjin yitte».

⁹ Yaaxuba saage falle gilli Mesoppotaami, Alla bang'a da xadi, nan duw'a da. ¹⁰ A daal'a da: «An toxon ni Yaaxuba ya, x'an ntaxa xiriini ken ja keeta, an wa saagene xiriini: Isirayila^v.» A

^v35.10 *Isirayila*: Joppaye 32.29 wuredu fatanpanciyen faayi.

Soora 35 ... kaara 78

d'a toxora Isirayila.¹¹ A t'a da xadi: «Nke ya ni *Alla Katudanken* ja, n w'an berekindini, an na bonconjen gaben kita. An wa riini ja jama do xabiila gabe burujun ja, tunkanyugun wa bakk'i yi.¹² N ga da jamaane be kini Ibirahiima do Isiyaaxa yi, n w'a kinn'an ja, n'a kin'an bonconjun η'an dangi falle.»¹³ Ken falle, Alla laato bakk'i do Yaaxuba sefetaanu ku yi.¹⁴ Yaaxuba da giden sigindi non ja, na sadaxanjin^w do ten jox'a kanma, kuud'a n ja gidi senne yi.¹⁵ A da non xiri: «Beeteli», [a wure ga ni: «Alla ka»], Alla ga d'a sefallenmaaxu noqu be.

[Lagaren saarayen do Raxeli faatiye]

¹⁶ Yaaxuba d'i kaadunkon ga giri Beeteli, i ga tinko Efaraata yi, ren yugo jalan da Raxeli bunu, jala ke xoto xa.¹⁷ N'a toxo jala ke yi, saarandaana yaxaren wa tin'a da: «Duuruxoto, ren yugon ya ni.»¹⁸ A guutumayi lagare, yonkin gaa joqo, a da renme ke toxora: Beni-oni, [a wure ga ni: «karandun renme»], xa faaben d'a toxora: Beniyaamina [a wure ga ni: «kitti tayen lenme»].¹⁹ Raxeli faati, nan buli Efaraata killen ja, ken ga ni Betilahemi yi.²⁰ Yaaxuba da giden sigind'a xaburan ja, hari lenki, ken gide wa no.

²¹ Ken falle, Isirayila da tilliisun girindi, nan daga taaxu Migidaali-ederi kaaran ja.²² N'a toxo non taaxen ja, Rubeeni daga saxu d'a taarayaxare Biliha yi koota yogo. Isirayila ga da ken mugu, a d'a sunondi.

[Yaaxuba renmun tanmi do fillon toxonu]

Yaaxuba da ren yugu tanmi do fillo ya kit'i birantaaxun ja.²³ I toxonun faayi: Leeya ren yugun ni: Rubeeni, ken ni Yaaxuba sooman ya, a do Simoonu, Leewi, Yahuuda, Yisakaari, a do Sebuluunu.²⁴ Raxeli ren yugun ni: Yuusufu do Beniyaamina.²⁵ Raxeli komo yaxare Biliha ren yugun ni: Daani do Nafutaali.

^w35.14 *sadaxanjin* ni xoncin ya yi, walla ma jinma tana, i j'a joqo foyun kanma n'i senondi t'a yi.

^x35.18 «*kitti tayen lenme*» Ken fatanpanciye ni len wullulijonte ma lagare.

²⁶ Leeya komo yaxare Silifa ren yugun ni: Gaadi do Aseeri. Ku ya ni Yaaxuba ren yugun ḥa, i ga saare *Padana-araama*.

[*Isiyaaxa faatiye*]

²⁷ Yaaxuba dag'i faaba Isiyaaxa noqun ḥa Maamere, Xiriyata-araba, saasa non gaa xiriini: Heborooma, Ibirahiima do Isiyaaxa demu taaxunu no. ²⁸ Isiyaaxa da kame do tansege siine bire.

²⁹ Ken falle, a d'i yonkiraxillen lagaren ḥa, a faati nan kaf'i seri fanon ḥa. A da wuyi berekinte kita, a ren yugu ku, Esaawu do Yaaxuba, i d'a firindi.

[*Esaawu taarexu 36:1–37:1*]

[*Esaawu kaadunkon taarexu*]

36 ¹ Esaawu, i gaa tin'a da Edoomu kaadunkon taarexun faayi.

² Esaawu da yaxaru sikki ya yaxi, Kanaanan yaxaru filli: Elona Heetinke ren yaxare Ada, a do Anna ren yaxare Oholibama, Cibooni Hiiwinke kisimere ga ni, ³ a do Sumayila ren yaxare Basimaati, Nebayooti xoxona yaxare. ⁴ Ada saar'a da ti Elifaaji, Basimaati da Rewuyeli saar'a da. ⁵ Oholibama saar'a da ti Yewusi, Yalaamu, a do Koora. Ku ya ni Esaawu ren yugu be ga saare Kanaana jamaanen ḥa.

⁶ Esaawu d'i yaqun d'i renmun d'i kandunkon su wutu, a d'i tanmison d'i naaburun kuttu, a d'a ga da naaburu jura su kita Kanaana jamaanen ḥa, nan daga taaxu jamaane tana y'i xoxone Yaaxuba laatoyen ḥa, ⁷ baawo, i daabanun nan gaba, i n toxo doome yi danja, i gaa jamaane be yi nt'i bakka, i daabanun gaboyen saabuda. ⁸ Edoomu daga taaxu Seyiri giden ḥa, a ya ni Esaawu.

[*Esaawu soxoodi*]

⁹ Edomunun xooxo Esaawu taarexun faayi, n'i toxo Seyiri giden ḥa.

¹⁰ A renmun ni: Elifaaji, ken n'a yaqe Ada ren yugon ya yi, do Rewuyeli, ken n'a yaqe Basimaati ren yugon ya yi. ¹¹ Elifaaji

Soora 36 ... kaara 80

renmun ni: Temaani, Omaari, Ceefo, Gatama, a do Xenaaji.

¹² Elifaaji taarayaxare Timina ren yugon ni Amaleexi ya. Ku ya ni Esaawu yaqe Ada kisimarun ḥa. ¹³ Rewuyeli ren yugon ni: Nahati, Jeraahi, Saama, a do Mija. Ku ya ni Esaawu yaqe Basimaati kisimarun ḥa. ¹⁴ Esaawu yaqe Oholibama, Anna ren yaxare, Cibooni kisimare, a saar'a da ti: Yewusi yi, a do Yalaamu, do Koora.

¹⁵⁻¹⁶ Esaawu bonconjuun xabiilanyinmankon faayi: a sooma Elifaaji, a ma ga ni Ada yi, ken renmun ni: Temani, Omaari, Ceefo, Xenaaji, Koora, ^y Gatama do Amaleexi. Ku ya n'a bulullaqen yinmankon ḥa, Edoomu jamaane. ¹⁷ Esaawu ren yugo Rewuyeli, a ma ga ni Basimaati, a bulullaqen yinmankon ni: Nahati, Jeraahi, a do Saama do Mija ya yi, Edoomu jamaanen ḥa. ¹⁸ Esaawu yaqe Oholibama, Anna ren yaxare ga ni, a bulullaqen yinmankon ni: Yewusi, Yalaamu do Koora. ¹⁹ Ku ya ni Esaawu bonconju beenu ga toori Edoomu jamaanen ḥa.

[Seyiri bonconju]

²⁰ Hooriganke Seyiri follaqen taarexun faayi: Ikun ya ni Edoomu taaxaana fanon ḥa, i toxonun ni: Lotaani, Soobali, Cibooni, Anna, ²¹ Disooni, Ecceri, a do Disaani, ku ya ni Seyiri bonconjuun ḥa, Hoorigankon follaqen yinmanko, Edoomu jamaanen ḥa.

²² Lotaani renmun ni: Hoori do Hemaami. Lotaani waaxi yaxaren toxon ni Timina. ²³ Soobali renmun ni: Aliwaani, Manahaati, Ebali, Seefo do Onaami. ²⁴ Cibooni renmun ni: Aya do Anna. Anna yan da jinyaaxen wori gunnen ḥa, n'a tox'i faaba Cibooni farun nagaanini. ²⁵ Anna renmun ni: yugu baane, ken ni Disooni, do yaxare, ken ni Oholibama. ²⁶ Disooni ren yugon ni: Hemadaani, Esabaani, Yitiraani do Xaraani. ²⁷ Ecceri ren yugon ni: Bilihaani, Jawaani do Axaani. ²⁸ Disaani ren yugon ni: Ucci do Araani.

^y36.16 *Koora* feti Elifaaji renmen yi, Esaawu ya renme ni.

²⁹ Hooriganko beenu ga toori Seyiri jamaanen ɳa toxonun faayi: Lotaani, Soobali, Cibooni, Anna, ³⁰ Disooni, Ecceri do Disaani.

[*Edoomu tunkanyugu*]

³¹ Tunkanyugu be ga mere Edoomu jamaanen ɳa nan saame Isirayila tunkanyugun kaane, i toxonun faayi: ³² Bewoore ren yugo Beela, a deben ga ni Dinaabe, ³³ a faati falle, Jeraahi ren yugo Yobaabi, Baccaranken ya ni, ken toor'a batten ɳa.

³⁴ Yobaabi ga faati, Temaninke Husaami toor'a batten ɳa.

³⁵ Husaami faati falle, Bedaadi ren yugo Hadaadi, Awitinke ya ni, a toor'a batten ɳa, a da Mediyanko gaja Mowaaba jamaanen ɳa n'i ni. ³⁶ Hadaadi faati falle, Masarexanke Saamala toor'a batten ɳa. ³⁷ Saamala faati falle, Sawulu, Rehobootonke ya ni, a toor'a batten ɳa, Rehobooto be gaa fallaqen ɳa. ³⁸ Sawulu faati falle, Akabooro ren yugo Baali-hanaani toor'a batten ɳa.

³⁹ Akabooro ren yugo Baali-hanaani faati falle, Pawunke Hadaari toor'a batten ɳa, a yaqen ni Mehetabayeli, Matereedi ren yaxaren do Me-jahabi kisimare.

⁴⁰ Xabiilan yinmanko beenu ga bogu Esaawu yi, i toxonun faayi: Timina, Aleewa, Yeteti, ⁴¹ Oholibama, Ela, Pinooni, ⁴² Xenaaji, Temaani, Mibicaari, ⁴³ Magaadiyeli do Yiraama. Ku ya ni Edoomu yinmankon ɳa, baane su d'i mara. Edomunun xooxo Esaawu taarexun ni ke ya.

37 ¹ Yaaxuba taax'i faaba taaxura xasen ɳa, Kanaana jamaane.

[*Yuusufu taarexu 37.2–50.26*]

[*Yuusufu kuyi*]

² Yaaxuba kaadunkon taarexun faayi:

Yuusufu gaa siino tanmi do ɳeru, a wa faaben tanmison nagaanini kafiin'i gida yugun ɳa, faabe ke taara yaxaru, Biliha do Silifa, i ren yugu ku. Gida yugu ku gaa foofo jaana, a wa

Soora 37 ... kaara 82

riin'a su laxami faaben da.³ Isirayila ⁊ wa Yuusufu mulla diin'i renmun kuttun ɳa, baaw'a d'a kit'i xirisaaxun ya yi. A da doroki faranpare ya kini Yuusufu yi.⁴ Yuusufu gida yugu ku d'a wori, faaben n'a ya mulla diin'i su yi, ken saabuda, i d'a xoni, i ra ntanax sefen'a da ti horoma yi.

⁵⁻⁸ Wuro yogo Yuusufu kuyi, a d'a laxam'i gida yugu ku da nan ti: «N w'axa jaagana, axa n'in kuyin terinka: o ni yillisoppini ten ya, nke yillinguman xosi giri sigi, nan toxo sikki, axakun yillingumon ri yoor'a yi nan sujud'a da.» Gidenu ku t'a da: «An sinmayen ɳa, an riini ja tunkanyugo ya yi oku da n'o mara ba?» I xonnaaxun fillanxot'a kanma n'a sababun j'a kuyin d'a sefexannun ɳa.

⁹ Yuusufu kuyi xadi n'a laxam'i gida yugu ku da. A ti: «A faayi, n kuyi xadi, kiyen do xason do saanu tanmi do baane ga sujud'in da.»¹⁰ A da kuyi ke laxami faaben xa da, ken dox'a yi nan t'a da: «An do ke kuyi xa wure ni manne yi? Wall'an sinmayen ɳa, nke d'an ma d'an gidanu yan riini sujud'an da?»¹¹ Gidenu ku suux'a yi, xa faaben d'i haqilen toxo fi ke yi.

[Yuusufu gaagay'i gida yugun maxa]

¹² Waxati yi, Yuusufu gidanu dag'i faaba tanmison nagaani Sixemu maran ɳa. ¹³ Koota yogo, Isirayila ti Yuusufu da: «N w'a mulla n'an xay'an gida yugu ku yi nagaaniran ɳa.» Yuusufu duñe faaben sefen ɳa. ¹⁴ Ken ɳa, faaben t'a da: «Daga bog'an gida yugun ɳa, i do tanmiso, an nan r'i xibaaren k'in da.»

A da Yuusufu xayi gilli Heborroona nappo ke yi ke moxo ya. Bire be Yuusufu ga kiñe Sixemu gunnen ɳa,¹⁵ yugo yogo d'a wori yiile-yiilene. Yugo ke t'a da: «An na manne mundunu yere?»¹⁶ A t'a da: «N n'in gidanu ya mundunu, an ra w'i nagaaniran koyin'in ɳa ba?»¹⁷ Yugo ke t'a da: «I gaa gilli yere, n taron w'i y'i gaa tini: "O n daga Dotaani."» Yuusufu jokki d'i gidanu muurunden ɳa m'a ga'i jiini no.

^z37.3 *Isirayila* do Yaaxuba su ni sere baana ya toxo yi.

¹⁸ I ga d'a wori laatoyen ዳ katt'a gaa tinkon'i yi, i da janbeyen siiti t'i n'a kari. ¹⁹ I ti me da: «Kuyinxaranmoxon faayi riini.

²⁰ Saasa, xa r'o n'a kari n'a sedi gedi xase yogo yi, o na ti gundufo yogo d'a yiga, ayiw'a kuyin gaa riini ke be sir'a yi, o na ken wori.» ²¹ Rubeeni ga da ken mugu, a da Yuusufu kisi bakk'i ya, nan ti: «O n max'a yonkin bonondi. ²² Xa maxa fore joxi! Xa d'a sedi ke gedi xase yi gunjuran ዳ yere, xa max'axa kitten sax'a kanma.» A da ken ja na Yuusufu kisi ya, n'a saagandi katt'i faaba yi.

²³ Bire be Yuusufu ga kij'i gidanu yi, i da doroki faranpare ke fariti bakk'a xannen ዳ, ²⁴ n'a sedi gedi xasen ዳ. ²⁵ Ken falle, i taaxu, i wa yigeene. I ga d'i yinmun wutu, i xosi julaanun^a sette yogo wori gilli ti Gilaadi banje, i እnogomon tijanton ga ni kanbareen do futaaden ዳ, a do misikinji, i d'i gaa dagana Misira jamaanen ዳ. ²⁶ Yahuuda t'i waaxinu ku da: «Manne xa nafa n'o danj'o xoxonen kallen ዳ n'a kallen muxundi? ²⁷ O n'a gaaga ku julaanu yi, o n max'a yonkin bonondi, a nda ja moxo su, o sunpun ya ni, o xattin ya ni.» I duje ke sefi koninte yi.

²⁸ I da Yuusufu bagandi geden ዳ, n'a gaaga Mediyana^b julaanu ku danginton ዳ, tanpille godo xulle, kun d'a daga Misira.

²⁹ Bire be Rubeeni ga saage dagana gede ke faayi, a d'a ji Yuusufu ntaxa no. Rubeeni jikken xose, a d'i yiraamun booxo-booxo, ³⁰ nan t'i waaxinu ku da: «Yuusufu ntaxa yere de, nke tejeene minne yi?»

³¹ Ken falle, i da sugundige xurusi, na Yuusufu doroken betexe t'a foron ዳ. ³² I da doroki faranpare ke wara dagana katt'i faaba yi, nan t'a da: «O da ke ya wori de, an d'a t'an lenmen doroken ዳ ba?» ³³ Yaaxuba da doroke ke tu nan xaaru, nan ti: «N lenmen doroken ya ni! Fonyaate ya n xen'a yi n'a yiga ba?» ³⁴ A d'i yiraamun booxo bakk'i xannen ዳ kuja, na sunoyinyiraamun rondi, n'i renme ke kallen hanmi, bita gabu.

^b37.28 *Medyana*: Medyanankon do Sumayilankon su ni saran xabiila baanun ya yi. Xa da aayi 25ndi fatanpanciyen faayi.

Soora 38 ... kaara 84

³⁵ A ren yugu ku d'a ren yaxarun su d'a neene nan konto, a t'i nt'i renmen kallen hanmiyen walla m'i yinme ga n'n daga kaf'a yi. A ma duje wuyen walla.

³⁶ Ken waxati baane yi, Mediyananko ku do Yuusufu daga Misira, n'a gaaga Potifaari yi, ken ga ni *Misira tunkanyugon* saxiirontan sere yi, a d'a tangandaanon yinmanke.

[Yahuuda do Tamara xiisa]

38 ¹ Ken waxati yi, Yahuuda gir'i waaxinu ku yi, nan daga taaxu Adullaminke yogo noqun ɳa, ken toxon ga ni Hiira. ² A da Suuwa Kanaananke ren yaxaren muuru non ɳa, n'a yaxi. ³ A da noxon wutu nan saare ti ren yugo yi, Yahuuda d'a toxora Eeri. ⁴ Yaxare ke da ren yugo tana kita, n'a toxora Onaani. ⁵ A da fo tana kita, n'a toxora Seela. Ken gaa saarene, a na Xesibu ya yi.

⁶ Yahuuda da yaxare yax'i sooma Eeri da, a toxon ni Tamara.

⁷ Eeri jikkulloxaaxun saabuda, *Tunka duumanten* kiit'a kanma n'a faatindi. ⁸ Ken bire, Yahuuda ti Onaani da: «An be ga ni furen maaren tinken ɳa, an ya n'a yaqen saagandi, kuud'an na funtifo toxo fure ke da.» ⁹ Onaani w'a tu nan t'i ga na renmu beenu kita yaxare ke yi, i nta jaan'ike renmu yi, ken saabuda, saqallenmaaxun noxon ɳa, a n'i menin joqo ɳiijen ya yi, kuud'i n maxa funtifo tox'i gida yugo ke da. ¹⁰ Ke golli ɳaajunte ma lijo Tunka duumanten da, ken saabuda, a d'a xa faatindi. ¹¹ Ken kuɳa, Yahuuda t'i kallu yaxare Tamara da: «Xoyi kiine ga nt'an maxa fina, tox'an faaba kan ɳa, katt'in ren yugo Seela gaa xoorono.» Baawo Yahuuda w'a tini: «In noxoodu, n ga n'a kini ke xa yi, a xa kalla xoy'i gidanu moxon ya.» Tamara daga taax'i faaba kan ɳa.

¹² Waxati dangi falle, Yahuuda yaqe, ken ga ni Suuwa ren yaxare ke yi, a faati. Bire be kallen sunon ga wax'a yi, a d'i menjanje Hiira Adullaminke daga Timinata, i jaxaxesaanon

noqu^c. ¹³ I da Tamara xibaari t'a kalliyugon dag'i jaxon xesu Timinata yi. ¹⁴ Ken ga ja, Tamara d'i furujan yiraamun bagandi, na sangayiraamun rondi, na xufan xuf'i du yi, nan daga taaxu Enayimu roraqen ja, Timinata kille. A w'a tu xa ti Seela ja yaxanbaane yi, i xa m'i yaxind'a yi.

¹⁵ Yahuuda d'a wori, x'a d'a sinma sangaana yaxare ya yi, baawo, a giyan xufunten ya ni. ¹⁶ A tink'a yi killinqannen ja nan t'i w'a mull'i d'a n saxu. A t'a da: «An na man kinn'in ja katt'an d'in gaa kafiini?» ¹⁷ A t'i wa sugullenme xayin'a da. A t'i duje, x'a na tolomada kin'i ya saado ken ja. ¹⁸ Yahuuda ti: «Manne tolomada?» A t'a da: «An xaatumundoronman d'i kacce, do guma^d be faay'an maxa.» A d'i kin'a yi. A d'a soxu. A xosi ja noxon ja. ¹⁹ Tamara dag'i digiran ja, na sangayiraamu ku boora, n'i furujanyiraamun saaga du yi.

²⁰ Ken dangi falle, Yahuuda d'i menjanje Adullaminke ke wara dagana sugon tunci, kuud'a d'i tolomodanun na ri, x'a ma yaxare ke wori. ²¹ A da Enayimu taaxaanon tirindi: «Sangaana yaxare ke be gaa killinqannen ja yere, a na minna?» Kun t'a da: Non taaxe, sangaana yaxare fi ma tuyi no. ²² Menjanje ke saage riini katti Yahuuda yi, nan t'i ma yaxare ke wori, ayiwa, non taaxaanon xa d'a xurand'i da nan ti, non taaxe, sangaana yaxare fi ma tuyi no. ²³ Yahuuda t'a da: «Ayiwa, a nan toxo ti tolomodanu ku yi, oku ntaxa fo tana jaana, a nan maxa ri ja saxamo yi, a nda ja moxo su, n da sugon wara dagana, a ya ma wori.»

²⁴ Xasu sikki me dangi falle, i r'a ko Yahuuda da t'a kallu yaxare Tamara da gacce kita sangen ja. Ken ga ja, Yahuuda t'i

^c38.12 *jaxaxesaanon noqu*: Ken bire, jaxaxesiyen ni Banisirayilanko laadan ya. I maxa, jaxa xooren xa ya ni.

^d38.18 *doroma ke d'i kaccen do guma*: Doroma ke ji jaana na taagumancen ro safanderun ya wure xoyi tanpon moxo saasa, kaccen xa ji roon'a yi n'a tanga, a n maxa sanku. A do guma ke su toqo kaagumen ya maxa.

Soora 39 ... kaara 86

n'a bagandi riini, a n biyi.²⁵ I ga da Tamara bagandi riini, a t'i n'a k'i kallu yugo ke da, ku yokku ga ni sere be xallu, i da noxon kita ken kaman ya yi, i w'a jaagana, a n'i faayi, ke doroma d'i kaccen do guma ke ga ni sere be xalle.²⁶ Yahuuda sig'a yi nan ti: «Tonjun-tonju, a da sariyan batu diin'in ja, baawo, n nan xaw'a kinn'in ren yugo Seela yi ya, x'in ma ken ja.» Yahuuda d'a maxa kafi ken falle.

²⁷ A saare waxati, a tuyi nan ti noxo ke ni funun ya yi. ²⁸ A gaa jalan ja, baane fina d'i kitten bagandi, saarandaana yaxaren d'a raga, na gaari dunbe siit'a yi, nan ti: «Ke fina yan saame.» ²⁹ Xa, a saag'i kitten rondini. A funukiren fina yan xenu. Ken ga ja, saarandaana yaxare ke ti: «An ke funandi moxo xa, du kaane?» I d'a toxora Pereci, [a wure ga ni: «fujande.»] ³⁰ Ken falle, fillandi ke xenu, gaari dunben gaa ke be kitten ja, i d'aken toxora Jeraahi [a wure ga ni: «jaalinte.»]

[Yuusufu gaagaye Potifaari yi]

39 ¹Julaanu be do Yuusufu ga daga Misira, i d'a gaaga

Potifaari yi, ken ga ni *Misira tunkanyugon* seri saxiironte yi, tangandaanon yinmanken xa ya ni. ² *Tunka duumanten* wa do Yuusufu batte, ken saabuda, a wa wasayen kitani fiinun su yi. A gollin'i kaman yugo ke yinme kan ya yi, Misiranke ke. ³ Ken xa d'a tu ti *Tunka duumanten* wa do Yuusufu batte, a w'a fi jaŋjunten su sirondin'a kitten ja. ⁴ Potifaari paxali t'a yi moxo siri, a d'a war'i yinme golli xerexerenton ya yi, n'i kaanuxudungollun d'i naaburen su xibaaren tox'a maxa. ⁵ Gelli ken waxati, *Tunka duumanten* da Misiranke ke fiinun su berekindi, a kaanuxudunfiinun d'a teenun xibaarun su bereki Yuusufu saabuda. ⁶ Ken ya saabuda, Potifaari ga d'i mareefon su toxo Yuusufu kitten ja: a yinme ntaxa foofo jaana keeta, m'a yinme gaa yigande be yigana.

[Yuusufu d'i kaman yugon yaqen xibaare]

Yuusufu ni yaxanban faranpari nooronte ya.⁷ Wucce dangi falle, a kaman yugon yaqen jaarab'a yi, a t'a n ri saxu d'i ya.

⁸ Yuusufu t'a da: «Nke nta ke jaan'abada, an d'a wori, n kaman yugon da saxiiraaxun r'in kanma, n'i naaburen su tox'in maxa, a yinme ntaxa katiini foofo yi. ⁹ Fankamaaxun nta sere su maxa diin'in ḥa ka ke yi, a da fon su laawar'in da, a ga fet'anken baane, baaw'anken n'a yaqen ya yi. Ken kuṇa, nke katta ke fo bure jaana kan moxo yi, nan saage Alla yinme kutana?»

¹⁰ Koota su, a wa Yuusufu laxadujagana, xa Yuusufu ma duŋ'a maxa.

¹¹ Koota yogo, Yuusufu ro kan ḥa kuud'i n'i gollun deberi, ken d'a ḥi, sere su nta kan ḥa. ¹² Yaxare ke d'a raga t'i doroken ḥa, nan t'a da: «Yel'o n saxu!» Yuusufu buusi bakk'i doroken ḥa, n'a tox'a maxa, nan wuru bakka konpen ḥa. ¹³ A ga d'a wori, nan ti Yuusufu wuru n'i doroken tox'i maxa, ¹⁴ a xosi xaaru, na kaanuxudungollinjaanon xiri, nan t'i da: «Ee, axa m'a wor'in kiina ga da *Abaraani* yugunne be wara yere, a ga'a mulla nan yaaxaraxur'in ḥa! A ri katt'in ḥa, a ḥ'a mulla nan soxu d'in ḥa ya, xa, n xaaru, ¹⁵ a ga d'in xaaru xanne mugu, a wuru dagana sellan ḥa n'i doroken tox'in maxa.» ¹⁶ A da Yuusufu doroke ke toxo saq'i kaaran ḥa, ma kiinen gaa riini. ¹⁷ Ken moxo, a da xiisa ke laxami kiinen da nan ti: «An ga da Abaraanin komo yugo be wara yere, a ḥi xenn'in ḥa, ¹⁸ xa gell'in ga xaaru nan xirindi, a wuru n'i doroken tox'in maxa.» ¹⁹ Yuusufu kaman yugon ga da fi ke laxaminten mugu yaxare ke yi, nan t'i komo yugon ḥi ke golle jaana, a butu moxo buru. ²⁰ A da Yuusufu raga n'a ro kason ḥa nan dalla, tunkanyugon yinme seri raganton gaa kasو be.

²¹ *Tunka duumanten* ḥa do Yuusufu batten ḥa non xa yi. A d'a neema, n'a fin lijondi kason yinmanken da. ²² Ken xa da kasorankon xibaaren su kin'a yi. Kasorankon ga n xawa golle su jaana, a su yinmankaaxun na Yuusufu ya maxa. ²³ Kasonkan

Soora 40 ... kaara 88

yinmanken ntanax katiini golle su yi keeta, baawo Tunka duumanten wa do Yuusufu batte, a w'a golli jaŋjunten su sirondin'a kitten ɳa.

[Kasorankon kuyinun fasariye Yuusufu maxa]

40 ¹⁻³ Waxati dangi falle, *Misira tunkanyugon* miniifoonun koorosindaanan d'a buurukataanon koorosindaanan^e da golli bure jaŋ'a yi. A butu ku gollinjaanaana xooro filli wure, n'i raqun texe tangandaanon yinmanken kasonkan ɳa, Yuusufu gaa noqu ke be. ⁴ Tangandaanon yinmanken d'i fin su xaliifa Yuusufu yi.

I ga da wucce ja kasoo ke yi, ⁵ wuro yogo, miniifoonun koorosindaanan do buurukataanon koorosindaana, i filli su kuyi. Kuyinu ku du-baanabe su d'i wure ya ni. ⁶ A suxuba, Yuusufu ga r'i xanta, a d'a tu nan ti fo yogo kunpan w'i ya. ⁷ A t'i da: «Manne xa kunpa n'axa yi kundu lenki?» ⁸ I t'a da: «O baananbe su kuyi ya de, ayiwa, sere xa nta yere, ke be ga ra w'i wure koon'o da.» Yuusufu t'i da: «Alla ya ni kuyin wure tuwaanan ɳa, xa d'axa kuyinun moxon k'in da, n n'i mugu.»

⁹ Miniifoonun koorosindaanan d'i kuyin laxam'a da nan ti: «Nke kuyi *reese tinje* ya yi. ¹⁰ Reese tinje ke, kingu sikki w'a yi, gell'i ga niri baane, i fuugu na konbo moyinton bagandi. ¹¹ Ken d'a ni tunkanyugon minixollen w'in kitten ɳa, n xosi reese ke yogo fata n'a bolli roono minixolle ke yi, n'a kini tunkanyugon ɳa.»

¹² Yuusufu t'a da: «An kuyin wure faayi: kingu ku sikki na bito sikki ya koyini. ¹³ Bito sikki noxo, tunkanyugon wa riin'an yinmarawutu, a w'an saagan'an gollen ɳa, an wa saagen'a minindini xoy'an ga j'a jaana moxo be. ¹⁴ Ayiwa, fiinun moxon ga na siro, maxa mung'in ɳa de, an n'in fin ko tunkanyugon da, n gaa bakka kasoo ke yi moxo be. ¹⁵ N karabanten yan ri bakka *Abaraaninun* jamaanen ɳa, ayiwa yere xa be ga ni, n ma kasorogolle ɳa.»

^e40.1 *miniifoonun koorosindaanan d'a buurukataanon koorosindaanan*: Ku soro ni Firawanun miniifoonun do yigefoonun ya segesekke.

¹⁶ Bire be buurukataanong koorosindaanan ga d'a wori, Yuusufu ga da kuyi ke wure ko n'a sirondi, a xa ti: «N xa kuyi, kuyi ke noxo, tufullinkando sikki ya n'in yinmen ḥa. ¹⁷ Kanda kanmudunken fakkan na gato be tunkanyugon ga'a mulla moxo siri ya, xa yeliŋun w'a kanma nan ri soppindi kande ke y'in yinmen ḥa.» ¹⁸ Yuusufu t'a da: «An kuyin wure faayi: kando ku sikki wure ni bito sikki ya. ¹⁹ Bito sikki noxo, tunkanyugon wa riin'an yinmen wutu bakk'an xannun ḥa n'an jongi yitten ḥa, yeliŋun w'an tiyen yigana.»

²⁰ A bita sikkindi, tunkanyugon da waliima xoore deberi, i saarayen siinanyillan saabuda, n'i seri tinken su xir'a yi. A su jon ḥa, a da miniifoonun koorosindaanan do buurukataanong koorosindaanan bagandi kason ḥa. ²¹ A da fanan saag'i gollen ḥa, a n tox'i minindini, ²² x'a da fillandin jongintankari. Fiinu ku su ḥaŋi xoyi Yuusufu ga d'i fasari moxo be. ²³ Ke su kanma, miniifoonun koorosindaanan mungu Yuusufu yi pewu.

[Misira tunkanyugon kuyi]

41 ¹ Siino filli dangi falle, *Misira tunkanyugon* kuy'i gaa Niili^f xannen ḥa, ² n'a toxo non ḥa, na kati siru ḥeri xosi bogu fanje ke yi, i gaa fanxanne ke sokken yigana. ³ Ken falle, naanu ḥeri tana bogu fanje ke yi, i xuumanton ḥarijanju, nan sigi baanu ku kaaran ḥa fallaqe ke yi. ⁴ Na xuumanta ḥarijanju ku da fo kati siru ku ḥeri yiga. Tunkanyugon xosi heje.

⁵ A saage xenqene nan kuyi xadi: a xos'a wori, jogodo ḥeri gaa funtini bakka kani baane yi, i fakkon faranparo. ⁶ Ken falle, jogodi miso ḥeri tana funti, forofolli tayen ga d'i kaawandi.

⁷ Jogodi misi kaawanto ku da fo siri fakko ku toni. Tunkanyugon xosi wundi, jaaxa kuyin ya ni.

⁸ Tunkanyugo ke kanu kuyi ke yi, a yillankaran suxuba, a da Misira korotindaanon d'a fontuwaanon su kafu me yi, n'i kuyinu ku laxam'i da, xa sere su ma kati kuyi ke fasarin'a da. ⁹ Ken ga

^f41.1 *Nilli*: Ken ni Misira fan xooren ya yi.

Soora 41 ... kaara 90

ŋaŋi, miniifoonun koorosindaanan da sefen wutu nan ti tunkanyugo ke da: «N yinmanke, lenki ya n'inke ga sinm'in fo buren ŋa. ¹⁰ Koota yogo, an demu butt'in do buurukataanon koorosindaanan wure, n'o raqun texe tangandaanon yinmanken kasonkan ŋa, ¹¹ o filli su kuyi wuru baane noxon ŋa, kuyinu ku baananbe su d'i wure ya ni. ¹² *Abaraani* yaxanbaane yogo ji d'o batten ŋa kasonka ke yi, tangandaanon yinmanken komen ya ni, o d'o kuyinu ku laxami ken da, a da baananbe su xallen fasar'a da. ¹³ A ga d'i fasari moxo ke be, i su ja ken moxonne ya yi: i d'inke saag'in gollen ŋa, na buurukataanon koorosindaanan jongintankari.»

[Tunkanyugon kuyin fasariye Yuusufu maxa]

¹⁴ Tunkanyugon da faaren wara dagana do Yuusufu yi. I d'a bagandi kason ŋa karama, a d'i yinmen siyi n'i yiraamun faraaxu, nan daga tunkanyugon noqun ŋa. ¹⁵ Tunkanyugo ke ti Yuusufu da: «N da kuyi yogo ya wori, sere su ma kat'a wure koon'in da, x'in d'a mugu nan t'anKen ga na kuyin mugu baane, an w'a wure tuunu.» ¹⁶ Yuusufu ti tunkanyugon da: «N yinmanke, nke feti kuyinfasarindaana yi de, Alla ya n riin'an kuyi ke fasaren haxiixan kon'an da.» ¹⁷ Tunkanyugon t'a da: «N kuyi ya, n gaa sikki Niili xannen ŋa, ¹⁸ na kati siru ɻeri xosi bogu fanje ke yi, i gaa fallaqe ke sokken yigana. ¹⁹ Ken falle, naanu ɻeri tana ri t'i falle, i xuumanton ɻarijanju, n ma demu n'i alihaala buren me wori Misira jamaanen ŋa. ²⁰ I xosi fana kato ku yiga. ²¹ I d'i toni roon'i kuusun ŋa, ayiwa, o m'a tu nan t'i da fo yinme yiga, a ma foofo su bog'i xuumayen ŋa, ken ga ŋaŋi, n heje.

²² «Ken dangi falle, n saage kuyi tana walla: jogodo ɻeri ya n funti bakka kani baane yi, i fakkon faranparo, ²³ ken falle jogodo ɻeri tana funti kun falle, i miso, forofolli tayen ga d'i xurumindi. ²⁴ Jogodi miso ku ɻeri da jogodi fakka siru ku ɻeri yiga. N da kuyi ke laxami korotindaanon da, sere su ma kat'a wure koon'in da.»

²⁵ Yuusufu ti tunkanyugon da: «N yinmanke, an kuyinu ku filli su wure ni baane ya. Alla gaa riini fi be ja, a da ken ya taagumanc'an da. ²⁶ Na kato ku jperi do jogodo fakko ku jperi na siino jperi ya koyini, wure baane ya ni. ²⁷ Na xuumanto ku jperi do jogodo miso ku jperi, kun na dullen siino jperi ya koyini. ²⁸ N gaa ke be koon'an da, haxiixan ya ni: Alla gaa riini ke be ja, a da ken ya koy'an ja. ²⁹ Ku siino jperi be faayi riini, i wa jaana jin siinon ja Misira jamaanen su yi. ³⁰ Ken falle, dullen siinon jperi wa riini, foofo su ga kite siina danginto ku yi, a su wa yigeene nan jeme, dullen wa jamaanen bonondini. ³¹ Dulle ke wa xotoono, o ntanax hari jin siino ku neeman taagumance walla keeta. ³² Alla fanqe fi ke janjen kanma, ken ya saabuda, a ga da kuyi ke koy'an ja ta fillo.

³³ «Ken kuja saasa, an na seri haqilante ya muurunu, fontuwaana, n'a ja yinmanke yi Misira, ³⁴ nan saage na gollijajaanon wutu, naxafa be nda kite kitaye ke siinon ja, i na ken taxandi karangan wutu, ³⁵ i na siina siru ku jperi naxafan su kafu me yi debi xooron ja, na yillen kafu me yi n'a ja kaanataaxaado yi t'an jaamariyen ja. ³⁶ Dullen siinon jperi n'a ji biraadon gaben sawunten wa Misira, a na kisi dullen bonondinden ja.»

[Yuusufu janje Misira yinmanken ja]

³⁷ Yuusufu haqililan lijo tunkanyugon d'i wuretaaxaanon su da, ³⁸ a t'i wuretaaxaanon da: «An ti oku ra wa sere tana kitti, Alla ga da haqili siren kin'a yi xo ke yugo moxo?» ³⁹ Ken falle, a ti Yuusufu da: «Xoyi Alla ga d'an sondontuyindi ke su yi, ken kuja, sere su nta du yi, ke be ga n haqilant'anken ja, m'a ga n fintuwaaxunt'an ja. ⁴⁰ Anken ya n jaan'in fanka ke fi su yaaxabagandaanan ja, jamaanen lenmen su mereyen wa kiniin'an ja, m'a gant'in tunkanyaaxu ke xiima, ken ga'in wall'an kaane. ⁴¹ Saasa, n wa Misira jamaanen su mereyen

Soora 41 ... kaara 92

kinn'an ḥja.»⁴² A da tunkandoroman^g bog'i kitten ḥja n'a ro Yuusufu kitten ḥja, n'a sansandi ti hariirin yiraamun ḥja, na kanjellen r'a xannen ḥja. ⁴³ A d'a setundi wotoro xerexerenti fillandin ḥja, na wuraanon wara d'a batte, i gaa xiribene nan ti: «Xa da killen wara! Xa da killen wara!»

Tunkanyugon d'a ja Misira su yinmanken ḥja kundu ya. ⁴⁴ A saage tini Yuusufu da: «Nke ya ni tunkanyugon ḥja, ken darontaaxun wa toq'in kanma, xa jamaanen kutte, sere su ranta doronxude haqe wutt'an jaamarinden falle.»⁴⁵⁻

⁴⁶ Tunkanyugon da misirankantoxon sax'a yi, n'a xiri Cofinati-paneha, na Osinaati kin'a yi yaqe, diinan yinmanke Poti-feera ren yaxaren ya ni, bakka Oni deben ḥja. Yuusufu gaa riini Misira tunkanyugon banjen ḥja, a wuyin ni tanjikke siine ya yi. A bogu tunkanyugon noqun ḥja, na jamaanen su wura. ⁴⁷ Kitaye ke siinon jperi noxon ḥja, soxojijen da naxafan gaben bagandi. ⁴⁸ Kun siino jperi noxon ḥja, Yuusufu wa biraadon kappa me yi, a wa dabbaayun xallun riitini debi xoore be ga n tinka, n'i sawu maron ḥja no. ⁴⁹ A da yillen gaben kafu me yi, xo seyinjur an moxo, a ra nta hari jaatene gaboyen maxa.

⁵⁰ Saado dullen gaa joppene, Yuusufu yaqe Osinaati saar'a da ti ren yugu filli. ⁵¹ Yuusufu da sooman toxora Manaase, [a wure ga ni: «nan mungu»], baaw'a ti: «Alla d'in mungund'in yaaxandunbun d'in faabankan su yi.»⁵² A da fillandin toxora: Efarayimu, [a wure ga ni: «nan jiidi»] nan ti: «Alla d'in jiidi jamaane ke b'in ga liix'a yi.»

⁵³ Bire be kitayen siinon jperi ga tinme, ⁵⁴ kaawayen siinon jperi joppe xo Yuusufu ga d'a ko moxo be. Dullen ro jamaanun su yi, xa biraadon sawunten wa Misira jamaanen ḥja. ⁵⁵ Dullen ga joppe Misirankon ragana, i wa dagana laxaraxaasa tunkanyugon ḥja, a t'i da: «Xa daga katti Yuusufu yi, a ga na ke be k'axa da, axa na ken deberi.»

^g41.42 *tunkandoroma*: i ga ni taagumancen roono saafandun wure ti ke be xoyi tanpon moxo saasa.

⁵⁶ Dullen ga da jamaanen su loogo bire be, Yuusufu da maron raqun wuji, na yillen gaaga Misirankon ḥa. Ken falle, dullen ri xoto dagan'i kaane maxa. ⁵⁷ Soron wa gilli do banjen su yi, nan ri yillen xobo Yuusufu maxa, baawo dullen ro jamaanun su yi.

[Yaaxuba renmun xayiye dagana Misira]

42 ¹⁻² Yaaxuba ga d'a mugu ti biraadon wa Misira, a t'i ren yugu ku da kuṛa: «Axakun xa toxo yinme yere yi me faayinden ḥa? Xa daga naxafa xob'o da non ḥa, o n'a yiga nan toxo bireyen ken ken ḥa.» ³ Ken moxo, Yuusufu gidayugu ku tanmi daga biraadoxobe Misira. ⁴ Xa Yaaxuba ma duje Yuusufu yaaxido Beniyaamina walla dagana, a kanna fo bure n maxa dag'a kita ya.

⁵ Isirayila renmu ku do yillixobaano tananu kije doome yi Misira, baawo dullen ni Kanaana niijen su ya yi. ⁶ Yuusufu ya ni jamaanen yinmanken ḥa, a ya ni biraadon gaagana jamaanen lenmen su yi. A waaxinu ku ga joofe, i sujud'a da niijen ḥa.

⁷ Yuusufu ga d'i waaxinu ku wori, a d'i tu, x'a ma duje tuwallenmaaxu n bog'i do me naxa. A tirindindinxotaaxu t'i ya: «Axakun giri minna?» I t'a da: «O yinmanke, oku giri Kanaana jamaanen ya yi, o ri biraadoxobe ya.» ⁸ Yuusufu d'i waaxinu ku tu, x'ikun m'aken tu. ⁹ Ken ga jaṛi, Yuusufu haqilen yanqa, i ga da kuyi ke be wor'i xibaaren kanma. A t'i da xadi: «Axakun ni soncolondaanon ya yi, axa ri yere n'o jamaanen gudarafiinun ya yaaxen mundu.» ¹⁰ I t'a da: «O yinmanke, o ma ri ken ḥa, o ri biraadoxobe ya tannu. ¹¹ Oku su ni yugu baanen renmun ya yi, seri soobon ya n'o yi, o feti soncolondaano yi.» ¹² Yuusufu t'i da: «Ke feti tonju yi, axa ri jamaanen gudarafiinun ya yaaxen mundu.» ¹³ I ti: «O yinmanke, ken fe de, oku su ni yugu baanen renmun ya yi, o bakka Kanaana ya, o yugu tanmi do fillo ya ni, xa fo tugunnen tox'o faaba wure, baane tana ni no, ken ntaxa no.» ¹⁴ Yuusufu t'i da: «N ga da ke be ko ya ni haxiixan ḥa, soncolondaanon ya n'axa yi, ¹⁵ xa, n wa riin'axa segesege: n kuna ti tankanyugon birantaaxun ḥa, axa nta bakka yere axa

Soora 42 ... kaara 94

xoxona tugunne ke ga ma ri.¹⁶ Xa da baane wara d'a batte, kuttun wa toqo kason ḥa yere. Ken noxon ḥa, n n'axa sefon segesege, gell'axa gaa ku beenu koono, tonju ga ni. Fin ga ma ḥa kundu ya, n wa kunana ti soncolondaanon ya n'axa yi.»

¹⁷ Ken moxo, Yuusufu d'i raqun texe kason ḥa bito sikki.

¹⁸ Bita sikkandin koota, a t'i da: «Nke ni allankannaanan ya yi, n gaa riini haqilalla be k'axa da, xa d'a golli, axa na kisi.

¹⁹ Gell'axa ga ni seri xullu yi, baane n tox'axa yi kasonkan ḥa, kuttun nan daga biraadon tunci kan ḥa, baawo dullen waxatin ya ni,²⁰ nan saage riini t'axa xoxona tugunne ke yi, ken ḥa, n wa saq'axa digaamun ḥa, axa na kisi kallen xa yi.» I duñe ke haqilalla yi.

²¹ Ken falle, i ti me da: «O faayi ga yanganqate ya, o ga da ke be j'o xoxonen ḥa, a ga ji tooran ḥa, a ga laxaraxaasa katt'o yi, o ga m'a terinka, saasa, oku xa faayi ken toora ya yi.»

²² Rubeeni saage nan t'i da: «N m'a k'axa da nan t'axa n maxa fo bure ḥa Yuusufu yi? Xa, axa m'in terinka, ayiw'a faayi lenki, a kallen tugaadin faayi ga waajib'o yi.»²³ I ma j'a tu ti Yuusufu w'i xanne ke mukku, baawo xannediyandan yan j'i naxa.²⁴ Yuusufu laato bakk'i ya nan daga wu, nan saage riini sef'i da, na Simoonu wut'i yi n'a raqen tex'i siginton jon ḥa.

[Yaaxuba renmun saagaye riini Kanaana]

²⁵ Yuusufu da jaamariyen kini gollinajaanon ḥa, i n'i gidanu bootonun faga yillen ḥa, na baane su xaalisin saag'a yi, n'a r'a booton ḥa, na silifandan xa kin'i ya. I da golle ke ḥa ken moxo yi.²⁶ Yuusufu gidanu d'i farun tijandi yillen ḥa nan daga.

²⁷ Bire be, i gaa tuumana wuron ḥa, baane d'i booton laqen wasa, a w'a mulla na yille kin'i faren ḥa, a xos'i xaalisin j'i booton noxon ḥa.²⁸ A t'i waixinun da: «Ee! I d'inke xaalisin saag'in ḥa kooyi, a faay'in booton ḥa yere.» Ken ga jaŋi, i kanu nan saralle, nan ti me da: «Alla da manne jaŋ'o yi kundu?»

²⁹ I ga kije Kanaana yi bire be, i faaba Yaaxuba noqun ḥa, foofu su ga ja, i d'a su laxam'a da, nan ti:³⁰ «Yugo be ga ni

jamaanen yinmanken ɳa, a d'o fiinun xotond'o maxa, baaw'a d'o sinma soncolondaano ya y'i jamaanen ɳa.³¹ O t'a da: "Oku ni seri soobon ya yi, o feti soncolondaano yi.³² O ni ren yugu tanmi do fillo ya yi, o su na faaba baane ya yi, baane ntaxa no, fo tugunnen xa tox'o faaba wure Kanaana."³³ Yugo ke t'o da, i w'a mulla n'a tu, gelli tonjunton ya ga n'o yi, ken kuɳa, o na sere baane toxo no, kuttun nan ri biraadon tunci kaadunkon ɳa,³⁴ i d'o xoxona tugunnen na saage riini, ken ga na ɳa, i wa saq'a yi nan ti soncolondaano fet'o yi, tonjunton ya n'o yi, i w'o waaxi Simoonu xa saagan'o yi, o ra wa yaalanɳa jamaanen ɳa xa, n'o haajunun yaaxe bagandi..»

³⁵ Ken falle, i ga da yillen jurumi, baane su d'i xaalisin ji booton ɳa, i d'i faaba ga da xaalisinu ku wori, i su kanu.

³⁶ Yaaxuba t'i da: «Ken kuɳa, axa n'a mulla n'inke renmun su rag'in ɳa ya ba? Yuusufu ken sanku, Simoonu xa ntaxa yere, axa n'a mulla na Beniyaamina xa rag'in ɳa ya ba? Ken toora ken su saagene katt'in ya yi.»³⁷ Rubeeni t'a da: «A xaliif'inke yi, n d'a wa saagene riini katt'an ɳa, ken ga ma ɳa, an n'in ren yugun filli su kari.»³⁸ Yaaxuba ti: «Aayi, n renmen nta dagana d'axa yi, a gida bono, aken baane yan tox'in maxa, fo bure nda dag'a kita killen ɳa, n wuyin ga kije noqu be, axa n'in kari kunpan ɳa.»

[Beniyaamina d'i gidanu dagaye Misira]

43 ¹ Dullen w'a kanma nan tallan xoto Kanaana jamaanen ɳa.

² Bire be Yaaxuba kaadunkon ga duguta naxafa riyinte ke yigayen ɳa, a t'i ren yugu ku da: «Xa saage dagana biraado tana xobo katt'o yi.»³ Yahuuda t'a da: «N faaba, Misira yinmanken d'a xurand'o da, nan t'o ga na daga, o xoxonen ga nta d'o yi, i nt'o bisimillana.⁴ An ga na duje Beniyaamina walla d'o batte, o wa dagana biraadon xobo riini.⁵ An ga ma duje xa, o ra nta dagana de, baawo yugon t'i ntax'o bisimillana, o xoxonen ga nta d'o batte.»

⁶ Faaben t'i da: «Axakun xa da ke golli bure ɳan'inke yi manne, nan ti yugon da, xoxone tana w'axa maxa?»⁷ I t'a da: «Yugon

Soora 43 ... kaara 96

yinme yan d'o segeseg'o kaadunkon xibaaren kanma, nan t'o da: "Axa faaba wa bireene ba? Xoxone tana w'axa maxa non ḥa?" A ga d'o tirindi ku beenu yi, o da kun ya jaabun kin'a yi. Oku ra ma ḥ'a tuunu nan t'a wa riini t'o d'o xoxonen nan ri.»

⁸ Yahuuda saage tin'a da: «N faaba, o xoxone ke wara riini d'o batte, o n daga, anken d'oku d'o leminu, o na bire, ken ga fe, kalle tu nt'oku yi de. ⁹ Nke w'in yinmen roon'a wure, an n'in tirind'a yi. N d'a ga ma saage riini katt'an ḥa, n bireyen wuccen su yi, an nan kut'in ḥa. ¹⁰ Ayiwa, a faayi, o ga n maxa leele, o ra ḥ'o ta fillana.» ¹¹ Faabe ke t'i da: «Baawo dagayen ga waajibi keeta, xa d'o jamaanen fo siru yogo falla yugo ke yi, xoyi futaadi lamaane, do kanbareni do misikinji, do yaagi lamaane, a do pisitasin do amandi, [kun ni yittirenmu yogo ya.] ¹² Axa do xaalisin haqe be ga n xawa dagana, xa d'a fillo wutu, axa ga da xaalisinu be ḥ'axa bootonun ḥa, xa d'i n saage, a ra wa ḥaan'i ga mungu ya. ¹³ Xa d'axa xoxonen wutu, axa nan saage katti yugo ke yi. ¹⁴ Yelli *Alla Katudanken* gan na ke yugo hinnand'axa yi, axa do Simoonu do Beniyaamina gaa saagene riini. Fi be ga n'inke xibaaren ḥa: n na karankarajaaxaaxu, ken ni Alla rakuton ya yi.»

¹⁵ Yuusufu gidanu d'i fallanun wutu, a do yilli jonkon dunfillo. I d'i xoxone Beniyaamina daga Misira, Yuusufu noqun ḥa.

¹⁶ Yuusufu ga da Beniyaamina wori d'i batte, a t'i kan figumen da: «Ku denin noqun ḥa, an na baase xurusi, na yigande deberi, i yaraxatana d'in batten ya yi lenki.» ¹⁷ Yugo ke da Yuusufu ḥaamariyen ḥa t'i moxon ḥa, nan daga yugu ku tunc'i kaman yugon kan ḥa.

¹⁸ Bire be, i ga joofe Yuusufu kan ḥa, i kanu, i d'a sinma t'i ga da xaalisinu be ḥ'i bootonun ḥ'i ta fana ke yi, ken ya saabuda n'i ga d'i riiti non ḥa, i ga'a mulla nan xen'i ya, n'i tooro, n'i farun wutu, n'i ḥa komo yi. ¹⁹ I royinto kan ḥa, i tinko gollinjaana ke yi nan t'a da: ²⁰ «Ee! O yinmanke, oku ri biraadoxobe yere ta fana, ²¹ o saaganto, wuron ga ro, o ga yanqa, o ga d'o bootonun wasa, baane su xosi xaalisin ḥ'i booton ḥa, x'o d'a ri ke kille yi

xadi,²² o do xaalisinu tana ri, na biraadon xobo, o nt'a tu, sere be ga da xaalisinu ku r'o bootonun noxon ḥa.»²³ A t'i da: «Xa d'axa haqilun taaxundi, xa maxa kanu foof yi. Axa Alla d'axa faaba Alla yinme yan da xaalsin war'axa bootonun ḥa, ken ga fe, nke yinme yan d'axa yillijonkonun taaxundi.»

Ken falle, a da Simoonu bagandi d'a nan r'i noqun ḥa.²⁴ A do waaxinu ku su ri Yuusufu kan ḥa, na jin kin'i ya, i n'i taanun wanqi, nan saage sokken wall'i farun wure.²⁵ I da fallanun moxon sirondi na Yuusufu riyen dugu kincigan ḥa, baawo, i d'a mugu nan t'i d'a wa yaraxatana doome yi non ḥa.

²⁶ Gelli Yuusufu ga r'i noqun ḥa baane, i da fallanu ku kin'a yi, na sujudin xenund'a da piijen ḥa.²⁷ Yuusufu d'i kuuji, n'i tirindi: «Axa yugu xasen wa no, axa ga da ke be xibaaren kon'in da, a wa bireene?»²⁸ I t'a da: «O yinmanke, o faaba, an xidimandaana ke, a wa no, toora su nt'a yi.» I saage nan sujud'a da xadi.²⁹ Yuusufu ga d'i yaaxido Beniyaamina wori, a t'i da: «Ke ya n'axa xoxona tugunne be axa ga d'a fin ko ba?» A t'a da: «N lenme, hari n'an deema.»

³⁰ Yuusufu ga d'i xoxone ke wori, hinnayen xosi yanq'a sondonmen ḥa n'a yaaxanjin guuji, a d'a jewondi roon'i konpen ḥa nan wu no.³¹ A ga d'i yaaxanjin suura, a saage riini, n'i wuye ke muxundi, a da jaamariyen kini, yiganden nan taxandi.³² I da Yuusufu yiganden kin'a y'i dura, n'a waaxinu ku xa war'i dura, Misiranko beenu xirinton ga ni, na kun xa yiganden kin'i ya, i dura, i do *Abaraaninun* ra nta yigeene doome, baawo ken kabanten ya n'i diinan ḥa.³³ Yuusufu waaxinu ku ga'a jon ḥa, i d'i taaxundi do me batte, i meerabotunto, nan giri sooman ḥa nan dag'a wara lagaren ḥa. I yinmenu w'a kanma na me faayi, i kaawafinto.³⁴ Yuusufu d'i yiganden yogo kin'i ya, na ken me karago kini Beniyaamina yi, i toxo no, nan mini do Yuusufu yi m'i gaa moonikeene.

44 ¹ Fi falle, Yuusufu da naamariyen kin'i kan figumen ḥa nan ti: «Xa da ku soro bootonun faga biraadon haqe b'i ga ra w'a wuttu dagana, axa na baane su xaalisin r'a booton ḥa. ² I su fo tugunne, xa n'a xaalisin saag'a yi, nan saag'in godoxullinjiranxolle ke roon'a booton ḥa.» Yuusufu gollijajaanan d'a na ken moxon yi.

³ A yillankaran soxuba fana, i d'i d'i farun wara dagana. ⁴ I ga bogu deben ḥa na wuccinne ḥa, Yuusufu t'i gollijajaana ke da: «Giri karama, an nan reg'i ya, an nan t'i da: "Axakun xa da manne ḥa kundu, na fo siren tuga ti fo buren ḥa, ⁵ n'o kaman yugon godoxullinjiranxollen fayi? A gaa minni ti ke be yi, a d'a ga'i fiinun faayini t'a yi. Axa da fo buru xoore ḥa ke yi de!"»

⁶ Gollijajaana ke reg'i yi na sefe ke saagand'i da. ⁷ I t'a da: «O yinmanken xa n'oku jajagini kundu yi kan moxo? Hari n'o tanga ken ḥa. ⁸ O ga da xaalisinu be n'o bootonun ḥa Kanaana, o d'i saage riini. Oku katta xaalisi ma kanje fayin'an kaman yugon kan ḥa kan moxo yi xadi? ⁹ O ga na jiranxolle ke ji sere su likken ḥa, o wa ken kaman karini, o kuttun wa jaan'an da komo yi.» ¹⁰ Gollijajaanan t'i da: «A siro, jiranxollen ga na wor'i be maxa, ken wa jaan'in kome yi, kuttun wa wareene.» ¹¹ I xos'i likkun yanqandi karaman ḥa, baane su d'i booton raqen wasa. ¹² Gollijajaanan da bootonun su faayi, nan joḥa fo xooren xallen ḥa, nan lagari fo tugunnen xallen ḥa. Jiranxollen daga wori Beniyaamina booton ḥa. ¹³ Ken ga ḥa, i su d'i yiraamun booxo-booxo, nan saage na likkun tiqandi nan daga deben noxon ḥa.

¹⁴ Yahuuda d'i waixinun daga Yuusufu kan ḥa, i d'a yinme ji no, i sujud'a da jiijen ḥa. ¹⁵ Yuusufu t'i da: «Axa da manne ḥa kundu? Axakun nt'a tu nan ti sere be gaa xoy'inke moxo, fi ra nta muq'a kaman ḥa?» ¹⁶ Yahuuda ti: «O kaman yugo, sefe ntax'oku max'o ga'a koono, foofo su ntax'o max'o ga'o du

xurandini t'a yi, Alla yinme ya n d'o fo buren hayiba. Ken kuña saasa, o su n'an komon ya yi, o do jiranxollen ga wori ke be booton ḥa.»¹⁷ Yuusufu t'i da: «Hari n'in kisi ken ḥa, fin ra nta kiitini kundu, ken ni toojanden ya yi. Jiranxollen ga wori ke be maxa, ken yan toqo yere kome yi, axa kuttun na kisi, nan saage dagan'axa faaba noqun ḥa.»

¹⁸ Yahuuda tinko Yuusufu yi nan t'a da: «N yinmanke, anken nafa yere lenki, an do *Misira tunkanyugon* su ni baane ya. Ken saabuda, n nt'a mulla nan r'an gaccen ḥa, haqu tox'in da, sefo w'in maxa n'i ko. ¹⁹ Koota fanan ḥa, an d'o tirindi, sell'o faaba gaa bireene, a do selli xoxone tana ga'o maxa. ²⁰ O t'an da: "O faaba wa bireene, x'a xirisaaxu, xoxone xa w'o maxa, a da ken kit'i xirisaaxun ya yi. A na ken ya mulla moxo siri, baawo, ken baane yan tox'a max'i baata yaxaren renmun ḥa, ren yugu baanen bono. ²¹ An t'o d'a n ri, an w'a mulla n'a wori. ²² O t'an da: "O yinmanke, lemine ke ra nta bakk'i faaba wure, ken ga na ḥa tannu, faabe ke wa kalla." ²³ An t'o d'o xoxone ke ga ma ri, an nt'o bisimillana. ²⁴ Ken ga ḥa, o saage dagan'o faaba noqun ḥa, an xidimandaana ke, an ga da ke be ko, n yinmanke, o da ken kon'a da. ²⁵ Bire be, a ga t'o n saage riini biraadoxobe, ²⁶ o t'a da: "O ra nta riin'o xoxonen ga nta d'o yi, ken falle, jamaanen yinmanken nt'o bisimillana." ²⁷ Faabe ke t'o da: "Axa w'a tu, n kaagunyaxare Raxeli da ren yugu filli baane ya kit'in da.

²⁸ Baane sanku bakk'i ya, n sinmaye gundufo yogo yan da ken yiga, baawo n max'a wori har'abada. ²⁹ Axa w'a mulla do ke xa nan daga! Fo bure nda dag'a kita killen ḥa, nke wuyin ga kijne noqu be, axa n'in karini ti kunpan ḥa ya de!"

³⁰ «Ken kanma saasa, n yinmanke, nke katta saagene kan moxo yi katt'in faaba yi, leminen ga nta d'o yi? Faabe ke xa yonkin jonginten na ke lemine ya yi. ³¹ A ga ma dag'a wori d'o yi, a kalla ya, ayiwa, a ra nta bakk'oku kanma yi, i tin'o da ke me yintinxulle kari ti buttunxaasan ḥa ya. ³² Kafiini ke su yi xadi n yinmanke, nke yan d'in yinmen ro lemine ke xaliifan wure n faaba jon ḥa, nan t'a da: "N do lemine ke ga ma saage riini, an

Soora 45 ... kaara 100

na kut'in η'in bireyen wuccen su yi." ³³ Saas'in yinmanke, nke ken w'an jaagana, nke wa toqo yere komaaxun ηa, lemine ke n saage dagana d'i gidanu yi. ³⁴ N ra nta saagene moxo su dagan'in faaba noqun ηa, n'a toxo lemine ke ga nta d'in ηa. Buttunxaasa be gaa riini sax'in faaba kanma, n ra nta riini ken mujni.»

[Nyanyaaren bakke Yuusufu d'i waixinun naxa]

45 ¹ Yahuuda ga duguta sefen ηa, Yuusufu ma kat'i du ragana hinnayen ηa moxo su y'i gollijajaanon jon ηa, a da jaamariyen kin'i n bogu. A yinme baane toxo d'i waixinu ku yi non ηa, ken moxo yi, a d'i du koy'i ya. ² Xa, a wu moxo siri, ma Misirankon ga'a wuxannen mukku, n'a xibaaren kijandi tunkanyugon noqun ηa. ³ Yuusufu t'i waixinu ku da: «Nke ya ni Yuusufu yi! N faaba wa finne bireene?» I toxo sikki, i ma kat'a jaabini. ⁴ A t'i da: «Xa tink'in ηa!» I tink'a yi, a t'i da: «Nke ya ni Yuusufu yi, axa waaxi, axa ga da ke be gaaga Misira banje. ⁵ Xa maxa kanu, xa max'axa du jalagi nan t'axa d'in gaaga ke moxo yi. Alla yinme yan d'in wara riin'axa kaane yere, kuudo nan kisindindi. ⁶ A siina fillan ya ni ke, dullen ga ro jamaane ke yi, siino karagi tana wa riini, tippe nt'a yi, fateye nt'a yi. ⁷ Ken ya ni, Alla ga d'inke wara riin'axa kaane yere, n'axa kisi dullen ηa, axa na bonconjen gaben kita ke jamaane yi. ⁸ Axakun m'inke riiti yere de, Alla yan d'in riiti yere, n'in ja tunkanyugon sere tinkun yinmanken ηa, n'in ja kan xibaaren finyaaxabagandaanan ηa, n'in ja Misira su yinmanken ηa.

⁹ «Saasa, xa d'a jewondi, axa n daga xibaaren kijand'in faaba yi nan ti: "An renme Yuusufu ti: 'Alla d'in ja Misira su yinmanken ηa, an n'a jewondi nan r'in noqun ηa. ¹⁰ An wa taaxunu Goseni maran ηa, nke yinme tinkoyen ηa, an d'an renmun d'an kisimaru, a d'an tanmison do naanu, a do naabure su ga'an maxa. ¹¹ In n'an hanmiranfin su kijand'an ηa no, an d'an kaadunkon d'an daabanu, foofa lafi nt'axa ragana, baawo kaawayen siino karagi tana wa falle.' "»

¹² Yuusufu ti xadi: «Axa yaaxen w'in ዳ, n xoxone Beniyaamina xa yaaxen w'in ዳ, nke Yuusufu yinme ya d'axa faayi sefene.

¹³ Ken kuንa, xa dag'in faaba noqu, sigira xoore ke be ga'in maxa Misira yi yere, a d'axa yinme ga da ke be wori, n'a su laxam'a da, xa d'a nan ri yere jewoye.» ¹⁴ Yuusufu fanam'i xoxone Beniyaamina yi, i filli su da na me xandunsunbu nan wu.

¹⁵ Yuusufu wuyinten d'i waaxinu ku kuttun xandunsunbu, ken falle, i d'a digaamu.

[Yaaxuba rye Misira]

¹⁶ Ayiwa, xibaaren kije tunkanyugon kan ዳ nan ti Yuusufu waaxinun ri Misira. Tunkanyugon yinme d'i wuretaaxaanon ስaxali ti xibaare ke yi moxo siri. ¹⁷ A ti Yuusufu da: «A k'an waaxinu ku da, i n'i daabanun tijandi nan saage dagana Kanaana, ¹⁸ kuud'i d'i faaba d'i kaadunkon su nan ri yere. N w'i taaxundini jamaanen noqu neemanten ዳ, i na bir'a soxofoonun fo sirun ዳ. ¹⁹ I na sinwotoronun wutu dagana, i d'i yaqun d'i renmun d'i faaba n ri. ²⁰ I n maxa nimisi do fo toxinte yi no, baaw'i riini taaxu Misira noqu neemanten ya yi.»

²¹ Isirayila renmu ku daga xoy'a ga kon'i da moxo be, Yuusufu da sinwotoronun do silafandanun kin'i ya ti tunkanyugon ሽaaamariyen ዳ. ²² A da yiran kurunba kin'i baananbe su yi, xa Beniyaamina, a da ken xallen na karago yi, na kamo sikki godo xulle xa kin'a yi. ²³ A xayind'i faaba xa da: faru tanmi tijanton wa Misira fo sirun ዳ, faru tanmi tana, kun tijanton wa yillen do buurun do biraadon tanan ዳ silifanda yi. ²⁴ A d'i waaxinu ku wara dagana nan t'i n maxa manqane ኃ killen ዳ.

²⁵ I bogu Misira yi nan joofe Kanaana jamaanen ዳ, i faaba Yaaxuba noqu. ²⁶ I t'a da: «Yuusufu wa finna bireene, a du ya ni Misira su yinmanken ዳ.» Yaaxuba toxo kuurunu, baaw'a saxunte ma ጂ'a yi. ²⁷ Xa, Yuusufu ga da ke be k'i da, i ga d'a su laxam'a da bire be, a d'a yinme ga da sinwotoronun wor'i wutunden xannen maxa katti Misira yi, a yonkin saage. ²⁸ A ti:

Soora 46 ... kaara 102

«Ke wase, n ntanax foofo tirindini keeta, n renme Yuusufu wa bireene. Yell'in gan n'a wori saad'in gaa kalla.»

[Yaaxuba dagaye Misira]

46 ¹ Isirayila^h da killen raga, a do foofo su ga j'a maranden ja. I ga kijne Beri-saba, a xurusind'i faaba Isiyaaxa Alla da. ² Wuron ja Alla sef'a da, a ga'i yaaxon ja. A d'a gangu: «Yaaxuba! Yaaxuba!» Yaaxuba ti: «Naamu.» ³ A t'a da: «Nke ya ni Alla yi, an faaba Alla. Maxa kanu dagana Misira yi, n wa riini xabiila xoore bog'an ja no. ⁴ Nke yinme wa dagan'an tunci Misira, n'an bonconjun saagandi riini xa. An yonkin ga na joxi, Yuusufu yinme ya n'an yaaxon karana.»

⁵ Yaaxuba ga bogu Beri-saba, a renmun d'a rondi sinwotoronu beenu ga giri Misira tunkanyugon ja, kafiin'i yaqun d'i renmu. ⁶⁻ ⁷ I d'i daabanun do naabure su g'i maxa Kanaana jamaanen ja, i d'i daga Misira. Ken moxo yi, a d'i funtifon su daga: a ren yugun d'a ren yaxarun d'a kisimaru.

[Yaaxuba kaadunko]

⁸ Isirayilanko be ga daga Misira, kun ga ni Yaaxuba d'i renmun d'i kisimaru ja, i toxonun faayi:

Sooman ni Rubeeni ya yi. ⁹ Rubeeni ren yugun ni: Hanooxi, Paalu, Heccerooni do Karimi.

¹⁰ Simoonu ren yugun ni: Yemuyeli, Yamiina, Ohaadi, Yakiini, Cohaari, a do Sawuulu, ken ma ni Kanaananken ya.

¹¹ Leewi ren yugun ni: Geresooni, Kehaati, a do Meraari.

¹² Yahuuda ren yugun ni: Eeri, Onaani, Seela, Pereci, a do Jeraahi. Eeri do Onaani, kun faati n'i toxo Kanaana jamaanen ja. Pereci ren yugun ni: Heccerooni do Hamuuli.

¹³ Yisakaari ren yugun ni: Toola, Puuwa, Yooba do Simerooni,

¹⁴ Sebuluunu ren yugun ni: Seredi, Elooni do Yahaleeli.

^h46.1 *Isirayila*: Isirayila do Yaaxuba su ni sere baane ya toxo yi.

¹⁵ Ku ya ni Yaaxuba funtifoonu be ga bogu Leeya yi, i ga saare *Padana-araama*, ren yugun d'i renmu, kafiin'a ren yaxare Diina yi, i su kafumanto, tanjikke do soro sikki.

¹⁶ Gaadi ren yugun ni: Cifooni, Xaagi, Suuni, Eccebooni, Eeri, Aroodi, a do Arayeeli.

¹⁷ Aseeri ren yugun ni: Yemina, Yiseewa, Yisiwi, Baariya, a d'i gidanyaxare Serahi. Ren yugu filli wa Baariya maxa, kun ni: Heberi do Malekiyeeli.

¹⁸ Ku ya ni funtifoonu tanmi do tunmu be Yaaxuba ga d'i kita Silifa yi, ken ga ni Labaani ga d'i komo yaxare be kin'i ren yaxare Leeya yi.

¹⁹ Yaaxuba yaqe Raxeli ren yugun ni: Yuusufu do Beniyaamina.

²⁰ Yuusufu, ken ni Misira ya yi, a da ren yugu filli kit'i yaqe Osinaati yi, ken ga ni Poti-feera ren yaxaren ḥa, Oni diinan yinmanke. Kun ren yugu filli ni: Manaase do Efarayimu.

²¹ Beniyaamina ren yugun ni: Beela, Bexera, Asebeeli, Geera, Nayamaani, Eehi, Roosi, Mufiimi, Hufiimi, a do Areedi.

²² Ku ya ni Yaaxuba ga da funtifoonu tanmi do naxato be kit'i yaqe Raxeli yi.

²³ Daani ren yugon ni Husiimu. ²⁴ Nafutaali ren yugun ni: Yahacciyeli, Guuni, Yecceri do Sileemu. ²⁵ Ku ya ni funtifoonu ḥeri be Yaaxuba ga d'i kita Biliha yi, ken ga ni Labaani ga da komo yaxare be kin'i ren yaxare Raxeli yi.

²⁶ Yaaxuba bonconju be ga daga d'a batte Misira, i su kafumanton ni tandunme do soro tunmi, kafiin'a kallu yaxarun ḥa. ²⁷ Ken kuṛa Yaaxuba koren jaate Misira, kafiini Yuusufu d'i ren yugu ku filli be ga saare no: tanjere sere.

[Yaaxuba taaxe Misira]

²⁸ Bire be, Yaaxuba d'i koren gaa killen ḥa, a da Yahuuda wara dagan'i kaane, t'a n'a ko Yuusufu da, i w'a killen ḥa riini Goseni.

²⁹ Yuusufu xosi wotoron moxon sirondi, nan dag'i faaba gemundi Goseni. Gell'a ga d'a wori baane, a fanam'a yi na wuccu

laate wu. ³⁰ Isirayila t'a da: «Saasa ken ke, n ra wa kalla, baawo n d'an wori, n sax'a yi nan t'an wa bireene.»

³¹ Ken falle Yuusufu t'i waaxinu ku do faaben koren kutten da: «N wa dagan'axa riyen ko tunkanyugon da, nan t'axa ri kaf'in ḥa yere gilli Kanaana yi. ³² N w'a xibaarini xa, nan t'axa ni naaburumaraanon ya yi, axa d'axa tanmison d'axa naanu, do foofo ga'axa maxa, axa d'i su ri. ³³ Tunkanyugon ga n'axa tirindi: "Axa gollen ni manne yi?" ³⁴ Axa nan t'a da: "O yinmanke, oku ni naaburumaraanon ya yi, gell'o tugunnu ma saasa, x'o sere fanon moxo." Ken ya ni, ḥaamariyen na kini t'axa n taaxu Goseni maran ḥa, baawo Misirankon nta nagaanaana mulla.»

[Yuusufu soron koyiye tunkanyugon ḥa]

47 ¹ Yuusufu daga tunkanyugon xibaari ti: «N faaba d'in gidanu ri nan giri Kanaana, i d'i tanmison d'i naanun d'i naaburen su, saasa n xaw'i ḥiini Goseni maran ḥa.» ² Ken falle, Yuusufu d'i waaxinu karagi koyi tunkanyugon ḥa. ³ Tunkanyugon t'i da: «Axakun gollen ni man xa yi?» I ti: «O yinmanke, oku gollen ni tanmisamereyen ya yi, x'o sere fanon moxo.

⁴ Kaawayen xot'o jamaanen ḥa, Kanaana, sokke ntaxa no daabanun ga'a yigana, ken ya n'o ga forogo riini yere, ken kuja, o w'a mundun'axa maxa ti darontaaxu yi, o n taaxu Goseni maran ḥa. ⁵ Tunkanyugon ti Yuusufu da: «A k'an faaba d'an waaxinun da, i n bisimilla. ⁶ Misira w'an sagon ḥa, i taaxund'a noqu neemante yi. A ga n liq'i da, i n daga taaxu Goseni maran ḥa. Sell'an gaa gollipajaaana siru tu kafiin'i yi, kun senbend'inke yinme daabanun xibaaren ḥa.»

⁷ Yuusufu d'i faaba xa koyi tunkanyugon ḥa. Yaaxuba d'a kuunji ti darontaaxu yi. ⁸ Tunkanyugon t'a da: «An na siino manime?»

⁹ Yaaxuba ti: «N wuyin ni kame do tanjikke siine ya. Ganta, forogoyen gab'in kanm'in birantaaxun ḥa do noqunun ḥa, jaaraben gab'in kanma moxo buru, n ra nt'in sere fanon wuyin me kitta.» ¹⁰ Ken moxo, Yaaxuba da tunkanyugon nawaari nan duw'a da, nan daga.

¹¹ Yuusufu d'i faaba d'i waaxinun taaxundi Misira noqu neemanten ዳ, Rameseesi deben kaaran ዳ, na niije ke kamanaaxun kin'i ya xo tunkanyugon ga da jaamariyen kini moxo be. ¹² A da biraadon kin'i faaba yi, haqe be ga'a d'i kaadunkon su bakka.

[Yuusufu golljanmoxo, kaawayen waxati]

¹³ Dulle ke ri xoto, foofo ntanax du yi n'a yiga keeta, Misira do Kanaana jamaanen su, soron joppe lanpunu. ¹⁴ Yuusufu da Misira do Kanaana xaalisin su kafu me yi ti yille ke gaagayen ዳ soron ዳ, nan dag'a wara tunkanyugon kan ዳ. ¹⁵ Bire be xaalisin ga neme Misira do Kanaana su yi, Misirankon daga Yuusufu sagata nan ti: «Yinmanke, o xaalisin su neme de, an nt'o kuun'o n yige, m'an n'o wall'o n kara ya?» ¹⁶ Yuusufu ti: «Xaalisi ga ntax'axa maxa, xa d'axa daabanun nan ri, o n'i faraaxu biraadon ዳ.»

¹⁷ I d'i daabanun ri katti Yuusufu yi, a da biraadon faraax'i ya siinun do faru, tanmison do naanu. I da ken siine biraadon kita t'i daabanu ku faraaxunden ዳ. ¹⁸ Ken siinanyillakara, i ri Yuusufu sagata xadi nan ti: «Yinmanke, o ra ntax'o fi su muxundin'an ዳ, o xaalisin neme, o daabanun xa su jan'an xalle yi, foofo ntax'o maxa saasa m'o yinmenu yinxottun d'o nijianxottu. ¹⁹ An n'o wall'o n kara ya, o nijon xa gaa bonno? Biraadon faraax'o yi nijianxotten ዳ, oku yinme d'o nijianxottun su na ja tunkanyugon xalle yi. Yillinsoxoodi kin'o yi, o n bire, n'o teenun xa bogu sokken ዳ.»

²⁰ Yuusufu da Misira nijianxotten su xobo tunkanyugon da, baawo dullen saabuda, Misiranko d'i su faraaxu biraadon ዳ. Ke moxo yi, jamaanen su ja tunkanyugon xalle yi, ²¹ na be su n'a da kome yi, nan giri jamaanen yinme m'a yinbaane. ²² Yuusufu ma ni diinanyinmankon baane ya nijianxottun xobono, n'a sababun ja tunkanyugon sariya wutunte y'i da, a yinme ya n ni kun birandini, ken ya saabuda, ikun m'i teenun gaaga.

²³ Yuusufu da jamaanen renmun xiri nan t'i da: «Saasa, n d'axa d'axa teenun xobo tunkanyugon da, n wa yillinoxoodin kinn'axa yi, axa na teenu ku soxo, ²⁴ xa sanjaanen ɳa, axa n'axa soxofoonun taxandi karagandin kinni tunkanyugon ya yi, a kutten n'axa yinmenu xallen ya. Axa n'axa d'axa kaadunkon biraadon bag'a yi, na yillisoxoodin xa bog'a yi.» ²⁵ I t'a da: «O yinmanke, anken yan d'oku kisi kallen ɳa, ken kuɳ'o dunej tunkanyugon komaaxun ɳa.» ²⁶ Ke moxo ya ni, Yuusufu ga da sagallen sariyan taaxundi Misira jamaanen ɳa, a gaa du yi hari lenki: soxofoonun taxandi karagandin wa kiniini tunkanyugon ɳa, m'a ga nta diinanyinmankon baane, kun teenun feti tunkanyugon xalle yi.

[Yaaxuba fiinun legeru]

²⁷ Isirayilankon taaxu Misira jamaanen ɳa, Goseni mara, na ken mara noqunu yagonu kamanaaxu, na renmun kita no, nan gabu moxo siri. ²⁸ Yaaxuba da siino tanmi do jneru ya ja Misira, x'a wuyin kafumanten ni: kame do tannaxate do siino jperi.

²⁹ Bire be Isirayila ga d'a tu ti faatiyen kij'i ya, a d'i renme Yuusufu xiri nan t'a da: «N w'a mulla sell'in ga n dar'an maxa, an n'an kitten sax'in togen wureⁱ, na laayidun wut'in da, nan t'an nt'in bulunu Misira yi yere. ³⁰ N ga na faati, an nan dag'in rond'in sere fanon xaburon ɳa.» Yuusufu t'a da: «N faaba, n wa ken ɳaana.» ³¹ Isirayila d'a xotond'a max'a n kuna, Yuusufu kun'a da. Ken ga ja, Isirayila da sujudi xenund'i saxan yinmun ɳa.

[Yaaxuba duwanje Yuusufu renmun da]

48 ¹ Ku fiinu dangi falle, a koni Yuusufu da t'a faaba ma saha.

A d'i ren yugu ku filli xosi dag'a dingiran ɳa, Manaase do Efarayimu. ² A ga koni Yaaxuba da t'a ren yugo Yuusufu r'a xanta, a da duuruxoto nan giri taaxu saxan kanma. ³ A ti Yuusufu da: «*Alla Katudanken* bang'in da Luusa, Kanaana jamaanen ɳa, nan duw'in da. ⁴ A ti: "N wa riini bonconjen gaben

ⁱ47.29 *an n'an kitten sax'in togen wure*: A wure ni na laayidun wut'in da.

kin'an ḥa, n'an ḥa xabiila gabe kisima yi. N wa ke jamaane kamanaaxun kinn'an bonconjun ḥa, i w'a maran'abada."

⁵ Ayiwa, an ga da ku ren yugu filli be kita yere saad'in gaa riini, Efarayimu do Manaase, an renmu fe de, nke ya renmu ni, n w'i ragana xo Rubeeni do Simoonu moxo. ⁶ Xa, an ga na ren yugu be tana saara ku falle, kun wa toq'an renmaaxun ḥa. I d'i gida yugu fano ku renmun ya ḥaana xayimaxantallenmo yi. ⁷ N da ke j'an ma Raxeli ya saabu da, baawo, n riyinte gilli *Padana-araama*, n ga tinko Efaraata yi Kanaana jamaanen ḥa, a faat'in maxa. N d'a firindi killinxaanen ḥa no. I wa tini non da lenki: Betilehemi.»

⁸ N'a toxo sefene, a da Yuusufu ren yugu ku wori, a ti: «Ku ni koonu yi?» ⁹ Yuusufu t'a da: «Ku ni Alla ga da ren yugu be kin'in ḥa yere yi ya.» Yaaxuba t'a da: «I tinkond'in ḥa, n nan duw'i da.»

¹⁰ Yaaxuba xaso, a yaaxon lanpu keeta, a ntanaxa woriini moxo siri. Yuusufu d'i renmu ku tinkond'a yi, a d'i xandunsunbu n'i mondo do du yi, ¹¹ nan ti Yuusufu da: «Nke ma j'a jikk'in w'anken walla xadi, a faayi, Alla da har'an renmun koy'in ḥa.»

¹² Ken moxo, Yuusufu d'i renmu ku yanqandi bakk'a taanun kanma, nan sujudi ḥiijen ḥa. ¹³ Ken falle, a d'i filli kittun raga, na Efarayimu raga t'i tayen ḥa, n'a gemundi Isirayilaj noogen ḥa, na Manaase raga t'i noogen ḥa, n'a gemundi Isirayila tayen ḥa, n'i tinkondi kisime ke yi xadi. ¹⁴ Xa Isirayila d'i kittun faraaxu, a d'i tayen gemundi Efarayimu yinmen ḥa, ken ni fo tugunnen ya, n'i noogen gemundi Manaase yinmen ḥa, ken xa ya ni sooman ḥa. ¹⁵ Ken moxo y'a duwa, nan ti:

«N wa Kamanen ḥaagana, n kisima Ibiraahiima d'in faaba
Isiyaaxa ga d'i birantaaxun j'aken be maranden ḥa,
na Kamanen ḥaaga, aken be ga d'in tanga gell'in bangeye
ma lenki,

¹⁶ yelli maliika be ga d'in tanga fo buren su yi

^j48.13 *Isirayila*: Isirayila do Yaaxuba su ni sere baane ya toxo yi.

Soora 49 ... kaara 108

gan na ku ren yugu filli berekindi,
soron nan tox'in sinmana t'i ya,
i n tox'in kisima Ibirahiima d'in faaba Isiyaaxa sinmana t'i
ya,
i n bereki na bonconjen gaben kita piijen kanma.»

¹⁷ Yuusufu ga d'a wori faabe ke g'a d'i tayen saxu Efarayimu ya yinmen ḥa, ken ma liḥ'a da, a da faaben kitten raga t'i w'a roono Manaase yinmen ḥa, nan ti: ¹⁸ «N faaba, an sanku de, ke ya ni sooman ḥa wo, an tayen sax'a yinmen ḥa kuṛa.» ¹⁹ Xa faaben ma duje. A ti: «N d'a tu, n w'a tu mene n renme, Manaase yinme bonconjen wa riini gabو, x'a yaxido ke ya bonconjen nan riini gabо diin'aken ḥa, nan ḥa xabiila gabe yi.»

²⁰ Ken koota, a duw'i filli su da nan ti: «Banisirayilanko wa riini duwaawun mundu Alla maxa t'axa toxonun ḥa, nan ti:

"Hari n'an berekindi xo Efarayimu do Manaase moxo."»

Isirayila da Efarayimu wara Manaase kaane kundu ya yi.

²¹ Ken falle, a ti Yuusufu da: «N faatiyen ntaxa laatu, xa Alla wa d'an batte, a wa riin'an saagandi dagan'an sere fanon piijen ḥa.
²² Nke be xa ga ni, n wa riini taqe kin'an ḥa, a ga n gab'an waixinun xallen ḥa, ken ga ni Sixemu piijen ḥa, n da non raga Amoorinun ḥa t'in kaafan d'in bundanjen ya.»

[Yaaxuba renmun xibaariye t'i tageexannun ḥa]

49 ¹ Ken falle, Yaaxuba d'i renmun taaxundi nan t'i da:

«Xa d'in terinka, axa gaa riini na ke be yi, n n'a k'axa da.

² Xa d'in terinka, Yaaxuba renmu,
xa d'axa faaba Isirayila^k terinka.

^k49.2 *Isirayila*: Isirayila do Yaaxuba su ni sere baane ya toxo yi.

³ «Anken Rubeeni n'in sooman ya yi,
n d'an fina ya kita n'in toxo fonnaxayaaxun ɳa,
n yonkin fakkan tinmante,
an d'an maarenmun su firi hooraaxun do fankan ɳa.

⁴ An senbente ni xo ɳaame,
x'an ntasha ɳaana kaananke yi,
baawo, an duje saq'an faaba saxuran ɳa,
nan kafi d'a yaqen yogo yi^m.

⁵ «Simoonu do Leewi ni kappallenmon ya yi,
i kappen na sondonburaaxun ya kanma,

⁶ xa, yell'in taqe gan nta r'i kappen ɳa,
a gan nta r'i janbeyen ɳa,
baawo, i butten da, i da soron lonjuuru,

i yonkiliŋun da, na soron kari xo daabanuⁿ.

⁷ Alla nt'i berekindin'i buttu buren saabuda,
a nt'i berekindin'i fitinayi buren saabuda.

I soxoodin wa riini taxandi Yaaxuba renmun naxa,
nan sanqi-sanqi do Isirayila jamaanen ɳa.

⁸ «Yahuuda, anken waaxinun wa riin'an tiiga^o,
an taanun wa riini sig'an xonnon kofen ɳa,
an faaba renmu ku wa sujudin'an da.

⁹ N renme Yahuuda senben na xo jarinten ya,
a ga giri tiyyighe,
nan ri sax'i taragan ɳa,
ko n katta katiin'a yi?

¹⁰ Yinmankaaxu ke dokkon toqo Yahuuda ya bulullaqen ɳa,
dokko ke wa toq'a soxoodin kitten ɳa,

^l49.3 Joppaye 10.15 faayi.

^m49.4 Joppaye 35.22 faayi.

ⁿ49.6 Joppaye 34.26 faayi.

^o49.8 *Yahuuda* wure ni: «a wa tiigeene.» Joppaye 20.35 faayi.

Soora 49 ... kaara 110

m'a ga n'n kij'i kaman haxiixan^p ɳa,
soron wa riini xaaye ken da.

¹¹ A wa jaana seri neemante yi ti *reesen* gaboyen ɳa,
m'a ga da farun war'a yi,
a yiraamen wa wanqini *reesenjin* ɳa,
n'a boll'a leeman ɳa.

¹² A yaaxon wa riini dunbu *reesenxoncin* maxa,
n'a kanbon xurandi ti xattin ɳa.

¹³ «Sebuluunu, anken taaxuran jaana geejillaqen ya yi,
jiiduntaraanon yanqaran ɳa,
an maran wa neenunu ma Cidooni kaara.

¹⁴ «Yisakaari, anken gollini ya xo fare,
a gaa saq'i gallen ɳa.

¹⁵ An ga na jaman sire be wori,
non neemanten ga ni,
an wa komongollini kun kamannu da,
kuud'an nan toxo no.

¹⁶ «Daani, anken w'an soron faasana,
xo Isirayila xabiilanun kuttun moxo.

¹⁷ Har'an ga n roxa, an ra wa faasandini,
xo kooso muxunte killen ɳa,
xonne be nda tink'an ɳa,
an n'a xij'i sin fallanjiimen ɳa,
n'a kolita kofen kanma jiijen ɳa.

¹⁸ «Yaah! N Kama Alla,
n jikken w'a yi, an w'in kisini.

¹⁹ «Gaadi, xennaanon yan xenn'anken ɳa,

^p49.10 *kaman haxiixa*: Abaraaninxannen ɳa, a safanten ni «Silo», x'a wure ma xura.

x'an wa katin'an du bakk'i maxa, n'i faraxatu.

²⁰ «Aseeri, anken soxofoonun wa siroono nan dangi haqen
 ŋa,

i fatandifoonun yan jaana tunkanyugun yiganden ŋa.

²¹ «Nafutaali, anken ni yinmakitante ya yi xo siinen moxo,
ayiwa, an nta fo saarana ren faranpare falle.

²² «Yuusufu, anken na xo yitti nafanta xoore ya yi jinxannen
 ŋa,

an kingun wa fon su kanma^q.

²³ Bundansedaanon d'an janba,

n'i bundanŋun sed'an ŋa ti sondonkaawantaaxu,

²⁴ xa, an d'an bundanŋun raga ti soobe yi,

an kitten liŋo,

baawo, Yaaxuba Alla senbente,

Isirayila tangandaanan d'a faasandaanan wa d'an batte.

²⁵ Yell'an faaba Alla gan n'an faabandi,

Yell'an *Alla Katundanken* gan n'an berekindi:

n'an berekindi ti kanmun jin gaboyen ŋa,

n'an berekindi ti ŋiijen wure jin gaboyen ŋa,

n'an berekindi t'an bonconnun do daabanun gaboyen ŋa.

²⁶ An faaba bereken be ga n gaba seri fanon xallen ŋa,

i ga n gaba gidintintiŋan xallun ŋa,

yelli Kamanen gan na kun bereken guuj'an kanma Yuusufu,

anken be ga ni waixinun yinmanken ŋa.

²⁷ «Beniyaamina, anken jaana xo kanbanten ya,
suxuban ŋa, an w'an tiyi raganten yigana,
lellen ŋa, n'a taxandi.»

^q49:22 Fasare tana ti: *an ken na xo gundunfare*n ya.

²⁸ Ku ya ni Isirayila bulullaqun tanmi do fillon ɳa, a d'a ga da tageexanne be ko baananbe su yi.

[Yaaxuba faatiyen d'a baade]

²⁹ Ke falle, Yaaxuba da jaamariye tana kin'i renmun ɳa nan ti: «N ga na faati, xa n'in rond'in seri fanon kaaran ɳa, gidinkunme be gaa Eferoona Heetinke ten ɳa, ³⁰ Maxapeela, Maamere kaaran ɳa, Kanaana jamaane. Ibirahiima da te ke xobo Eferoona yi, kuudo xabura ke na ɳaŋ'i halaale yi. ³¹ A yinme d'i yaqe Saaratu rondi non ya yi, do Isiyaaxa d'i yaqe Rebexa, nke yinme xa da Leeya rondi non ya yi. ³² Te ke do gidinkunme be ga'a yi, i xobe Heetinkon ya yi.»

³³ Yaaxuba ga dugut'i naamarindi lagaren kinn'i renmun ɳa, a saxu n'i yonkiraworeyen lagaren ɳa, nan kaf'i seri fanon ɳa.

50 ¹ Yuusufu xosi du sed'i faaba kanma nan wu, n'a

xandunsunbu. ² Ken falle, a ti jaarandaanon da: «Xa d'in faaba furen moxon sirondi, n'a faten daari ti te timilijen ɳa.» ³ Jaarandaano ku da tannaxate bito ya ɳa ken golle yi, xoy'i laadan moxo, kuud'a n kati mareene. Misirankon da tantere bito ya ɳa Yuusufu faaba wuunu.

⁴ Bire be Isirayila faatiyen sunon ga dangi, Yuusufu ti tankanyugon sere tintun da: «Sell'in fin ga n xoor'axa maxa, xa da ke faare kipand'in da tankanyugon ɳa: ⁵ "Katt'in faaba gaa faatini, a d'in kunandi, t'in n'i rondi Kanaana jamaanen ya yi, i xabura deberinten gaa no, tankanyugon na jaamariyen kin'in ɳa, nan dag'a rondi no, n na saage riini."» ⁶ Tunkanyugon da jaamariyen kin'a yi, a n dag'i faaba rondi no, n'i laayidun tinmandi.

⁷ Yuusufu do tankanyugon golliran seri xooren su daga, kafiini Misira xirisen su yi, ⁸ a d'a yinme kaadunko, kafiin'a waaxinu ku do faaben yinme koren kutten su. Foofo ma toxo Goseni yi, a ga ma ɳa leminun do naaburu. ⁹ Wotorogumun xa ji firindaano ku yi, a do siigumu, n'a ɳa fi darajanta xoore yi.

¹⁰⁻¹¹ I ga kije Atadi yillikatibaran ḥa Yarade fanjen xanne, i da furunjaxa xoore deberi non ḥa, Yuusufu saag'i faaba wuunu non ḥa xadi, bito ḥeri. Kanaananko be gaa ken mara yi, i ga da ke ḥaxa xoore wori, i ti: «Ke ḥiini Misira seri xoore firinden ya yi.» Ken ya saabuda ken noqu ga toxore: Abeli-misira, [a wure ga ni Misira baade].

¹² Yaaxuba renmun d'a naamariyen batu ke moxo ya yi, ¹³ d'a furen nan daga Kanaana jamaanen ḥa, n'a suturi Maxapeela ten gidinkunmen ḥa, Maamere kaara, Ibiraahiima ga da te be xobo Eferoona yi, Heetinke, n'a ḥa duudan xabura. ¹⁴ I ga dugut'i faaba suturinden ḥa, Yuusufu saage dagana Misira, a d'i waixinun do foofo ga dag'a tunci.

[Yuusufu yanpaye i waixinun maxa, faaben faati falle]

¹⁵ Isirayila faati falle, Yuusufu waixinu ku toxo tini me da: «Ayiwa, o faaba faayi ga bono, Yuusufu n maxa dag'o xonnan raga de, o ga da fo buru be ḥanj'a yi, a ga'i tanbon tugan'o yi.»

¹⁶ I da faaren xayi Yuusufu yi kuṛa nan ti: «Katt'o faaba gaa faatini, a d'o naamari nan ti: ¹⁷ "Xa d'a ko Yuusufu da t'inke t'a n hinn'axa yi. Axa ga da fo buru be ḥanj'a yi, a n yanp'i su yi. Axa d'a faaba su na Alla baanen ya batta."» Yuusufu ga da ke xibaare mugu, a xosi wu.

¹⁸ Ken falle, waixinu ku yinme ri Yuusufu sagata, n'i du sed'a taanun wure, nan t'a da: «O faayi, o ḥanj'an da komo yi.» ¹⁹ Xa Yuusufu t'i da: «Xa maxa kanu, nke ra w'in du sigindini allansigiran ḥa ba? ²⁰ Axa d'a xanu na fo buren ya ḥanj'in ḥa, xa, Alla yinme d'a yilla fo sire yi, na ke jama su kisi, xoy'axa yaaxen ga'a yi moxo be. ²¹ Ken ḥa saasa, xa maxa kanu, foofo su nt'axa kitana, n wa sikki t'axa d'axa kaadunkon likkun su yi.» A d'i neene, na sefe siri gabe kon'i da.

²² Yuusufu d'i faaba koren taaxu Misira yi ke moxo ya. A yinme da kame do siino tanmi ya bire. ²³ A da Efarayimu soxoodin wori m'i yillayi sikkandi, nan saage n'i kisimare Maxiiri renmun xoorondi, ken ga ni Manaase ren yugon ḥa.

²⁴ Koota yogo, Yuusufu t'i waaxinu ku da: «N faati waxatin ntaxa laatu, xa, Alla wa riin'axa faabandi, n'axa bagandi Misira, n'axa geesu dagana jamaane be, a ga d'a laayidun wutu Ibiraahiima do Isiyaaxa do Yaaxuba da. ²⁵ Ken kuŋa, xa da laayidun wut'in da, nan ti Alla ga n'axa faabandi, axa w'in furen wuttu do du yi dagana.»

²⁶ Yuusufu faati n'a wuyin toxo kame do siino tanmi. I d'a faten daari ti te timilijen ŋa, kuud'a n kati mareene, n'a mara furunwaxanden ŋa Misira.

Fatanpanciye

Abaraaninu

Ibirahiima soxoodi be ga bogu Isiyaaxa yi, kun ya xille ni Abaraani. A lasilin ni Ibrahiima kisima be toxon ga ni «Ebeeri». (Joppaye 10.21)

Adeni naaxo

Adeni ni jamaane ya yi, Alla ga da naaxo war'a kinbakkan ηa, o ga'a tin'a da: Adeni naaxo, na baaba Haadama do yunma Haawa war'a noxon ηa. (Joppaye 2.8–17, 3.20–24, 4.16)

Alla Katudanke

A wure ni «Alla niyindaana», Alla be ra gaa fon su da. Abaraaninxannen ηa, ken ni «El Sadayi». (Joppaye 17.1, 28.3, 35.11, 43.14, 48.3, 49.25)

deben roraqe

Ken waxati, deben yoorinten ni ti tagayen ya yi. A roraqen ni deben yugun batunmisiiden ya yi a d'i jaagundira, golli mundaanon xa wa dagana sigi no. (Joppaye 19.1, 23.10, 23.18, 34.20)

Firawuna

Firawuna feti sere toxo yi, Misira tunkanyugun darontantoxon ya ni. Ken ya saabuda, o yillanden ηa, o ga da safa wureedun ηa nan ti: Misira tunkanyugu dare, i w'a tin'a da Firawuna. (Joppaye 12.15)

Misira tunkanyugo

Firawuna faayi. (Joppaye 12.15, 37.36, 39–41, 44.18, 46.5)

Negeba

Negeba ni gunjura ya yi, Kanaana banboxun ηa, ken ya saabuda, i ga ji koorene katta Kanaana banboxun ηa.

Fatanpanciye ... kaara 116
(Joppaye 12.9, 13.1, 20.1, 24.62)

Padana-araama

A wure ni: «Araama folonje», Mesoppotaami jamaanen toxonu tana ya ni. (Joppaye 25.20, 28.2, 33.18, 35.26, 46.15, 48.7)

reese tinje (Joppaye 9.20, 40.9), *reese* (40.11), *reesenji* (27.28, 27.37, 49.11), *reesenxonci* (9.21, 49.12)

Reesen ni yitte ya yi, a renmen wa xo benbe, x'aken yitte yinme neenunu ya. A lijen ni, a wa bollini, n'a leeman ja miniifo lije yi (reesenji). Reesenji (leema) ke ga na mare nan dalla, a wa jaana xoncin ja (reesenxonci).

sadaxindinnoqu

Dingira tagante yan ji ti giden ja, xoyi tiyibiyikinjun moxo, I ga ji sadaxanun biyin'a kanma. (Joppaye 8.20, 12.7, 13.4, 22.9, 26.25, 33.20, 35.1)

Tunka duumante

Alla toxo xerexerente ya yi, a wure ga ni, a wa du yi waxati su yi. A koni aayi gabe yi, x'a safe yere fina ya yi (Joppaye 2.4,) ganta, soron joppe xirindini t'a yi yere ya yi. (Joppaye 4.26)